

DE ZIN VAN WEEKENDKINDEREN

EEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR EXISTENTIËLE
ZINGEVING BIJ WEEKENDPLEEGOUDERS

MARTIJN ZWIERS

*“Er komt een tijd waarin jullie niet meer kruipen op m’n bed,
wanneer jullie bang zijn, dan zijn m’n kleine mannetjes niet meer klein.
Niet meer in voor een verhaaltje, vlak voor het naar bed gaan.
Ik vraag me af, waarom moet het nou zo snel gaan.
Ik lach en ik lach een traan, want op een dag laat ik jullie gaan.”¹*

Geholpen door mijn twee kleine draakjes;
wiens bevlogenheid, verwondering en geluk mij inspireert!

¹ Ali B – Terwijl jullie nog bij mij zijn. Geraadpleegd op 25-05-2015 op <https://www.youtube.com/watch?v=I08OcvRapWY>

VOORWOORD

In deze masterthesis ter afsluiting van de studie Humanistiek wordt het onderzoeksproces en de resultaten van een kwalitatief onderzoek naar existentiële zingeving bij weekendpleegouders beschreven. Het schrijven van deze scriptie is voor mij een persoonlijk leerproces geweest. Een moeizaam leerproces, omdat ik meermaals geconfronteerd ben met gevoelens van eenzaamheid en hopeloosheid die het schrijven van een thesis met zich mee kunnen brengen. Maar ook een bijzonder interessant leerproces, omdat ik de mogelijkheid heb gekregen om bij diverse pleeggezinnen een kijkje achter de voordeur te nemen en zien hoe het weekendpleegouderschap ervaren wordt in de belevingswereld van verschillende pleegouders. De rijkdom aan ervaringen van de weekendpleegouders vormt het fundament van deze thesis.

Daarom ben ik op de allereerste plaats de respondenten enorm dankbaar voor het delen van hun verhalen en ervaringen. Sommige verhalen hebben mij ontroerd. Andere verhalen hebben mij verbaasd. Maar de meeste verhalen hebben mijn eigen gevoel bevestigd dat het meestal gewoon leuk en fijn is om weekendpleegouder te zijn.

Daarnaast wil ik graag de mensen bedanken die mij begeleid hebben om de thesis tot een mooi resultaat te maken. Isolde, bedankt dat ik altijd bij je binnen kon lopen. Je hebt me met jouw geduld, aandacht en wijze woorden enorm geholpen. Wike, bedankt voor je betrokkenheid en gedetailleerde feedback.

Ten slotte ben ik een aantal mensen dankbaar die mij hebben geholpen en gesteund in het proces dat bij het schrijven van de scriptie komt kijken. Allereerst mijn medestudenten – o.a. Daan, Anna, Charlotte, Else – voor het meedenken, meelesen en samen koffie drinken en boterhammen eten tijdens onze welverdiende pauzes. Wieger, voor jouw relativiseringsvermogen tijdens het rondje hardlopen. In het bijzonder Jayden en Ajay, omdat jullie mij iedere keer weer laten ervaren wat pleegouderschap in mijn leven betekent. En ten slotte, mijn geliefde Janieke. Omdat ik bij jou mijn frustratie mocht uiten en ik met jou mijn zinnen kon verzetten. Omdat je voor mij bent wie je bent!

SAMENVATTING

Een plaatsing van een pleegkind in een pleeggezin is van grote invloed op zowel het pleegkind als op het pleeggezin. Zo worden pleegouders van de één op de andere dag geconfronteerd met de taak om, vaak in nauwe samenwerking met de biologische ouders/verzorgers en verschillende jeugdzorgorganisaties, een pleegkind op te voeden. Maar wat betekent dit in het leven van de pleegouder? Om hier een antwoord op te kunnen geven is onderzocht op welke manier de pleezorgvariant van weekendpleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving van de pleegouder. Waarbij de ervaring van existentiële zingeving wordt opgevat als een ervaring, waarin de aspecten waardevolheid, verbondenheid en erkenning worden beleefd door de weekendpleegouder(s). In dit kwalitatief, empirisch onderzoek zijn tien weekendpleegouders geïnterviewd en is de data op abductieve wijze geanalyseerd. De analyse van de data wijst uit dat de ervaring van existentiële zingeving bij deze weekendpleegouders zowel positief als negatief wordt beïnvloed door het weekendpleegouderschap. Op basis van de analyse zijn er negen manieren te onderscheiden waarop het weekendpleegouderschap volgens deze pleegouders positief bijdraagt aan de existentiële zinervaring. Een aantal van deze manieren werd in eerder onderzoek al genoemd, zoals dat pleegouders een grote mate van verbondenheid ervaren binnen het gezin en met nieuwe contacten. Andere manieren werden niet eerder genoemd en bieden nieuwe inzichten, zoals dat pleegouders zich persoonlijk ontwikkelen en zich erkent voelen door andere mensen. Daarnaast noemden de pleegouders zeven manieren waarop het pleegouderschap volgens deze pleegouders op negatieve wijze bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving. Ook wat betreft deze manieren zijn er een aantal eerder genoemd in vergelijkbare onderzoeken, waaronder dat pleegouders geen gezamenlijkheid ervaren in de hulpverlening rondom hun pleegkind. En ook hier zijn nieuwe inzichten verkregen, zoals dat pleegouders zich afhankelijk voelen van bepalende actoren binnen de besluitvorming rondom het pleegkind. Dit onderzoek wijst uit dat het weekendpleegouderschap op negen manieren positief en op zeven manieren negatief bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving van deze pleegouders.

INHOUD

VOORWOORD	i
SAMENVATTING	i
INHOUD	iii
1 INLEIDING	1
1.1 Probleemstelling	2
1.2 Relevantie	3
1.3 Leeswijzer	4
2 THEORETISCH KADER	5
2.1 Pleegzorg in Nederland; een inleiding	5
2.2 Pleegouderschap	7
2.3 Existentiële zingeving	9
2.4 Existentiële zingeving in dit onderzoek	13
2.4.1 Waardevolheid	14
2.4.2 Verbondenheid	15
2.4.3 Erkenning	18
3 ONDERZOEKSMETHODOLOGIE	21
3.1 Het onderzoeksdesign	21
3.2 De respondenten	21
3.3 Dataverzameling	24
3.4 Dataverwerking en analysemethode	24
3.5 Operationalisering	28
3.6 Methodologische kwaliteit	28
3.6.1 Betrouwbaarheid	28
3.6.2 Validiteit	29
4 HOE WEEKENDPLEEGOUDERSCHAP BIJDRAAGT AAN EXISTENTIELE ZINGEVING	31
4.1 Weekendpleegouderschap en de ervaring van waardevolheid	31
4.1.1 Van waarde zijn en er toe doen	31
4.1.2 Een fijne tijd	33
4.1.3 Persoonlijke ontwikkeling	34
4.1.4 Samenvatting	35
4.2 Weekendpleegouderschap en de ervaring van verbondenheid	35
4.2.1 Verbondenheid in het gezin	35
4.2.2 Verbondenheid met bestaande relaties	38
4.2.3 Nieuwe vormen van verbondenheid	39

4.2.4	Verbondenheid met andere aspecten dan pleegouderschap.....	40
4.2.5	Samenvatting.....	41
4.3	Weekendpleegouderschap en de ervaring van erkenning	41
4.3.1	Erkenning door anderen.....	41
4.3.2	Erkenning van jezelf	43
4.3.3	Samenvatting.....	43
5	HOE WEEKENDPLEEGOUDERSCHAP EEN ERVARING VAN EXISTENTIELE ZINGEVING BEPERKT	45
5.1	Op welke manier pleegouderschap de ervaring van waardevolheid beperkt	45
5.1.1	Ontbreken aan gevoel van werkzaamheid	45
5.1.2	Machteloosheid.....	47
5.1.3	Moeilijkheid van hechting	48
5.1.4	Samenvatting.....	50
5.2	Op welke manier pleegouderschap de ervaring van verbondenheid beperkt.....	50
5.2.1	Te verbonden voelen.....	51
5.2.2	Geen gezamenlijkheid.....	52
5.2.3	Samenvatting.....	53
5.3	Op welke manier pleegouderschap de ervaring van erkenning beperkt.....	54
5.3.1	Afhankelijk zijn	54
5.3.2	Afname eigenwaarde	55
5.3.3	Samenvatting.....	56
6	CONCLUSIE EN DISCUSSIE	57
6.1	Opvallende resultaten.....	57
6.1.1	Bevestiging van onderzoek is vergelijkbare velden.....	57
6.1.2	Conflicterende resultaten	58
6.1.3	Nieuwe inzichten	59
6.2	Antwoord op de hoofdvraag.....	60
6.3	Beperkingen van het onderzoek	61
6.4	Suggesties voor vervolg onderzoek.....	62
6.5	Praktische aanbeveling.....	64
6.6	Slotsom.....	65
7	LITERATUUR.....	67
8	BIJLAGEN	71
8.1	Bijlage 1: Schematische weergave van de genomen stappen	71
8.2	Bijlage 2: Interviewgide	72
8.3	Bijlage 3: Schematische weergave resultaten	76
8.4	Bijlage 4: Resultaten in relatie tot de verwachte uitkomsten	78

1 INLEIDING

Door de enorme toename van het aantal pleegkinderen wordt er de laatste decennia een steeds groter beroep gedaan op de pleegzorg (Hudson & Levasseur, 2002; Maaskant & Reinders, 2010; Rodger, Cummings & Leschied, 2006; Strijker, 2009). Echter, pleegzorg is van alle tijden. Al in de zestiende eeuw werden wezen en vondelingen op het platteland in gezinnen opgevangen; in ruil voor hun hulp en inzet op de boerderij werden zij voorzien in de dagelijkse levensbehoeften (Bastiaensen, 2001). Tegenwoordig is pleegzorg veel meer dan dat. Door de jaren heen heeft de pleegzorg zich ontwikkeld tot een stabiele en veel gebruikte hulpverleningsvariant. Zo verblijven er op dit moment in Nederland 24.000 kinderen in een pleeggezin en in de Verenigde Staten meer dan 400.000 (Rijksoverheid, 2015; AFCARS, 2014).² In het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind is vastgelegd dat een kind te allen tijde recht heeft op een gezinsleven waarbinnen veiligheid en continuïteit geboden wordt (Unicef, 2001). Toch is dit niet voor ieder kind een normaal gegeven. Allerlei omstandigheden kunnen ertoe leiden dat een kind niet vanzelfsprekend gesitueerd wordt in een gezinsleven waarbij sprake is van veiligheid en continuïteit. Er zijn dan diverse varianten van hulpverlening die ingezet kunnen worden om het kind te helpen. Een daarvan is pleegzorg.

In de laatste decennia is er steeds meer aandacht voor het pleeggezin en de rol van pleegouders als ouderfiguren voor hun pleegkinderen. Diverse wetenschappelijke onderzoeken tonen aan dat een plaatsing bij een pleeggezin in zijn algemeenheid het beste alternatief is voor een pleegkind bij een uithuisplaatsing (Bastiaensen, 2001, Brown, 2008; de Jong, 2011; Maaskant & Reinders, 2010; Rodger et al., 2006; Singer, Uozie & Zeijlmans, n.d.). Hierbij wordt voornamelijk gekeken naar de mogelijkheden die een nieuw gezin biedt – zoals structuur, veiligheid, liefde, warmte, aandacht, etc. – en de overwegend positieve gevolgen die een plaatsing bij een pleeggezin heeft voor de ontwikkeling van het pleegkind. In deze onderzoeken worden met name de problemen die bestaan bij het pleegkind betreffende een plaatsing in een pleeggezin onderzocht. Zo worden de gedrags- en hechtingsproblematieken, loyaliteitsconflicten, ontwikkelings-achterstanden van het kind breed uitgemeten in het wetenschappelijke discours. Daarnaast is er oog voor de nauwe en vaak moeizame samenwerking van pleeggezinnen met jeugdorganisaties en de biologische

² Geraadpleegd op 14 augustus 2015 op respectievelijk <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pleegzorg> en <https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/cb/afcarsreport21.pdf>

ouders. De focus rondom het thema pleegzorg ligt op het kind en de vraag naar de ervaring van pleegouderschap aan de persoon achter de pleegouder wordt niet gesteld. Er is, met andere woorden, in het wetenschappelijke discours nauwelijks aandacht voor wat het pleegouderschap betekent in het leven van de pleegouder (Brown, 2008; Goetting, 1986). Dit is opvallend omdat uit diverse onderzoeken naar pleegzorg gerelateerde onderwerpen blijkt dat pleegouders zelf het belang om gezien te worden benadrukken (Brown & Campbell, 2007; Gibbs, 2005; Hudson & Levasseur, 2002).

Een manier om de aandacht te richten op de betekenis van het pleegouderschap in het leven van de pleegouder is door te onderzoeken hoe het pleegouderschap volgens de pleegouder bijdraagt aan het idee dat het leven van de pleegouder zinvol is. Daarom staat in dit onderzoek de ervaring van existentiële zingeving van pleegouders bij het opvoeden van pleegkinderen centraal. Wat betekent de zorg voor een pleegkind in het leven van een pleegouder? Wat levert de zorg voor andermans kind op voor de pleegouder op het gebied van existentiële zingeving? Of zorgt pleegouderschap juist voor een verlies aan zinervaring bij de pleegouder? Om deze vragen te kunnen beantwoorden wordt in dit onderzoek onderzocht hoe een relatief onbekende pleegzorgvariant, namelijk weekendpleegzorg, van invloed is op de ervaring van existentiële zingeving van de weekendpleegouder.

1.1 Probleemstelling

Ondanks dat de pleegouder een cruciale rol speelt binnen de pleegzorg en bij de opvang van pleegkinderen, is er binnen het wetenschappelijke discours weinig aandacht voor de persoonlijke ervaring van de pleegouder. Daarom staat in dit onderzoek de pleegouderlijke invalshoek centraal en wordt onderzocht hoe weekendpleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving van weekendpleegouders. De doelstelling in dit onderzoek is inzichtelijk krijgen of, en hoe het zorgen voor weekendpleegkinderen bijdraagt aan de existentiële zinervaring van de pleegouders. Het doel van het onderzoek is om met deze kennis bij te dragen aan een vollediger beeld van de weekendpleegouder en een alomvattende, op alle aspecten van het pleegouderschap gerichte begeleiding.

De hoofdvraag die in dit onderzoek centraal staat is:

Op welke manier draagt het weekendpleegouderschap volgens weekendpleegouders die aangesloten zijn bij de stichting FlexusJeugdplein bij aan de ervaring van existentiële zingeving?

Deze hoofdvraag wordt onderzocht aan de hand van twee deelvragen.

1. Op welke manier draagt weekendpleegouderschap volgens de weekendpleegouders bij aan de ervaring van existentiële zingeving?
2. Op welke manier beperkt weekendpleegouderschap volgens de weekendpleegouders de ervaring van existentiële zingeving?

Om te kunnen onderzoeken op welke wijze het opvoeden van weekendpleegkinderen al dan niet als zingevend kan worden ervaren, wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van drie ervaringsaspecten van zin. Deze drie aspecten komen voort uit drie wetenschappelijke theorieën van vooraanstaand denkers rondom de thematiek zingeving; te weten Frankl, Baumeister en Alma en Smaling. Daarbij sluiten deze ervaringsaspecten goed aan bij wat bekend is in het wetenschappelijk domein van de pleegzorg. Hier wordt in paragraaf 2.2 uitgebreider ingegaan.

1.2 Relevantie

Dit onderzoek is de eerste wetenschappelijke studie die onderzoek doet naar de invloed van het pleegouderschap op de ervaring van existentiële zingeving in het algemeen. In diverse onderzoeken naar pleegzorg gerelateerde onderwerpen – zoals een succesvolle plaatsing of een vroegtijdige beëindiging – zijn er wel bevindingen gedaan over de invloed van pleegzorg op verschillende aspecten van existentiële zingeving. Deze bevindingen bieden aanknopingspunten waarop dit onderzoek voortbouwt en zijn weergegeven in het theoretisch kader in hoofdstuk twee. Daarnaast is dit onderzoek om twee redenen relevant voor humanistisch onderzoek. Ten eerste kan dit onderzoek gepositioneerd worden in het onderzoeksveld rondom zingeving. Binnen dit veld zijn diverse onderzoekers-, zoals Alma en Smaling (2010) en Baumeister (1991)(zie theoretisch kader), op zoek naar persoonlijke vragen naar en invullingen van zin geven aan het leven. Dit onderzoek levert hier een bescheiden bijdrage aan omdat er niet eerder onderzoek is verricht naar de invloed van (pleeg)ouderschap op de ervaring van existentiële zingeving. Ten tweede vindt dit onderzoek plaats in het onderzoeksveld van humanisering. Zo wordt er namelijk onderzoek gedaan naar een nieuwe onderzoeksgroep – de weekendpleegouders – en hierbinnen expliciet aandacht besteedt aan de betekenis van hun persoonlijke ervaringen.

Ten slotte kent deze studie een praktische relevantie omdat het de pleegzorg nieuwe kennis oplevert. Zo kunnen de bevindingen van dit onderzoek worden ingezet bij de werving

en selectie van aspirant-pleegouders en maakt de verkregen kennis gerichte begeleiding van de weekendpleegouder op het gebied van existentiële zingeving mogelijk.

1.3 Leeswijzer

In dit eerste hoofdstuk is de inleiding, probleemstelling en relevantie van dit onderzoek beschreven. Het tweede hoofdstuk vormt het theoretisch kader waarin twee centrale begrippen – existentiële zingeving en pleegouderschap – worden besproken op basis van inzichten en concepten uit de literatuur. In hoofdstuk drie volgt een beschrijving van de gehanteerde onderzoeksmethoden en een verantwoording van de in dit onderzoek gemaakte keuzes. In hoofdstuk vier en vijf worden de resultaten van het empirisch onderzoek gepresenteerd aan de hand van de hierboven beschreven deelvragen. In hoofdstuk zes wordt het onderzoek afgerond bij wijze van conclusie en discussie. In dit hoofdstuk worden de opvallende aspecten, beperkingen en aanbevelingen beschreven en antwoord gegeven op de hoofdvraag.

2 THEORETISCH KADER

In dit eerste hoofdstuk wordt op basis van relevante concepten en begrippen uit de literatuur ingegaan op de twee centrale begrippen van dit onderzoek, namelijk pleegouderschap en existentiële zingeving. Uiteindelijk zullen er drie zingevingaspecten worden geformuleerd die centraal zullen staan in dit onderzoek. Voorafgaand aan de bespreking van de twee centrale begrippen wordt het thema pleegzorg in Nederland ingeleid.

2.1 Pleegzorg in Nederland; een inleiding

Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg, bedoeld voor kinderen uit gezinnen waarbij sprake is van opgroei problemen en een problematische opvoedingssituatie waardoor zij niet meer thuis kunnen wonen (Dorsey, Farmer, Barth, Greene, Reid, & Landsverk, 2008; Maaskant & Reinders, 2010; Van den Bergh & Weterings, 2010). Hierbij kan gedacht worden aan alcohol- of drankmisbruik, huiselijk geweld, ziekte of overlijden, etc. Sinds de wet op Jeugdzorg van 2005 kan pleegzorg omschreven worden als “ *De opvoeding of verzorging van één of meer minderjarigen door één of meer natuurlijke personen, op basis van een pleegcontract dat gesloten wordt tussen de zorgaanbieder en de pleegouder(s)(...)*” (Punselie, 2006, p.24). Rekening houdend met de grote impact en gevolgen die pleegzorg mogelijkwijs voor alle betrokken kan hebben, kan er niet zomaar besloten worden om over te gaan op pleegzorg. Bureau Jeugdzorg moet hiertoe een indicatie geven. Dit gebeurt pas nadat er uitgebreid onderzoek heeft plaatsgevonden naar het mogelijke pleeggezin en meestal nadat de ouders hulp hebben gehad bij de opvoeding van hun kind (Verbraak, 1998). Een indicatie van pleegzorg kan plaatsvinden in een vrijwillig kader, hiervan is sprake als de ouders achter een plaatsing in een pleegzin staan en instemmen om een indicatiebesluit af te geven, of in een justitieel kader, wanneer de kinderrechter besluit om een indicatiebesluit tot uithuisplaatsing af te geven (Quik-Schuijt, 2010). Vervolgens wordt de pleegzorg overgedragen aan een pleegzorgaanbieder. De pleegzorgaanbieder – in dit onderzoek is dat Flexusjeugdplein – onderzoekt welke vorm van pleegzorg het beste bij de situatie en het kind past en gaat op zoek naar een geschikt pleeggezin voor het kind.

Afhankelijk van de hulpvraag en het doel van de hulpverlening bepaald de pleegzorgaanbieder per gezin welke vorm van pleegzorg het beste past. Pleegzorg kan onderverdeeld worden in twee varianten; de hulpverleningsvariant (perspectief-zoekende plaatsing) en de opvoedingsvariant (perspectief-biedende plaatsing) (Maaskant, 2007). Bij de hulpverleningsvariant is het voornaamste doel van de plaatsing dat het kind weer terug kan naar huis. Door middel van intensieve hulpverlening en samenwerking tussen ouders en

pleeggezin moet de oorspronkelijke gezinssituatie zo snel mogelijk weer leefbaar worden gemaakt. Omdat in deze variant de ouders voor het kind ook een duidelijke ouderrol moeten blijven vervullen, zal regelmatig contact tussen ouders en kind in de meeste gevallen noodzakelijk zijn (Quinton, Rushton, Dance & Mayes, 1998; Hermanns en Horn, 1999). Onder deze variant vallen twee vormen van pleegzorg, spoedeisende opvang en kortdurende pleegzorg. Bij spoedeisende opvang (crisispleegzorg) is er sprake van een acuut dringende situatie waarbij het kind directe opvang en verzorging nodig heeft. Een spoedeisende plaatsing duurt maximaal vier tot acht weken. Hierna wordt bekeken of het kind terug naar huis kan of in aanmerking komt voor een andere vorm van pleegzorg (Maaskant en Reinders, 2010). Bij kortdurende pleegzorg wordt een kind een aantal maanden in een pleeggezin geplaatst om te onderzoeken waar het opvoedingsperspectief van het kind ligt en of de oorspronkelijke thuissituatie hieraan kan voldoen (Verbraak, 1998). Bij de opvoedingsvariant staat het creëren van een nieuwe opvoedingssituatie centraal waarin stabiliteit en continuïteit aan de orde zijn en het kind zekerheid heeft over zijn opvoeders. Een terugkeer naar het oorspronkelijke gezin wordt niet meer mogelijk geacht. Hierdoor moet nauwkeurig worden afgewogen op welke manier de ouders een plaats kunnen behouden in het leven van het kind (Quinton et al., 1998; Hermanns en Horn, 1999). Langdurige pleegzorg is een vorm van pleegzorg die onder deze variant valt.

Naast deze twee varianten bestaat er tot slot ook nog deeltijdpleegzorg. In deze vorm van pleegzorg verblijft het kind een deel van de tijd in een pleeggezin. Hieronder valt de in dit onderzoek centraal staande weekendpleegzorg. Bij weekendpleegzorg verblijft het kind een aantal weekenden per maand bij zijn weekendpleegouders, terwijl hij/zij de rest van de tijd gewoon thuis bij zijn biologische ouders of verzorgers woont. Op deze manier kunnen de ouders even tot rust komen en krijgt het kind alle aandacht in het pleeggezin. Het dient als doel om alle partijen even te ontzien en zo een volledige uithuisplaatsing te voorkomen of om een kind dat in een woon/behandelgroep woont te laten meedraaien in een gezin (Maaskant en Reinders, 2010). Weekendpleegouders zijn vaak pleegouders die doordeweeks (fulltime) werken en in het weekend de zorg voor een weekendpleegkind op zich nemen. Doordat weekendpleegouderschap niet het hele leven van de pleegouder verandert, kan deze vorm als minder belastend worden gezien (Flexusjeugdplein, 2015). Deze pleegzorgvariant staat centraal in dit onderzoek omdat er nog geen wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar deze vorm van pleegzorg. Tot op heden concentreert wetenschappelijk onderzoek naar pleegzorg zich uitsluitend op de perspectiefzoekende en perspectiefplaatsende variant. De inzichten die in dit theoretisch kader worden besproken komen dan ook voort uit onderzoeken binnen het

perspectiefzoekende en –plaatsende pleegzorgvariant, hoewel er in deze thesis onderzoek wordt gedaan naar de deeltijdvariant, weekendpleegzorg.

Bij de diverse varianten en vormen van pleegzorg kan ten slotte onderscheidt worden gemaakt tussen een netwerkplaatsing en een plaatsing bij een bestandgezin (Strijker, Zandberg & van der Meulen, 2001). Bij een netwerkplaatsing wordt een kind in een gezin binnen het sociale netwerk van de ouders geplaatst. Dit kunnen zowel familie als vrienden/kennissen zijn. Het is dan aan de pleegzorgaanbieder om te onderzoeken of het voorgedragen gezin voldoet aan de criteria. Bij een bestandsplaatsing wordt het kind in een voor de ouders onbekend gezin geplaatst. De pleegzorgaanbieder zoekt in dit geval naar een gezin dat het beste bij het profiel van het kind past en voldoet aan de wensen van de ouders (Verbraak, 1997).

2.2 Pleegouderschap

Het eerste centrale begrip in dit onderzoek is pleegouderschap. Na bestudering van een diversiteit aan literatuur binnen het wetenschappelijke domein van de pedagogiek kan worden gesteld dat de focus daarbinnen veelal ligt op het kind en er nauwelijks aandacht is voor de ervaring van de persoon achter de pleegouder (Brown, 2008; Goetting, 2003). Ondanks dat er diverse Amerikaanse onderzoeken zijn gedaan naar pleegouderschap in relatie tot pleegzorg gerelateerde onderwerpen, zoals: een succesvolle plaatsing (Brown & Campbell, 2007; Hudson & Levasseur, 2002), de relatie met biologische ouders (Nesmith, Patton, Christophersen & Smart, 2015), voorkomen van vroegtijdige beëindiging (Gibbs, 2005), een succesvolle pleegzorgwerker (Fisher, Gibbs, Sinclair & Wilson, 2000), etc., is er binnen het wetenschappelijk discours weinig aandacht voor de persoonlijke ervaring van de pleegouder. Dit stelt ook Bastiaensen (2001):

In contrast met de grote hoeveelheid predictieve studies, gericht op het vaststellen van factoren gerelateerd aan het pleegkind of aan het pleeggezin die bijdragen aan voortijdige afgebroken plaatsingen, is het aantal intensieve onderzoeken dat zich concentreert op de ervaringen van en de interactie tussen betrokkenen in het pleegzorgproces gering. (p.19)

Breder gezien stelt Weille (2013), een sociaal wetenschapper die veel onderzoek doet naar ouderschap en ouderschapsbegeleiding, in zijn algemeenheid dat de ervaring van ouders en ouderschap als persoonlijke ervaring niet voorkomt in de wetenschappelijke visies op

ouderschap. Het feit dat de wetenschappelijke focus nauwelijks aandacht heeft voor de ervaring van de pleegouder is des te opvallender omdat uit diverse onderzoeken naar pleegzorg gerelateerde onderwerpen blijkt dat pleegouders zelf het belang om gezien te worden benadrukken. Zo blijkt uit onderzoek van Hudson en Levasseur (2002) dat pleegouders het krijgen van emotionele steun en het hebben van een plek waar ze met hun verhalen, ervaringen en gedachten heen kunnen als belangrijk ervaren. Daarnaast blijkt uit onderzoek naar waarom pleegouders stoppen met het pleegouderschap dat ontevredenheid over de communicatie met de pleegzorgorganisatie en het niet rekening houden met de wensen, behoeften en verlangen van de pleegouder de voornaamste redenen zijn om te stoppen met het pleegouderschap (Brown & Campbell, 2007; Gibbs, 2005).

Verschillende onderzoeken tonen dat een plaatsing in een pleeggezin niet alleen van grote invloed is op het pleegkind maar ook op het pleeggezin (Brown, 2008; Maaskant & Reinders, 2010; Rodger et al., 2006). Het pleegouderschap kent voor de pleegouders een diepgaand, complex, existentieel en ethisch karakter, omdat zij veelal geconfronteerd worden met grote veranderingen. Op basis van diverse relevante concepten uit de literatuur kunnen drie manieren worden onderscheiden waardoor het pleegouderschap leidt tot een grote verandering in het leven van pleegouders. Allereerst worden pleegouders plots geconfronteerd met ingrijpende veranderingen in hun eigen leven. Waar biologische ouders meegroeien in het proces van zwangerschap, geboorte en het geleidelijk opgroeien van hun kind staan pleegouders van de één op andere dag voor de taak om samen te leven met een kind van een ander en dit kind een veilige en stabiele opvoeding te geven (Doelman, 2009). In veel gevallen gaat het daarbij om een kind dat gedrags-, - en hechtingsproblematieken heeft (Dorsey et al., 2008; Maaskant en Reinders, 2010; Rodger et al., 2006; Weterings, 1998). Doordat het pleegkind vaak trauma's en spanningen heeft meegemaakt, heeft het geleerd om niet zomaar op volwassenen te vertrouwen. Hierdoor zal het pleegkind zich niet makkelijk hechten en zullen pleegouders moeilijkheden ervaren in de opvoeding van het pleegkind (Maaskant en Reinders, 2010; Oppenoorth, 1998).

Een tweede grote verandering in het leven van de pleegouder is de nauwe en vaak moeizame samenwerking met jeugdzorgorganisaties en de biologische ouders (Farmer, Lipscombe & Moyers, 2005; Fisher et al., 2000; Nesmith et al., 2015). Ondanks dat pleegouders een pleegkind opvoeden en verzorgen hebben ze in de meeste gevallen geen formeel gezag over het pleegkind. Dit betekent dat ze rondom besluitvorming in de opvoeding – hierbij valt te denken aan schoolkeuze of aanvragen van een paspoort – afhankelijk zijn van de samenwerking met degene die het gezag over het kind heeft. Daarbij

kunnen pleegouders van mening zijn dat er iets anders nodig is dan dat de ouders/voogd nodig achten (Maaskant & Reinders, 2010). Behalve dat deze nauwe samenwerking leidt tot de nodige inspanningen, leidt het ook regelmatig tot onbegrip en frustratie bij de pleegouders (Fisher et al., 2000). Hieraan verwant is het ontbrekende gevoel van erkenning als professionals (Farris-Manning en Zandstra, 2003; Hudson & Levasseur, 2002). Meer betrokkenheid bij de planning en besluitvorming rondom de kinderen zorgt voor meer voldoening van de pleegzorgtaken (Sanchirico, Lau, Jablonka & Russel, 1998).

De laatste grote verandering in het leven van pleegouders is dat ze verwickeld raken in een innerlijke strijd tussen enerzijds goed en betrokken ouderschap en anderzijds het doel dat het kind terug gaat naar zijn biologische ouders (Hudson & Levasseur, 2002; Nesmith et al., 2015). Vooral in de hulpverleningsvariant worden de pleegouders uitgedaagd om de biologische ouders zo nauw mogelijk te betrekken bij de opvoeding van het kind, en komen zij dus in het leven van de pleegouders. Het moet voor alle partijen duidelijk zijn dat de pleegouders niet de rol van de biologische ouders vervangen aangezien het doel is dat het kind uiteindelijk terug gaat naar de biologische ouders. Een stabiel pleeggezin vraagt om een positieve hechtingsrelatie met het kind, wetende dat het kind op den duur uit het gezin zal verdwijnen (Maaskant & Reinders, 2010). Dit kan leiden tot moeilijke situaties omdat het kind in een loyaliteitsconflict³ kan komen en de pleegouders regelmatig kan uitdagen om de concurrentiestrijd met de biologische ouders aan te gaan (Doelman, 2007). Ook leggen de biologische ouders in veel gevallen hun ongenoegen neer bij de pleegouders. Van pleegouders wordt dan gevraagd de onmacht van ouders te accepteren en daar een passende omgangsvorm bij te vinden, waardoor het kind niet verder in de problemen raakt (Doelman, 2007).

2.3 Existentiële zingeving

Het tweede centrale begrip in dit onderzoek is existentiële zingeving. Deze paragraaf beschrijft allereerst wat existentiële zingeving volgens Alma en Smaling en Crescioni en Baumeister is. Vervolgens wordt ingegaan op wat existentiële zingeving inhoudelijk betekent in de theorieën van Frankl, Baumeister en Alma en Smaling. In de volgende paragraaf – paragraaf 2.4 Existentiële zingeving in dit onderzoek – worden deze theorieën

³ Een loyaliteitsconflict is een conflict dat optreedt wanneer het kind het gevoel heeft te moeten kiezen tussen twee partijen die het allebei loyaliteit verschuldigd is. Op het moment dat één van beide partijen het kind het gevoel geeft dat hij/zij hen afvalt wanneer het de ander lief vindt, ontstaat een loyaliteitsconflict (Van den Bergh & Weterings, 2010).

geconceptualiseerd en wordt de keuze voor de drie ervaringsaspecten die centraal staan in dit onderzoek verantwoord.

De vraag wat existentiële zingeving is, is niet eenvoudig te beantwoorden aangezien zingeving op zich een complex gegeven is. Alma en Smaling (2010) beschrijven in het boek *Waarvoor je leeft* wat onder zingeving kan worden verstaan. Zingeving, gezien als betekenisgeving, vindt volgens Alma en Smaling op allerlei manieren plaats in het dagelijks leven. Doorgaans toont zingeving zich op zo'n vanzelfsprekende manier – bij het lezen van een boek of in de omgang met anderen – dat wij ons weinig bewust zijn van de betekenisverlening. Echter spreken zij pas over existentiële zingeving op het moment dat handelingen of situaties in verband gebracht kunnen worden met het menselijk bestaan, op het moment dat deze de zin van ons bestaan raken. Hierbij valt te denken aan geboorte en dood, gezondheid en ziekte, verbondenheid, eenzaamheid, etc. Op het moment dat bepaalde gebeurtenissen de zin van het menselijk bestaan raken, toont de betekenisverlening zich echter lang niet altijd als vanzelfsprekend. Er wordt vaak om een reflectie op zingeving gevraagd. Verder stellen Alma en Smaling dat existentiële zingeving te maken heeft met het zoeken naar en mogelijk vinden van antwoorden op levensvragen en met name aan de orde komt wanneer we ons eigen leven als zinvol ervaren. Crescioni en Baumeister (2013) beschrijven het belang van de overtuiging dat het leven van de mens zinvol is. De overtuiging dat het leven zinvol is, heeft volgens hen positieve uitkomsten op de ervaring van tevredenheid in het leven, plezier in het werk, gelukkig zijn en hoop. Het draagt bij aan een betere psychische gezondheid en verhoogd welzijn in het algemeen en verlaagt stress en de kans op depressie. Ondanks dat nu bekend is dat existentiële zingeving aan de oppervlakte komt wanneer we ons eigen leven als zinvol beleven en het belang kennen van de overtuiging dat het leven van de mens zinvol is, blijft de vraag bestaan hoe we ons eigen leven als zinvol kunnen beleven.

Er zijn verschillende belangrijke en invloedrijke denkers die verscheidene opvattingen hebben over wat existentiële zingeving inhoudelijk betekent en wanneer er gesproken kan worden over een existentieel zinvol leven. Of anders gezegd, hoe we ons eigen leven betekenis kunnen geven.

Volgens Frankl, de Oostenrijkse neuroloog, psychiater en grondlegger van de logotherapie, wordt de mens gedreven door de wil om een zinvol leven te leiden en zijn andere drijfveren slechts afgeleiden van deze fundamentele wil (Frankl, 1973). Het antwoord op de vraag hoe de mens een zinvol leven kan leiden, bestaat volgens Frankl uit drie delen.

Ten eerste kan de mens zijn leven als zinvol ervaren door zijn handelen, zijn werk en zijn creativiteit. Het scheppend bezig zijn en iets tot stand brengen draagt bij aan de ervaring van zin (Frankl, 1973). Ten tweede ervaart de mens zin door concrete ervaringen. Ervaringen op bijvoorbeeld het gebied van schoonheid, grootsheid, etc. Ten slotte duidt Frankl erop dat de mens zin in zijn leven ervaart door de ontmoeting met zijn medemens (Frankl, 1973).

Baumeister, psychologie professor aan de Florida State University, introduceert vier universele basisbehoeften die in voldoende mate bevredigd dienen te zijn alvorens we het gevoel te kunnen hebben een zinvol leven te leiden. De eerste basisbehoefte die Baumeister (1991) noemt is doelgerichtheid. Onder doelgerichtheid verstaat Baumeister het creëren van een kader waarin het hedendaags handelen gezien kan worden in relatie met een doel in de toekomst. Volgens Baumeister heeft de mens een doel nodig waarnaar zij kan handelen. Hierbij is het niet perse belangrijk dat het doel behaald dient te worden. De voorstelling van een bepaald doel en de keuzes die worden gemaakt om een doel te behalen, zijn al zinvol te noemen. Activiteiten en keuzes krijgen zin door verbonden te worden met een mogelijke toekomst. Wat nu is krijgt zin door wat nog niet is. De tweede basisbehoefte is morele rechtvaardiging. Met morele rechtvaardiging bedoeld Baumeister dat het belangrijk is om het eigen handelen als moreel juist te ervaren en het eigen leven als moreel rechtvaardig te kunnen bestempelen. Zin wordt ervaren op het moment dat het handelen als goed of moreel rechtvaardig wordt beschouwd en gegeneerd in de motivatie hiervan. De derde behoefte noemt Baumeister werkzaamheid (*efficacy*). Dit betekent dat mensen de behoefte hebben om te geloven dat ze een bepaalde manier van controle hebben. Voortbouwend op de eerste twee behoeften gaat het hier niet alleen om het stellen van doelen of het hebben van waarden, maar ook om het gevoel dat deze doelen of waarden te realiseren zijn. Er is sprake van daadkracht als mensen lastige uitdagingen aangaan en weten te bereiken. Hierdoor krijgen mensen het gevoel dat ze controle hebben. Dit gevoel, waarbij men eigen keuzes kan maken en zelf beslissingen kan nemen, draagt bij aan de ervaring van een zinvol leven. De laatste basisbehoefte die bevredigd dient te worden om te kunnen spreken van een zinvol bestaan, is eigenwaarde. Dit ontstaat als iemand een positief oordeel over zichzelf heeft; weten dat je voldoet aan je eigen (grond) waarden. Dit kan uit de persoon zelf voortkomen op het moment dat de persoon een succesvol verhaal over zichzelf kan vormen of memorabele dingen nalaat, maar het kan ook voortkomen uit de erkenning van een ander.

Mede geïnspireerd op de twee bovenstaande denkers zien Alma en Smaling (2010) zingeving als een persoonlijke verhouding tot de wereld die kan worden gekenmerkt door

zeven ervaringsaspecten. De zeven ervaringsaspecten die volgens hen aanwezig dienen te zijn voordat men kan spreken over existentiële zingeving zijn:

1. Doelgerichtheid; het bezitten van een bereikbaar doel of niet te realiseren doel die richting geeft in iemands leven.
2. Samenhang; een samenhang tussen je eigen leven, dat van anderen en binnen je eigen levensverhaal. Samenhang maakt de wereld begrijpelijk en hanteerbaar.
3. Waardevolheid; dit verwijst zowel naar de waarde van iets in onze wereld en ons handelen als naar eigenwaarde of zelfwaardering.
4. Verbondenheid; het gevoel van intens verbonden zijn met iets of iemand anders. Het beweegt zich tussen zelfbevestiging en overgave en voorbij nuttigheid en maakbaarheid.
5. Transcendentie; het overstijgen van het alledaagse, het bekende, het exploreren van en het reiken naar het nieuwe, het onbekende. De ervaring van verwondering.
6. Competentie; het gevoel dat je ertoe doet, het besef in staat te zijn tot adequaat handelen en de ervaring voldoende controle te hebben over je leven.
7. Erkenning; een ervaring van bevrediging van de behoefte aan of verlangen naar erkenning. Zowel erkenning van anderen als erkenning van jezelf.

Daarbij noemen Alma en Smaling nog twee aspecten die niet zozeer een voorwaarde van de ervaring van zin zijn maar gezien kunnen worden als gevolgen van het aanwezig zijn van bovenstaande zeven ervaringsaspecten. De twee gevolgen die Alma en Smaling noemen, zijn:

8. Motiverende werking; voldoening van de ervaringsaspecten hebben een motiverende werking. Je wordt gemotiveerd je leven zelf vorm te geven en nieuwe mogelijkheden te exploreren.
9. Welbevinden; voldoening van de ervaringsaspecten kan een gevoel van welbevinden oproepen. Een relatief welbevinden dat veiligheid en geborgenheid met zich meebrengt.

Aan de hand van deze negen aspecten definiëren Alma en Smaling (2010) existentiële zingeving als:

Een persoonlijke verhouding tot de wereld waarin het eigen leven geplaatst wordt in een breder kader van samenhangende betekenissen, waarbij doelgerichtheid, waardevolheid, verbondenheid en transcendentie worden beleefd, samen met competentie en erkenning, zodat ook gevoelens van gemotiveerd zijn en welbevinden worden ervaren. (p. 22)

Bij deze definitie dienen een aantal opmerkingen te worden geplaatst. Ten eerste kunnen personen verschillen in de diepte en breedte van hun zingeving. Het gaat, anders geformuleerd, om een persoonlijke ervaring van deze kenmerken die voor iedereen op een subjectieve manier vorm kan krijgen (Idem, p.23). Ten tweede gaat het om individuele zingeving maar is dit slechts gedeeltelijk van individuele aard. Persoonlijke zingeving wordt tevens gevormd door contextuele factoren, zoals opvoeding, onderwijs, maatschappelijke en economische omgeving, levensbeschouwelijke kaders en de verbondenheid met anderen en de wereld om het individu heen (Idem, p. 24). En ten slotte is zingeving geen kant-en-klaar gegeven, maar moet het steeds opnieuw door ieder mens in de eigen ervaring onderzocht, gevonden en geïnterpreteerd worden (Derks, 2010, p.49).

2.4 Existentiële zingeving in dit onderzoek

Nu beide centrale begrippen van dit onderzoek zijn besproken en uitgelegd met behulp van de inzichten en noties uit de literatuur, is het van belang om te bekijken hoe existentiële zingeving in dit onderzoek, dus bekeken in het licht van de pleegzorg, kan worden opgevat. Uit bovenstaande opvattingen over existentiële zingeving blijken een aantal ervaringsaspecten te zijn waarvan volgens deze drie denkers sprake moet zijn om te kunnen spreken van een existentieel zinnig leven. In dit onderzoek wordt gesproken over een ervaring van existentiële zingeving wanneer deze drie aspecten worden beleefd door pleegouders. De drie aspecten waaraan een ervaring moet voldoen om te kunnen spreken van een existentiële zinervaring zijn: waardevolheid, verbondenheid en erkenning. Anders gesteld, in dit onderzoek wordt aangenomen dat weekendpleegouderschap als zinnig kan worden beoordeeld op het moment dat de ervaring van waardevolheid, verbondenheid en erkenning in voldoende mate aanwezig zijn bij de weekendpleegouder.

De reden dat juist deze drie aspecten in dit onderzoek bepalend zijn of er gesproken kan worden van existentiële zingeving bij pleegouderschap is tweeledig. Ten eerste hebben deze drie elementen een belangrijke plaats in de drie verschillende opvattingen over zingeving zoals hierboven beschreven. Daarnaast sluiten deze drie afzonderlijke aspecten goed aan bij wat er bekend is in de wetenschappelijke literatuur over pleegzorg. Hieronder wordt dit per aspect toegelicht. Daarbij wordt aandacht besteed aan waarom dit aspect van belang wordt geacht voor dit onderzoek naar pleegouderschap en zingeving. Daarnaast wordt aandacht besteed aan wat er uit eerder onderzoek mogelijk richtinggevend kan zijn voor dit onderzoek met betrekking tot de ervaring van existentiële zingeving van pleegouders. Ten slotte wordt beschreven welke conclusies te verwachten zijn, en wordt dit aangevuld met

wetenschappelijke concepten en opvattingen die niet in de literatuur zijn besproken maar wel van belang lijken voor dit onderzoek volgens de onderzoeker.

2.4.1 Waardevolheid

Alle drie de denkers stellen dat het gevoel ‘van waarde te zijn’ nodig is om te kunnen spreken van existentiële zingeving. Dit gevoel van waarde te zijn krijgt in de theorie van Frankl (1973) inhoud doordat hij benoemt dat de mens door middel van zijn handelen, zijn werk en zijn creativiteit scheppend bezig is en iets tot stand brengt. Het scheppend bezig zijn of iets tot stand brengen, draagt bij aan het gevoel van waardevolheid. Daarnaast noemen Alma en Smaling (2010) de waarde van het handelen en het gevoel van eigenwaarde en zelfwaardering als een belangrijk aspect. Hier verwijst het gevoel van waarde te zijn naar de waarde van iets in onze wereld of van het handelen. Ook Baumeister (1991) noemt het belang van eigenwaarde. Wat voor hem een positief oordeel over het eigen bestaan betekent en zich kan uiten in een succesverhaal of in de nalatenschap van memorabele dingen ervaart de mens dat hij van waarde is. Waardevolheid betekent in dit onderzoek dat je het gevoel hebt dat je leven ertoe doet, dat je bestaan van waarde is voor jezelf, voor anderen of voor iets anders.

Verscheidene onderzoeken tonen de belangrijke rol die waardevolheid heeft in het pleegouderschap. Zo blijkt dat van waarde kunnen zijn een veelgenoemde motivatie is om pleegouder te worden (Brown, 2008; Maaskant & Reinders, 2010; Rodger et al., 2006; Strijker & Knorth, 2009). En stelt Bastiaensen (2001) in haar proefschrift *Belaste pleegouders en verscheurde pleegkinderen?* dat pleegouders mogelijk meer behoefte hebben aan zelfverwezenlijking, omdat ze hun eigen doelen, verwachtingspatronen en behoeften hebben. Hierdoor worden gebeurtenissen gezien in termen van eigen falen en slagen, dus in termen van eigenwaarde. Uit Canadees onderzoek van Brown (2008) naar factoren die bijdragen aan een succesvolle plaatsing blijkt dat pleegouders die pleegouder zijn geworden vanuit de wens om iets moreel goed te doen en iets terug te willen geven aan de samenleving een sterke band hebben met hun pleegkinderen. Zij geven aan dat er aan verschillende criteria moet worden voldaan om een succesvolle plaatsing te bewerkstelligen. Een van deze criteria is dat het pleeggezin dient te worden gesteund op het gebied van waardering, “(...) *who saw the value in what they were doing.*” (Brown, 2008, p.549). Dit wordt bevestigd in het onderzoek van Rodger et al. (2006). Daarnaast blijkt uit diverse onderzoeken dat pleegouders zich gewaardeerd voelen doordat ze onderdeel uitmaken van een grootschalige samenwerking omtrent de verzorging van het pleegkind (Crum, 2010; Rodger et al., 2006). In het onderzoek

van Hudson en Levasseur (2002) wordt het belang van een luisterend oor van de professionals genoemd door pleegouders. Iemand op wie de pleegouders terug kunnen vallen en die hun op directe wijze steunt in de waardevolheid van hetgeen ze doen. Volgens pleegouders is financiële compensatie een andere manier om de waarde van pleegouderschap te laten blijken (Hudson & Levasseur, 2002). In dit onderzoek naar hoe pleegouders gesteund dienen te worden, geven pleegouders te kennen dat hoe minder de financiële compensatie is, des te minder gewaardeerd zij zich voelen. Uit het onderzoek van Nesmith et al. (2015) blijkt dat het gevoel van waardevolheid van pleegouders in het geding komt in het contact met de biologische ouders. Pleegouders voelen zich ondanks de goede bedoelingen gesitueerd als tegenstanders van de ouders, waardoor hun gevoel van waardevolheid afneemt.

De verwachte uitkomsten op basis van deze inzichten uit de literatuur met betrekking tot het aspect van waardevolheid is dat het pleegouderschap op drie manieren bijdraagt aan de ervaring van waardevolheid en het op twee manieren beperkt. De eerste manier waarop pleegouderschap mogelijk bijdraagt aan de ervaring van waardevolheid heeft betrekking op dat pleegouders het idee hebben dat zij van waarde zijn en iets teruggeven aan de maatschappij. Hierdoor zal het pleegouderschap een positief resultaat hebben op de eigenwaarde van de pleegouder. Ten tweede mag worden verwacht dat pleegouders zich gewaardeerd voelen door met name de pleegzorgorganisaties. Ten slotte is mogelijk dat, ondanks daar in de hierboven beschreven literatuur niet over wordt gesproken, het pleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van waardevolheid, omdat de pleegouder zich persoonlijk ontwikkelt door het pleegouderschap. Zo blijkt uit diverse andere onderzoeken dat pleegouders de inzichten die voortkomen uit de pleegzorgtraining en –begeleiding als waardevol beschouwen (Dorsey et al., 2008; Puddy & Jackson, 2003). Daarnaast zal het pleegouderschap ook op negatieve wijze bijdrage aan het gevoel van waardevolheid. Ten eerste omdat de pleegouder een niet-succesvolle plaatsing zal ervaren als een gevoel van falen, wat van invloed is op de eigenwaarde van de pleegouder. En ten tweede doordat pleegouders zich als tegenstanders gesitueerd voelen ten opzichte van de biologische ouders.

2.4.2 Verbondenheid

Het belang van verbondenheid wordt genoemd in zowel de opvatting van existentiële zingeving van Frankl als in die van Alma en Smaling. Baumeister noemt dit aspect niet. Dit is te verklaren doordat hij, ondanks dat hij existentiële zingeving ziet als een onderhandeling tussen individu en sociaal systeem, een individualistische opvatting van zingeving heeft. Zijn

vier basisbehoeften vertrekken alle vier vanuit het individu. In de opvatting van Frankl (1973) heeft verbondenheid een plek omdat hij de ontmoeting met zijn medemens als noodzakelijk ziet om zin in het leven te kunnen ervaren. In deze opvatting betekent verbondenheid met name verbonden zijn met andere mensen. Ook in de opvatting van Alma en Smaling (2010) wordt het belang van verbondenheid genoemd. In hun opvatting kan verbondenheid in meer vormen, dan alleen tussen mensen, tot uiting komen. Zo kan men zich ook verbonden voelen met grote idealen of abstractere dingen, zoals bijvoorbeeld de kosmos. Door je als mens verbonden te voelen ervaar je de beleving van gemeenschap, waarbij gemeenschap in de meest ruimte zin opgevat dient te worden. Het gevoel van verbondenheid kan bijvoorbeeld tot uiting komen in vriendschap- en/of familierelaties, in clublidmaatschap of in burgerschap. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het voorbij gaat aan nuttigheid of maakbaarheid, de ander/het andere is een ander. Met de zinservaring van verbondenheid wordt in dit onderzoek een persoonlijke, gevoelsmatige en intens beleefde binding met een of het ander bedoeld.

Verbondenheid opgevat zoals hierboven beschreven vormt op ten minste één gebied de kern van pleegzorg, de verbondenheid van de opvoedingsrelatie tussen pleegouder en pleegkind. Een pleegouder stelt namelijk zijn huis en in sommige gevallen zijn gezin ter beschikking van het pleegkind om veilig te kunnen opgroeien en draagt zorg voor de dagelijkse verzorging en opvoeding van het kind (Maaskant, 2007). Hierdoor ontstaat er een band tussen de pleegouder en het kind wat een voorwaarde is om een kind op te kunnen voeden (Maaskant & Reinders, 2010). Het opvoeden van een pleegkind impliceert dat bijna alle pleegouders zich in hoge mate verbonden voelen met de ouderlijke verantwoordelijkheid en gezag die ze dragen voor het pleegkind (Crum, 2010). Daarbij voelen pleegouders zich op een intense manier verbonden met zichzelf en elkaar. Omdat ze van de één op andere dag een vreemd kind, die vaak belast is met gedragsproblemen, op moeten voeden wordt er een groot incasservermogen gevraagd. Pleegouders moeten veel aankunnen, zich niet te snel aangevallen voelen, zelfverzekerd zijn, tegen kritiek kunnen en op hun eigen denken en handelen kunnen reflecteren (Maaskant & Reinders, 2010). Dit vraagt in veel gevallen dat de pleegouder zich op intense wijze verbonden voelt tot zichzelf en tot zijn/haar partner (Doelman, 2009).

De opvoedingsrelatie tussen pleegouder en pleegkind is opgenomen in een netwerk van relaties waarmee pleegouders verbondenheid ervaren (Bastiaensen, 2001). Zo geven pleegouders in het onderzoek van Rodger et al. (2006) aan dat de nauwe samenwerking met de hulpverlening van het kind en het onderdeel zijn van de hulpverlening cruciale factoren

zijn in het pleegouderschap. En dat de gewaarwording van dit *teamwork* belangrijk is voor de pleegouders (Fisher et al., 2000). Ze voelen zich verbonden met de hulpverleningsinstanties en de professionals met als doel het beste te doen voor het kind. In veel gevallen voelen de pleegouders zich ook in een bepaalde mate verbonden met de biologische ouders van het pleegkind (Dorsey et al., 2008; Hudson & Levasseur, 2002; Maaskant, 2007; Maaskant & Reinders, 2010; Nesmith et al., 2015; Van den Bergh & Weterings, 2010). Dit kan zowel een positieve als negatieve uitwerking hebben op het gevoel van de pleegouder en de plaatsing van het pleegkind. Daarnaast blijkt uit meerdere onderzoeken dat pleegouders zich verbonden voelen met andere pleeggezinnen en dat dit leidt tot succesvolle plaatsingen en tevreden pleegouders en pleegkinderen (Brown, 2007; Feikens, Mensinga & Strijker, 2007; Orme & Buehler, 2001; Strozier, Elrod, Beiler, Smith & Carter, 2004). Het positieve effect wordt voornamelijk verkregen door de mogelijkheid om met anderen te communiceren en elkaar emotionele steun te bieden.

Ten slotte blijkt uit het onderzoek van Farmer et al. (2005) naar de spanning van pleegouders en de impact hiervan op hun ouderrol en pleegzorgplaatsing dat het bezitten van een ondersteunend sociaal netwerk als buitengewoon belangrijk wordt ervaren in de relatie tot de ervaren spanning. Daarbij wordt de hulp van vrienden als belangrijk tegengif genoemd van de spanning. Dit komt omdat zij beter beschikbaar en meer toegankelijk zijn dan de pleegzorgwerkers en dit contact vaak direct praktische of emotionele voordelen op levert. Niet alleen de aanwezige ondersteuning van vrienden maar ook het hebben van contact met professionals die niet uit de kindhulpverlening afkomstig zijn, worden als belangrijk genoemd. Hierbij noemen de pleegouders het belang van een ondersteunde huisarts of therapeut. In het onderzoek van Farmer et al. (idem) wordt geconcludeerd dat het verbonden zijn met een ondersteunend sociaal netwerk bijdraagt aan een positievere ervaring van pleegouderschap.

Binnen het aspect van verbondenheid valt op basis van deze inzichten te verwachten dat het weekendpleegouderschap op zes manieren bijdraagt aan de ervaring van verbondenheid en op één manier deze ervaring beperkt. Ten eerste zal de pleegouder zich verbonden voelen met het pleegkind en de ouderlijke verantwoordelijkheid die daarbij komt kijken. Ten tweede zullen pleegouders zich in grotere mate verbonden voelen met zichzelf en met hun partner. Ten derde zullen ze zich verbonden voelen met het team dat zorg biedt aan hun pleegkind, dus met de pleegzorgprofessionals en mogelijk met de biologische ouders. Daarnaast wordt verwacht dat het pleegouderschap ook bijdraagt aan de verbondenheid met andere

pleegouders en vrienden. Ten slotte is het de verwachting, ondanks dat dit niet één-op-één uit deze inzichten volgt, dat pleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van verbondenheid, omdat pleegouders zich verbonden voelen met een hoger ideaal, namelijk iets goeds doen voor de wereld. Dit mag worden verwacht omdat uit het onderzoek van Brown (2008), zoals beschreven bij het aspect waardevolheid, bleek dat pleegouders de wens hebben om iets moreel goed te doen en iets terug te willen geven aan de samenleving. De wens iets moreel goed te doen voor de samenleving veronderstelt een mate van verbondenheid met dit ideaal. Ten slotte kan op basis van de inzichten uit de literatuur worden verwacht dat het pleegouders ook op negatieve wijze bijdraagt aan de ervaring van verbondenheid, doordat pleegouders de wijze van verbondenheid met de biologische ouders/verzorgers als negatief kunnen ervaren.

2.4.3 Erkenning

Het laatste aspect van existentiële zingeving is het gevoel erkent te worden. Dit zingevingaspect komt bij twee van de drie denkers terug. Zo zijn Alma en Smaling (2010) van mening dat het belangrijk is dat het eigen bestaan niet alleen van waarde is, maar dat dit ook wordt ingezien door ofwel de persoon zelf ofwel door anderen. Zij noemen de bevrediging van het verlangen naar erkenning dan ook expliciet als een belangrijk aspect om een zinvol leven te leiden. Erkenning kan op meerdere gebieden plaatsvinden, bijvoorbeeld erkenning van een bepaalde manier van handelen, van nalatenschap, van bepaalde capaciteiten, van gelijkwaardigheid in bepaalde gesprekken of processen, van aanvaarding van eigenheid, etc. Erkenning ontstaat als je op de juiste manier wordt gewaardeerd op één van deze gebieden door ofwel de ander ofwel jezelf. Ook in Baumeister's (1991) opvatting wordt erkenning expliciet genoemd, omdat de erkenning van jezelf of van een ander leidt tot een positief oordeel over je eigen bestaan, wat volgens hem nodig is om te kunnen spreken van een zinvol leven. Erkenning wordt in dit onderzoek opgevat als een aspect dat ervaren wordt op het moment dat iemand zichzelf, op basis van wie hij is of wat hij doet, positief kan waarderen. Dit wordt vaak veroorzaakt doordat iemand één of meerdere elementen heeft waarin hij zichzelf beter acht dan anderen en door anderen gerespecteerd wordt.

Uit de literatuur blijkt dat erkenning van grote invloed is binnen de pleegzorg. Zo blijkt uit onderzoek van de USGAO dat veel pleegouders stoppen met pleegzorg omdat ze niet voldoende steun en erkenning ontvangen van de jeugdzorgorganisaties in hun omgang met de moeilijkheden die pleegkinderen meebrengen (Denby, R., Rindfleisch, N., & Bean, G., 1999). En vice versa dat een pleegzorgplaatsing succesvoller is als er sprake is van

waardering en erkenning voor de pleegouder (Brown, 2008). Het gebrek aan steun en erkenning wordt geweten aan een niet respectvolle omgang met de pleegouders en geen goede samenwerking tussen de pleegzorgorganisatie en de pleegouder. De behoefte van pleegouders om door de hulpverleningsinstanties erkent te worden wordt in meerdere onderzoeken genoemd (Brown, 2008; Rodger et al., 2006, van Holen, 2005). In het onderzoek van Hudson en Levasseur (2002) geven pleegouders te kennen dat zij van mening zijn dat er beter moet worden geluisterd naar de input van pleegouders. *“Foster parenting is a big commitment and we need to know we have input and some say that the plans will respect our family lifestyle”* (Hudson & Levasseur, 2002, p.861). De pleegouders willen als professional worden gezien en behandeld, aangezien zij het kind het beste kennen en het meeste inzicht hebben in het functioneren van het kind (Farris-Manning & Zandstra, 2003; Fisher et al., 2000; Rodger et al., 2006). Uit deze voorbeelden wordt duidelijk dat pleegouders hun eigen handelen en omgang met het pleegkind wel erkennen. Het merendeel van de pleegouders ziet zichzelf dan ook als belangrijke schakel in de hulpverlening van het kind (Crum, 2009; Rodger et al., 2006). Tot slot komt de ervaring van erkenning van pleegouders in het geding, doordat pleegouders zich niet altijd gerespecteerd voelen door anderen. Zo geeft 38 procent van de door Farmer et al (2005) onderzochte pleegouders aan kritiek en vijandigheid te ervaren in hun rol als pleegouder. Zowel in dit onderzoek als in het onderzoek van Wilson, Sinclair & Gibbs (2000) blijken buurtbewoners de pleegouders het meest te bekritisieren. De meest genoemde kritieken zijn dat pleegouders niet in staat zijn hun kinderen onder controle te houden en dat de pleeggezinnen/kinderen de buurt intimideren (Farmer et al., 2005).

Binnen het aspect van erkenning is op basis van deze inzichten te verwachten dat pleegouderschap op één manier bijdraagt aan de ervaring van erkenning en dit op twee manieren beperkt. Ten eerste draagt weekendpleegouderschap hoogstwaarschijnlijk bij aan de erkenning van het zelf, omdat pleegouders van mening zijn dat zij een belangrijke schakel zijn met veel inhoudelijke kennis in de hulpverlening van hun pleegkind. Daarnaast is de verwachting dat weekendpleegouderschap ook de ervaring van erkenning beperkt, omdat op de eerste plaats pleegouders zich niet gesteund en erkent voelen door de pleegzorgorganisaties. Met name omdat ze niet altijd een respectvolle omgang ervaren en er niet voldoende wordt geluisterd naar de pleegouders. Ten tweede zal het weekendpleegouderschap ook een negatieve invloed hebben op de ervaring van erkenning,

doordat andere mensen van mening zijn dat hun pleegkinderen niet goed worden opgevoed waardoor ze de opvoedkwaliteiten van de pleegouders miskennen.

3 ONDERZOEKSMETHODOLOGIE

In dit hoofdstuk is de onderzoeksmethodologie beschreven. Dit geeft inzicht in de genomen stappen binnen dit onderzoek en beschrijft maatregelen om de methodologische kwaliteit van het onderzoek te optimaliseren (zie voor de schematische weergave bijlage 1). Opeenvolgend wordt het onderzoeksdesign, het werven van respondenten, de verzameling van data, de dataverwerking en analyse, en de methodologische kwaliteit van dit onderzoek uiteengezet.

3.1 Het onderzoeksdesign

Dit onderzoek betreft een exploratief onderzoek, waarin de bijdrage van weekendpleegouderschap aan existentiële zingeving is verkent ten aanzien van drie, vooraf geselecteerde aspecten van zingeving (zie hoofdstuk 2). Het onderzoek is van sociaal wetenschappelijke aard aangezien het wordt gekenmerkt door vragen naar zowel allerhande verschijnselen in de maatschappij waarop niet eenvoudig antwoorden zijn te geven als de poging om deze verschijnselen aan de hand van het beschrijven van subjectieve betekenisgevingen en met hulp van bestaande theorie te verklaren (Billiet & Waege red., 2003). Om op een wetenschappelijke wijze de ervaring en betekenisgeving van pleegouders te onderzoeken en recht te doen aan hun sociale- en persoonlijke werkelijkheid, wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van een kwalitatieve manier van dataverzameling en – analyse. Kwalitatief onderzoek leent zich er bij uitstek voor om in interactie met de ander te kunnen achterhalen welke betekenissen de dingen en ervaringen voor de ander hebben (Maso en Smaling, 1998). Daartoe worden semigestructureerde interviews met tien weekendpleegouders afgenomen. Uiteindelijk worden de hiermee verkregen resultaten vergeleken met de opgedane inzichten uit de literatuur.

3.2 De respondenten

De onderzoekspopulatie in dit onderzoek is beperkt tot één vorm van pleegouderschap, namelijk weekendpleegouders⁴, bij één pleegzorgaanbieder, te weten FlexusJeugdplein. Hierdoor is de basis van de respondenten in grote mate vergelijkbaar. Dit vormt dan ook de afbakening van de onderzoekspopulatie; de respondenten dienen weekendpleegouder bij FlexusJeugdplein te zijn. Het oorspronkelijke idee was alleen respondenten te interviewen die minimaal vijf jaar ervaring hadden als weekendpleegouder. Maar gezien de moeilijkheid om

⁴ Nu duidelijk is dat dit onderzoek zich specificeert tot weekendpleegouderschap en weekendpleegkinderen wordt er verder in dit onderzoek gesproken over pleegouderschap en pleegkind. Om de leesbaarheid te vergroten.

deze respondenten te werven, is uiteindelijk besloten dat de ervaring van iedere weekendpleegouder bij FlexusJeugdplein, ongeacht de persoonlijke kenmerken, waardevol is in dit onderzoek. Daarbij dient te worden vermeld dat verschillende weekendpleegouders ook betrokken zijn bij andere varianten van pleegzorg, zoals vakantiepleegzorg of langdurige pleegzorg. Ondanks dat de ervaring van weekendpleegzorg centraal staat in dit onderzoek zullen een aantal ervaringen mede bepaald en gekleurd zijn door de andere pleegzorgvarianten.

Op voorhand is aan de respondenten beloofd dat er vertrouwelijk wordt omgegaan met de informatie en dat in het onderzoek geen namen of identificeerbare toevoegingen worden beschreven. Om de anonimiteit van de respondenten te garanderen zijn de namen in dit onderzoek gefingeerd en specifieke kenmerken van een persoon weggelaten. Ook is nadrukkelijk vermeld dat dit onderzoek niet in opdracht van de jeugd- of pleegzorgorganisatie is uitgevoerd, maar in het kader van een afstudeertraject, om sociaal wenselijke antwoorden te beperken. Daarbij zijn de respondenten op de hoogte gebracht van de betrokkenheid en ervaring van de onderzoeker als weekendpleegouder.

Het werven van respondenten heeft op uiteenlopende manieren plaatsgevonden. In de eerste plaats is geprobeerd om via verschillende organisaties – Flexusjeugdplein en de pleegouderraad – respondenten te werven. Maar met het oog op de privacy van pleegouders bleek het koppelen van pleegouders aan dit onderzoek via de instanties een lastige taak. Uiteindelijk bleek de sneeuwbal methode (Evers, 2007) de meest succesvolle methode om pleegouders te werven. Deze methode houdt in dat de onderzoeker aan iedere respondent vraagt of zij nog meer mogelijke respondenten weten. Om zo via de contacten van de respondenten tot meer respondenten te komen. Zo is ten eerste een enthousiasmerende boodschap met uitleg over het onderzoek en een uitnodiging tot deelname geplaatst op het pleegouderforum, op de facebookpagina van pleegouders en per email verspreid onder alle persoonlijke, relevante contacten. Uiteindelijk zijn er twee respondenten geworven via het forum, vier via de persoonlijke kennissenkring van de onderzoeker en vier via de kennissenkring van andere respondenten (via de sneeuwbal methode).

Er is in totaal met twee weekendpleegvaders en acht weekendpleegmoeders van tien verschillende pleeggezinnen gesproken. De locatie van het interview werd gekozen door de respondent wat heeft geresulteerd in dat er zeven interviews bij de pleegouders thuis zijn afgenomen, twee op het werk van de pleegouder en één in een eetcafé. Alle pleegouders hebben een Nederlandse achtergrond, wonen in of rondom Rotterdam en variëren in de

leeftijd van vierentwintig tot vijfenvijftig jaar. Zes van de pleegouders zijn getrouwd, twee wonen er samen en twee zijn alleenstaand. Vijf van de getrouwde pleegouders hebben minimaal één biologisch kind. Zeven pleegouders hebben een fulltime baan, twee pleegmoeders werken parttime en één pleegmoeder werkt niet. Acht pleegouders werken in de sociale sector waarvan vier in het onderwijs en drie in de (sociale) gezondheidszorg. Het aantal jaar dat de pleegouder ervaring heeft met het pleegouderschap verschilt van bijna twee tot drieëntwintig jaar, waarvan er drie pleegouders langer dan tien jaar pleegouder zijn. In vijf situaties heeft de pleegouder alleen ervaring met het weekendpleegouderschap, in twee gevallen heeft de pleegouder ook vakantieplaatsingen gehad en in de overige drie gevallen is er ook sprake geweest van langdurige pleegzorg. Bij twee gevallen heeft de pleegouder ook langdurig hun weekendpleegkind in huis gehad en in één geval heeft de pleegouder ook andere kinderen langdurig opgevangen. In twee gevallen komt het weekendpleegkind niet meer omdat hij inmiddels volwassen is. Drie pleegouders hebben ervaring met meer dan één plaatsing, waarvan er één opvalt met zevenenvijftig plaatsingen. In de meeste gevallen is de frequentie dat het weekendpleegkind komt één weekend in de drie weken en de leeftijd van het weekendpleegkind varieert van drie tot vijftien jaar oud.

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Burgerlijke staat	Aantal jaar pleegouder	Beroep	Aantal pleegkinderen (tot.)	Leeftijd pleegkinderen
Betsie	V	31	Alleenstaand	4	Onderwijsassistent	2 (7)	6/10
Kim	V	24	Samenwonend	1.5	Trainer adviesbureau	2	3/4
Tessa	V	55	Getrouwd; 1 zoon	7	Adviseur & docent	1	10
Monique	V	55	Getrouwd; 3 zonen, 1 dochter	23	X	8 (57)	Onb.
Jorien	V	27	Getrouwd	5	Docent	3 (5)	9/10/11
Joze	V	54	Samenwonend	16	Directrice middelbare school	0 (2)	20/25 ⁵
Wilma	V	53	Getrouwd; 1 zoon, 1 dochter	19	Fysiotherapeut	0 (1)	29*
Marcel	M	44	Getrouwd; 2 zonen, 1 dochter	2	Coördinator bloemenveiling	1 (2)	9
Klaas	M	44	Getrouwd; 2 zonen	2	Begeleider in sociale zorg	1	9
Marith	V	30	Alleenstaand	2	Medewerker vastgoedbeheer	1	15

Tabel 1: Schematische weergave van de demografische gegevens van de respondenten.

⁵ Deze pleegkinderen wonen inmiddels op zichzelf en komen niet meer in de weekenden bij hun weekendpleegouders.

3.3 Dataverzameling

De ervaringen van de weekendpleegouders zijn verzameld aan de hand van tien semigestructureerde diepte-interviews. Vanwege de beschikbare tijd is besloten om tien interviews af te nemen. Verwacht werd dat tien interviews voldoende informatie geven om verschillende pleegouderlijke ervaringen in kaart te brengen. De keuze voor semigestructureerde diepte interviews komt voort uit het belang om enerzijds een aantal topics te kunnen bevragen en anderzijds open ruimte te bieden aan de respondent om andere thema's te bespreken of bepaalde thema's extra aandacht te geven (Lub, 2014). Daarmee is getracht recht te doen aan de complexiteit van het onderwerp en de diepte en gelaagdheid van de pleegouderlijke ervaring.

Alle interviews zijn *face to face* afgenomen en gevoerd aan de hand van het zogenoemde *boommodel* (Evers, 2007), omdat er in dit onderzoek meerdere thema's in de vraagstelling aanwezig zijn die allen hetzelfde gewicht en diepgang verdienen. Tijdens de interviews is gebruikt gemaakt van een *interview schedule* (zie bijlage 2). Dit *interview schedule* is een lijst met vragen waarop aan de hand van het interview antwoorden kunnen worden gegeven (Idem). Deze *schedule* is opgebouwd uit inzichten in de concepten en theorieën welke zijn besproken in het theoretisch kader. Dit betekent concreet dat de *interview schedule* drie categorieën kent die de rode lijn van het interview vormen, namelijk; waardevolheid, verbondenheid en erkenning. Per categorie is aan de respondent een aantal vragen gesteld waarbij uit de antwoorden kan blijken hoe weekendpleegouderschap al dan niet bijdraagt aan de ervaring van deze categorie. De *schedule* is door de interviewer gebruikt als een geheugensteun en bood waar nodig structuur in het interview. De duur van de interviews varieerde tussen 45 minuten en anderhalf uur. Het verschil in tijdsduur van de interviews is vooral ontstaan doordat enkele pleegouders hun ervaringen uitgebreider, aan de hand van rijkere omschrijvingen en voorbeelden, uiteenzetten dan andere pleegouders. Dit heeft geen directe invloed gehad op de (analyse van de) resultaten, omdat dit met name meer informatie opleverde over de context waarin de ervaring plaats heeft gevonden. Alle interviews zijn opgenomen met opnameapparatuur en door middel van transcripten van die interviews is de informatie verwerkt en later geanalyseerd (zie meer hierover in de volgende paragraaf).

3.4 Dataverwerking en analysemethode

Alle opgenomen interviews zijn binnen maximaal twee dagen woordelijk uitgetypt in transcripten. Hiervoor is gebruik gemaakt van het transcribeerprogramma *Express scribe*

transcription.⁶ Over het algemeen is de letterlijke weergave in de vorm van een lopend verhaal gebruikt in het transcript (Evers, 2007). Dit betekent dat er wel sprake is van een zo letterlijk mogelijke weergave, zonder dat alle stopwoorden, aanloopjes, herhalingen en bevestigingen van de interviewer –zoals hmhm en ja – zijn uitgewerkt. Dit vergroot de leesbaarheid van het transcript en maakt het een overzichtelijker document om te analyseren. Aan de transcripten zijn bijgeschreven notities en non-verbale uitingen, zoals opvallende gebaren, stemverheffingen, getoonde emoties of lichaamstaal toegevoegd. De transcripten en bijgevoegde notities worden gezamenlijk geïnterpreteerd bij de verwerking van de data.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een cyclisch proces van dataverzameling. Dit betekent dat dit proces tegelijkertijd heeft bestaan uit verzamelen, verwerken, coderen en analyseren van de data. Dit bood de mogelijkheid om de dataverzameling aan te passen naar aanleiding van de inzichten uit de resultaten van het coderen en analyseren (Lub, 2014).

Er is gekozen voor een abductieve analyse methode, hetgeen betekent dat elementen van deductieve en inductieve onderzoeken zijn gecombineerd. In lijn met de deductieve benadering zijn vanuit de literatuur drie ervaringsaspecten van zingeving ontwikkeld die centraal staan in dit onderzoek en de hoofdcategorieën vormen in de dataverzameling en –analyse. Daarnaast zijn, in lijn met de inductieve benadering, de in de interviews genoemde ervaringen open gecodeerd en geanalyseerd om de ervaringen van weekendpleegouders in kaart te brengen. Dit betekent concreet dat er voorafgaand aan de data analyse categorieën zijn gevormd. Deze categorieën zijn hetzelfde als die gebruikt zijn bij de interviews en komen dus voort uit de theoretische concepten. Omdat in dit onderzoek wordt gekeken naar de positieve en negatieve invloed van pleegouderschap op deze ervaringsaspecten, zijn er vooraf zes categorieën ontwikkeld: waardevolheid+, waardevolheid-, verbondenheid+, verbondenheid-, erkenning+ en erkenning-. In een later stadium van het analyse proces zijn de tot codes geanalyseerde data onderverdeeld in deze categorieën.

In dit onderzoek kan niet gesproken worden van een traditioneel *grounded theory* onderzoeksdesign, aangezien er gebruik is gemaakt van een theoretisch kader en er vooraf categorieën zijn gevormd waarbinnen de data is verzameld en geanalyseerd. Wel is er bij de analyse van de verzamelde data gebruik gemaakt van elementen van het ‘open coderen’, zoals gebruikelijk is in de *grounded theory approach* (Boeije, 2005; Lub, 2014). De analyse van de uit de interviews verzamelde data is namelijk gedaan met behulp van de eerste twee fasen van de analysemethode ‘open coderen’, te weten open coderen en axiaal coderen.

⁶ Gevonden op <http://www.nch.com.au/scribe/index.html> op 19 september 2015.

Boeije (2005) legt in haar boek *Analyseren in kwalitatief onderzoek* deze twee fasen duidelijk uit. Open coderen bestaat uit het markeren van relevante fragmenten van transcripten waar op inductieve wijze een code of steekwoord aan wordt toegekend (*in vivo codes*). Dit is de eerste stap in de interpretatie van de data. De tweede fase is axiaal coderen. In deze fase worden tekstfragmenten met dezelfde codes met elkaar vergeleken op overeenkomsten en verschillen. Zo nodig worden er codes gesplitst, samengevoegd, verwijderd, gewijzigd of toegevoegd. Dit leidt ertoe dat iedere code een preciezere definitie krijgt, waardoor tekstfragmenten eenduidig met een code kunnen worden verbonden. In dit onderzoek is geen gebruik gemaakt van de laatste fase, selectief coderen, om uitspraken te doen over de mate waarin bepaalde codes zich tot elkaar verhouden en verbindingen worden gelegd om tot nieuwe theorieën te komen. Dit onderzoek heeft zich beperkt tot het wegen en vergelijken van verschillende codes gezien vanuit de vooraf ontwikkelde categorieën om een passend antwoord te geven op de centrale onderzoeksvraag.

Bij de analyse van de in dit onderzoek verkregen data is gebruik gemaakt van het analyseprogramma Atlas.ti. De zes vooraf gecreëerde categorieën zijn allereerst als familie toegewezen. Vervolgens zijn, volgens het principe van open coderen, tekstfragmenten uit de transcripten gemarkeerd en voorzien van een code. Deze codes zijn direct per familie (categorie) onderverdeeld, waar deze door de respondent in het interview is genoemd of volgens de onderzoeker het meest thuis hoort. Deze eerste fase van coderen heeft ertoe geleid dat onder elke familie (categorie) een grote hoeveelheid *in vivo* codes zijn geplaatst. Het resultaat van de eerste analysefase is dat alle relevante tekstfragmenten uit de transcripten, door middel van het toekennen van een steekwoord, zijn gecodeerd en dat vervolgens iedere code is onderverdeeld in één van de zes vooraf gecreëerde categorieën. In de tweede fase van de analyse, het axiaal coderen, zijn middels een horizontale analyse alle tekstfragmenten per code bekeken op overeenkomsten en verschillen. Hierdoor zijn bepaalde codes samengevoegd of gesplitst en overlappende codes geschrapt. Na deze tweede analysefase was het resultaat dat er per categorie gemiddeld tien codes zijn ontwikkeld. Deze codes geven per categorie weer hoe pleegouderschap van invloed is op de bijdrage of afname van de ervaring van die code. In tabel twee staat dit ter verduidelijking schematisch weergegeven voor de categorie waardevolheid.

Waardevolheid +	Waardevolheid -
Van waarde zijn	Pijnlijke momenten
Er toe doen	Vervelend
Een fijne tijd hebben	Geen passende match
Persoonlijke ontwikkeling	Moeilijk mee hebben
Dingen doorgeven	Machteloos
Iets bijdragen	Er klaar mee
Iets bereiken	Niet gesteund worden
Aanleiding tot pleegouderschap	Organisaties zijn leidend

Tabel 2: De codes die na de data analyse zijn geformuleerd en onderverdeeld in de categorie waardevolheid.

In de analyse van de verzamelde data is de doorleefde ervaring van de pleegouder, in al zijn complexiteit, onderverdeeld om een bepaalde structuur in de ervaring te brengen. Tijdens de analyse bleek dat bepaalde codes op meerdere categorieën van invloed waren, volgens de pleegouders. Dit gold bijvoorbeeld voor de code ‘niet gesteund worden’. Uit de interviews met de pleegouders is gebleken dat het niet gesteund worden tijdens het pleegouderschap een beperkende invloed heeft op de ervaring van waardevolheid, maar ook op de ervaring van verbondenheid. Om recht te doen aan de ervaring van de pleegouders is tijdens de data analyse besloten om deze code onder beide categorieën te plaatsen. Bij de bespreking van de resultaten zal nadrukkelijk worden vermeld wanneer er sprake is van een code die in meerdere categorieën voorkomt.

De dataverzameling en – analyse hebben ertoe geleid dat er op verschillende niveaus resultaten zijn verkregen (zie bijlage 3 voor schematische weergave). Zo geven de verkregen resultaten niet alleen de manieren weer waarop pleegouderschap volgens deze pleegouders bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving, maar tonen zij ook de door deze pleegouders genoemde oorzaken. In de verwerking en bespreking van de resultaten ziet dat er als volgt uit. De verkregen resultaten zijn op twee wijzen per categorie onderverdeeld. Ten eerste is een onderverdeling gemaakt tussen de manieren waarop het pleegouderschap volgens deze pleegouders bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving. Zo worden, variërend per categorie, twee, drie of vier manieren genoemd die volgens de gesproken pleegouders van invloed zijn. Iedere manier wordt beschreven in een eigen subparagraaf (bijvoorbeeld; paragraaf 4.1.1 Van waarde zijn en er toe doen, 4.1.2 Een fijne tijd, etc.).

Vervolgens worden er per manier een aantal oorzaken beschreven die door de pleegouders zijn genoemd. Dit betekent concreet dat er in iedere subparagraaf een aantal oorzaken, die leiden tot een manier waarop het pleegouderschap ervaren wordt door de pleegouders, worden weergegeven in de vooraf opgestelde categorie.

Omdat er in dit onderzoek op zoek gegaan wordt naar inzichten en ervaringen van pleegouders over het weekendpleegouderschap is ervoor gekozen om de verzamelde data open te coderen en geen gebruik te maken van de subthema's per categorie die in de literatuur bekend zijn. Dit heeft twee redenen. Ten eerste is op deze manier de respondent zo min mogelijk gestuurd en werd zo dicht mogelijk bij de antwoorden van de respondent gebleven. Daarnaast is het doel van dit onderzoek niet om de bestaande subthema's te bevestigen of te ontkrachten maar juist om op zoek te gaan naar, mogelijk nieuwe, ervaringen die pleegouders hebben.

3.5 Operationalisering

Ondanks dat in paragraaf 2.3 Existentiële zingeving in dit onderzoek uitgebreid is ingegaan op de betekenis van de centrale en belangrijke begrippen in dit onderzoek, staat hier nogmaals kort samengevat hoe de drie ervaringsaspecten van existentiële zingeving (categorieën) worden opgevat.

Waardevolheid betekent in dit onderzoek dat je een gevoel hebt dat je leven ertoe doet, dat je bestaan van waarde is voor jezelf, voor anderen of voor iets anders. Met verbondenheid wordt een persoonlijk, gevoelsmatige en intens beleefde binding met het zelf, de ander of het andere bedoeld. En erkenning is een ervaring waarin iemand zich geaccepteerd en bevestigd voelt, waarbij het gaat om de goedkeuring en acceptatie van iets of iemand anders alsmede om het erkennen van jezelf.

3.6 Methodologische kwaliteit

De weg waarlangs de onderzoeksresultaten zijn bereikt omvat diverse keuzes en maatregelen om de resultaten overtuigend en geldig te maken (Maso en Smaling, 1998, p.64). In deze paragraaf staan de gemaakte keuzes en maatregelen in dit onderzoek en het streven naar objectiviteit weergegeven.

3.6.1 Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid als kwaliteitscriteria betekent de afwezigheid van toevallige of onsystematische vertekeningen van het object van het onderzoek (Maso en Smaling, 1998,

p.68). Met andere woorden, de vraag naar hoeverre de resultaten overeenkomen bij herhaling van het onderzoek met soortgelijke eenheden, instrumenten en context is van belang. Omdat in kwalitatief onderzoek feitelijke herhaling van een onderzoek vaak niet mogelijk is, wordt er binnen dit kader gesproken van virtuele herhaalbaarheid. De betrouwbaarheid van een onderzoek wordt bepaald door de interne en externe betrouwbaarheid. De interne betrouwbaarheid is vergroot door de interviews af te nemen met behulp van een *interview schedule* en de verkregen informatie te analyseren met een analyseprogramma waarin alle gekozen codes zichtbaar zijn. Dit vergroot de controleerbaarheid van dit onderzoek. Verder is in dit onderzoek gestreefd naar een zo hoog mogelijke externe betrouwbaarheid door alle handelingen, procedures en gemaakte keuzes vast te leggen, wat inzichtelijk maakt welke stappen er zijn genomen en welke invloeden mogelijk aan de orde zijn geweest. Dit is op twee manieren gedaan. Ten eerste door een logboek bij te houden waarin de overwegingen, twijfels, keuzes en vragen van de onderzoeker zijn bijgehouden. Daarnaast door alle genomen stappen en handelingen van dit onderzoek nauwkeurig te beschrijven. Bovendien zijn alle interviews getranscribeerd en na te lezen. Dit leidt tot een hoge mate van herhaalbaarheid en dus een groot streven naar externe betrouwbaarheid.

3.6.2 Validiteit

Met de kwaliteitscriteria validiteit wordt er gestreefd naar de afwezigheid van systematische vertekeningen van het object van onderzoek (Maso & Smaling, 1998). De validiteit van een onderzoek bestaat uit de interne validiteit, de deugdelijkheid van de gebruikte argumenten en redeneringen in het onderzoek, en de externe validiteit, wat opgevat kan worden als de generaliseerbaarheid van onderzoek conclusies naar andere personen, fenomenen en situaties. De interne validiteit wordt in dit onderzoek op drie manieren verhoogt. Ten eerste door het bijhouden van methodologische en theoretische memo's. Ten tweede is in dit onderzoek bekeken of de interpretatie van fenomenen klopt bij de betrokkenen, door de woorden van respondenten te herhalen of samen te vatten tijdens het interview. En ten slotte doordat de scriptiebegeleider heeft meegekeken tijdens het onderzoeksproces. Ondanks dat de aanwezigheid van de onderzoeker een kleine rol speelt in dit onderzoek, aangezien er geen sociaal gedrag, fenomeen of werkelijkheid onderzocht wordt maar het gaat om een beleefde ervaring, heeft hij op verschillende manieren geprobeerd ervoor te zorgen dat zijn eigen gesitueerdheid de data en analyse niet nadelig beïnvloedt. Ten eerste heeft de onderzoeker zijn betrokkenheid als weekendpleegouder bij pleegzorg open gecommuniceerd in de interviews, maar zijn persoonlijke voorkeuren wat betreft de inhoud vermeden. Dit heeft hij

bijvoorbeeld gedaan door niet in te gaan op de wedervragen van de respondent en zijn eigen verhaal niet in te brengen. Ten tweede is nadrukkelijk gecommuniceerd dat de onderzoeker geen belang heeft bij bepaalde antwoorden, dat alle antwoorden 'goed' zijn en dat het onderzoek plaatsvindt in het kader van een afstudeertraject en niet in opdracht van een jeugd- of pleegzorgorganisatie. De externe validiteit van dit onderzoek voldoet in slechts een bepaalde mate aan generaliseerbaarheid. Door de kleine onderzoekspopulatie kunnen de uitkomsten niet zomaar gegeneraliseerd worden naar andere gevallen. Toch is de verwachting dat het onderzoek wel een waardevol inzicht zal bieden hoe pleegouders in zijn algemeenheid het weekendpleegouderschap ervaren.

4 HOE WEEKENDPLEEGOUDERSCHAP BIJDRAAGT AAN EXISTENTIELE ZINGEVING

In dit hoofdstuk wordt deelvraag één beantwoord op basis van de analyse van de met interviews verkregen data. De deelvraag luidt: *Op welke manier draagt weekendpleegouderschap volgens de weekendpleegouders bij aan de ervaring van existentiële zingeving?* De resultaten worden per aspect van existentiële zingeving beschreven (voor de schematische weergave, zie het tabel in bijlage 3). Waarbij de volgorde van de bespreking van de ervaringsaspecten wordt aangehouden zoals eerder gekozen in het theoretisch kader. Zo beschrijft paragraaf 4.1 op welke manier pleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van waardevolheid, paragraaf 4.2 aan de ervaring van verbondenheid en paragraaf 4.3 aan de ervaring van erkenning. Iedere paragraaf eindigt met een samenvatting van de belangrijkste resultaten met betrekking tot het besproken ervaringsaspect.

4.1 Weekendpleegouderschap en de ervaring van waardevolheid

Op basis van de analyse van de resultaten blijkt dat het weekendpleegouderschap op drie manieren bijdraagt aan de ervaring van waardevolheid van de onderzochte pleegouders. Zo ervaren deze pleegouders waardevolheid door het pleegouderschap doordat zij het gevoel hebben van waarde te zijn, een fijne tijd hebben en zich persoonlijk ontwikkelen. In deze paragraaf worden deze manieren achtereenvolgend weergegeven en wordt er, aan de hand van de door pleegouders gegeven antwoorden, per ervaring bekeken wat dit betekent in het leven van de pleegouder. Ten slotte zal de paragraaf eindigen met een korte samenvatting van de resultaten.

4.1.1 Van waarde zijn en er toe doen

De eerste ervaring die volgens pleegouders bijdraagt aan waardevolheid is het gevoel van waarde te zijn en er toe te doen. In zijn algemeenheid geven zes pleegouders expliciet aan dat zij het gevoel hebben dat zij als pleegouder iets goeds doen op moreel gebied. Doordat zij pleegouder zijn, ervaren zij iets te betekenen voor de maatschappij. *“En van de week merkte ik zelf ook dat ik ook wel ... dat ik er behoefte aan heb, de indruk te hebben dat ik iets bijdraag aan de maatschappij. Dat ik iets beteken”*(Joze⁷, 101). Verder noemen drie van de

⁷ In dit onderzoek is gekozen bij de beschrijving van de resultaten fictieve namen te gebruiken voor de respondenten. Dit heeft de voorkeur boven een nummer omdat hierdoor uitspraken gepersonaliseerd worden zonder dat de anonimiteit van de respondent in het geding komt

ondervraagde weekendpleegouders dat het leven meer is dan alleen maar zorgen voor jezelf of je eigen gezin. Zo geeft Marcel aan dat hij, geïnspireerd door zijn geloof, heeft ingezien dat er meer is om voor te zorgen dan alleen zijn eigen gezinnetje en vindt Klaas het belangrijk om aan elkaar te denken:

Weetje, je kan ook thuis blijven zitten met je gezinnetje en de deuren dicht en ikke, ikke, ikke, maar je laat toch wel zien aan anderen dat je toch ook wel voor de maatschappij er bent. Want we zijn toch wel een beetje aan het vereenzamen in deze maatschappij natuurlijk. Ieder is met zijn eigen bezig en niemand denkt meer aan een ander tegenwoordig. (Klaas, 038)

Daarnaast noemen de gesproken pleegouders drie oorzaken die vooraf gaan aan het idee van waarde te zijn. Zo geven de pleegouders aan dat ze van waarde zijn door dat zij iets betekenen, iets door geven en iets bijdragen in het leven en het gezin van hun pleegkind.

Ten eerste geeft de helft van de pleegouders aan dat zij van mening zijn iets te betekenen door simpelweg iets te geven waar ze genoeg van hebben, zoals liefde, een eigen slaapkamer of aandacht. Zo geeft Tessa aan dat zij pleegouder is om de liefde en aandacht te kunnen compenseren voor een pleegkind die niet bij zijn biologische ouders is opgegroeid. En Monique vindt dat ze door zorg voor het pleegkind te dragen, ervoor waakt dat deze kinderen in een maatschappij terecht komen zonder om iemand te geven en ze daardoor een gevaar vormen voor de samenleving.

Ten tweede ervaren zes ouders het gevoel dat ze van waarde zijn doordat ze iets kunnen doorgeven vanuit hun eigen leven. Zo vinden twee pleegouders het belangrijk dat zij de stabiliteit en veiligheid die zij hebben ervaren in hun opvoeding kunnen doorgeven aan hun pleegkind. Drie andere pleegouders zien in dit verband het belang van het in gesprek gaan met hun pleegkinderen. Om uit te leggen waarom bepaalde dingen gaan zoals ze gaan en om de kinderen te illustreren wat wel en ook zeker wat niet kan. Om ze te laten inzien dat, in het voorbeeld van Monique, iemand de huid vol schelden hoogstwaarschijnlijk niet geaccepteerd wordt door een toekomstig werkgever, hoe woedend je ook bent. De ervaring van waarde te zijn door iets door te geven, wordt sprekend weergegeven in het interview met Marcel. *“Dat zo'n kindje op een gegeven moment ook de wijde wereld in trekt dat hij hopelijk met die dingen die je dan hebt gegeven de juiste keuzes zal maken. En uiteindelijk gaat het die ouders dan ook weer helpen” (Marcel, 164).*

Ten derde ervaren de meeste pleegouders dat zij van waarde zijn en er toe doen doordat zij het gevoel hebben iets bij te dragen aan het leven van hun pleegkind of van zijn biologische ouders/verzorgers. Dit gevoel ontstaat op verschillende wijzen. Zo noemen acht pleegouders dat zij het pleegkind een veilige omgeving bieden en een ander leven laten zien en geven zeven pleegouders te kennen dat zij de biologische ouders/verzorgers van hun pleegkind ontlasten door het pleegouderschap.

4.1.2 Een fijne tijd

Behalve dat de pleegouders waardevolheid ervaren door het gevoel te hebben dat ze van waarde zijn en er toe doen, ervaren zij het weekendouderschap ook als een fijne tijd. Negen van de tien weekendpleegouders benoemt in het interview meermaals en expliciet dat zij de aanwezigheid van het weekendpleegkind in hun leven als erg leuk hebben ervaren en er van genoten hebben. Ze noemen de weekenden dat het weekendpleegkind bij hun in huis is als een leuke tijd en de momenten van samen zijn erg gezellig en plezierig. De pleegouders noemen twee verschillende oorzaken die volgens hun bijdragen aan de leuke tijd.

Ten eerste benoemen vijf pleegouders dat zij het erg leuk vonden dat er nieuw leven in hun huis kwam, wat door Kim als leven in de brouwerij wordt bestempeld. Deze pleegouders ervaren de aanwezigheid van het pleegkind in hun huis als leuk omdat zij lol hebben om de pleegkinderen en plezier ervaren in het samen dingen doen.

Ja gewoon in het moment dat zij hier zijn. Ja. Dat, dat ik kan lachen om onbenullige dingen dat ze bijvoorbeeld hun schoenen verkeerd aantrekken, dat ze grapjes vertellen, dat we naar de speeltuin gaan en dat ze eerst niet van de glijbaan af durven en dan ineens wel. Hé? Dat er echt in het moment van die dingetjes optreden waarvan ik denk, oh dat had ik echt nooit meegemaakt en nooit zo om gelachen als we dit niet nu hadden gedaan! (Kim, 067)

De tweede oorzaak van de fijne tijd ervaring is dat de aanwezigheid van de pleegkinderen bij deze pleegouders een bijdrage levert aan de bijzondere momenten in het leven van de pleegouders. Zo noemen vier pleegouders dat zij het als bijzonder fijn hebben ervaren om geliefd te worden door het pleegkind, geven drie pleegouders aan dat zij de fijne tijd vooral ervaren in de intieme momenten – zoals het voorlezen voor het slapen gaan of samen koken – die zij met hun pleegkind delen en blijkt uit de verhalen van drie pleegouders dat zij de fijne

tijd vooral ervaren door de rustmomenten die het pleegkind meebracht, doordat ze bijvoorbeeld 's avonds thuis moesten blijven.

Wat verder opvalt met betrekking tot waardevolheid en zelf een fijne tijd hebben is dat twee weekendpleegouders letterlijk het begrip egoïsme noemen. Zowel Betsie als Kim noemen dat de beweegreden om weekendpleegouder te worden en te zijn ook een groot egoïstisch element bevat. Beide geven aan dat zij niet alleen pleegouder zijn geworden om iets goeds te doen of bij te kunnen dragen maar vooral omdat zichzelf een plezier te doen. *“Ik doe het niet om goed te doen, ik doe het om mezelf een plezier te doen en daarbij doe ik een kind plezier. Het is begonnen uit een egoïstisch oogpunt zeg maar. Ik wil een kind!”* (Betsie, 308).

4.1.3 Persoonlijke ontwikkeling

De derde manier waarop deze pleegouders het weekendpleegouderschap als waardevol in hun eigen leven ervaren, is de persoonlijke ontwikkeling. De pleegouders zijn van mening dat het pleegouderschap hen als persoon heeft of doet ontwikkelen. Zo noemt de helft van de pleegouders letterlijk dat het pleegouderschap hun leven als persoon verrijkt. Het weekendpleegouder draagt volgens deze pleegouders door drie oorzaken bij aan de persoonlijke ontwikkeling.

Ten eerste benoemen zeven van de gesproken pleegouders dat zij hun eigen leven meer zijn gaan waarderen door het pleegouderschap. Dit komt bij drie pleegouders doordat zij, achteraf, in hebben gezien dat zij zelf als kind een hele fijne jeugd hebben gehad en bij de andere vier doordat zij door het pleegouderschap inkijkjes hebben gekregen in het leven van andere gezinnen en hiermee vergelijkend beseffen hoe fijn en goed zij het zelf hebben. *“Maar doordat je dit ziet heb je weer, ja eigenlijk is het helemaal niet zo normaal wat we hebben en wat wij krijgen en wat we kunnen kopen en wat we kunnen doen met die kinderen”* (Klaas, 038).

Ten tweede geven zes pleegouders aan dat het pleegouderschap ertoe heeft geleid dat zij dichter bij zichzelf zijn gekomen. Doordat het pleegouderschap ervoor heeft gezorgd dat deze pleegouders bewustere keuzes moesten maken in hun sociale leven en het pleegouderschap hun zelfbeeld heeft veranderd. Zo geeft Betsie bijvoorbeeld aan dat zij zich meer en meer vrouw in plaats van jong meisje is gaan voelen door het pleegouderschap.

Ten slotte heeft het pleegouderschap vier pleegouders inzichten gegeven op het gebied van ouderschap. Voor Jorien en Kim, die beide (nog) geen biologische kinderen hebben, betekent dit dat het pleegouderschap hun ogen heeft geopend en heeft geleerd wat de

impact van het (pleeg)ouderschap is en hoe ze het ouderschap zelf met biologische kinderen willen vormgeven. Terwijl het pleegouderschap Marcel heeft laten inzien hoe belangrijk het is voor kinderen om grenzen duidelijk en tijdig aan te geven en Tessa bewust heeft gemaakt hoeveel ze van haar eigen biologische kind houdt. *“Ik heb door mijn pleegdochter geleerd hoe achterlijk veel ik van mijn zoon houd. Ik wist niet eens dat ik zoveel van hem hield. En daar kom je pas achter als je dan een gezin wordt met twee verschillende kinderen, zal ik maar zo zeggen”* (Tessa, 268).

4.1.4 Samenvatting

Samenvattend kan worden gesteld dat weekendpleegouderschap op drie manieren bijdraagt aan de ervaring van waardevolheid bij deze pleegouders. Ten eerste omdat sommige pleegouders het idee hebben dat zij van waarde zijn en er toe doen. Ze hebben het gevoel iets te kunnen betekenen voor anderen, dingen door te kunnen geven en bij te dragen in het leven van hun pleegkind. Ten tweede geeft het hen zelf een fijne tijd. Deze fijne tijd ontstaat voornamelijk doordat een aantal pleegouders liefde en gezelligheid ervaren in het samenzijn met hun pleegkind en hierdoor belangrijke momenten kunnen delen. Ten derde draagt het pleegouderschap ook bij aan de eigen ontwikkeling van een aantal van deze pleegouders, zowel als persoon en als ouders. Door het pleegouderschap zijn enkele pleegouders dichter bij zichzelf gekomen en hun persoonlijk leven anders gaan waarderen.

4.2 Weekendpleegouderschap en de ervaring van verbondenheid

Uit de analyse van de verkregen data blijkt dat het pleegouderschap volgens deze pleegouders op vier manieren bijdraagt aan de ervaring van verbondenheid. Zo ervaren pleegouders door het pleegouderschap verbondenheid in het gezin, met bestaande relaties, met nieuwe relaties en met andere aspecten dan pleegouderschap.

4.2.1 Verbondenheid in het gezin

Pleegouders noemen in de interviews dat het pleegouderschap op basis van drie oorzaken bijdraagt aan de mate van verbondenheid in het gezin, namelijk door de verbondenheid met het pleegkind, met de andere kinderen in het gezin en met de partner.

Ten eerste geeft iedere pleegouder aan zich op een bepaalde mate verbonden te voelen met het pleegkind. Iedere pleegouder ervaart een gevoelsmatige binding die mede wordt gevoeld vanuit een gevoel van verantwoordelijk, wat in vrijwel alle gevallen betekent dat ze het samen, de pleegouder met het pleegkind, goed en fijn moeten hebben. De wijze waarop

deze verbondenheid door pleegouders wordt ervaren is sterk afhankelijk van de situatie en de context waarbinnen de relatie vorm krijgt. Aan de ene kant geven drie pleegouders, die alle drie spreken van een succesvolle plaatsing en nog niet geconfronteerd zijn met grote problemen, te kennen dat de verbondenheid met het pleegkind voornamelijk tot uiting komt in hun gemoedstoestand. *“Maar dat je 's ochtends wakker wordt en dat er een kind in bed ligt te zingen, ja dan word ik ook wel met een glimlach wakker”* (Kim, 061). Aan de andere kant heeft de mate van verbondenheid een hele andere vorm bij drie andere pleegouders, waarbij de context duidelijk anders is omdat zij wel zijn blootgesteld aan grote tegenslagen rondom de plaatsing van hun pleegkind. Bij hen is er sprake van een diepe en intens beleefde binding die tot uiting komt in een ervaring van er onvoorwaardelijk willen/moeten zijn voor hun pleegkind. Bijvoorbeeld in het verhaal van Joze, die haar pleegzoon bleef opzoeken toen hij in de jeugdgevangenis zat. Of in het verhaal van Tessa, die besloot om weekendpleegouder te blijven van haar pleegdochter nadat een langdurige plaatsing was mislukt.

Ik vond het best moeilijk. Want bij mij reit het natuurlijk een soort wond open want ik heb haar weggedaan. Ik kan er een mooi woord voor verzinnen maar ik heb haar eigenlijk weg gedaan. En dan iedere keer deed dat zeer. Maar ja, voor dat kind deden we dat. (Tessa, 154)

Ten tweede noemen alle vijf de weekendpleegouders met biologische kinderen de invloed die het weekendpleegkind heeft bij de ervaring van verbondenheid in het gezin. Deze pleegouders benoemen allemaal het positieve gevolg van het hebben van een weekendpleegkind op de ervaring van de mate van gezamenlijkheid binnen het gezin. Uit de interviews blijkt dat dit op twee verschillende gebieden tot uiting komt. Ten eerste is het pleegkind belangrijk bij de ervaring van verbondenheid in het gezin doordat hun aanwezigheid belangrijk is voor de biologische kinderen. Zo blijkt uit het verhaal van Wilma dat haar weekendpleegzoon de rol van grote, oudere, stoere broer had in de ogen van haar eigen jonge kinderen. Een grote broer waar ze tegen op konden kijken, mee konden stoeien maar die ook wist hoe de afstandsbediening werkt. En in het verhaal van Klaas, wiens weekendpleegzoon dezelfde leeftijd heeft als zijn jongste biologische zoon, is de pleegzoon niet alleen een broertje voor zijn eigen kinderen maar ook een vriendje. Een vriendje dat weekendjes komt logeren en waar je leuk mee spelen kan. Ten tweede voelen de kinderen zich betrokken en belangrijk bij de opvang en verzorging van het pleegkind. Bij Monique, wiens biologische kinderen een stuk ouder zijn dan de pleegkinderen, helpen haar kinderen

letterlijk bij het zorgen voor de pleegkinderen en spelen ze een belangrijke rol in het gezin. Zo vertelt ze over haar dochter:

Voor sommige kinderen betekent ze ook veel. Zoals die zestienjarige, die komt nu met haar probleempjes bij haar. Die band is zo sterk. Dat weet ik nog zo, ze was tien maanden. Ik zet haar hier op grond, dat kindje. Ze was heel zwaar getraumatiseerd door geweld. En mijn dochter was zes en die ging er naartoe en het was vanaf dat moment gewoon. Ja. Die kon haar gelijk benaderen. Want mijn zoons en mijn man konden niet eens tegen haar praten in het begin, zo angstig. Dat heeft ook jaren geduurd. (Monique, 068)

Als derde oorzaak geven tot slot zes van de acht pleegouders met een relatie aan dat het weekendpleegouderschap hun ervaring van verbondenheid met hun eigen partner versterkt. Zij ervaren dit op twee verschillende gebieden. Vier pleegouders geven aan dat zij het idee hebben dat het weekendpleegouderschap hun relatie heeft verrijkt en verdiept. Zij ervaren dit vooral doordat ze samen iets delen wat ze als belangrijk beschouwen en hierover met elkaar in gesprek gaan. Dit kunnen zowel gesprekken zijn over concrete gebeurtenissen of manier van handelen die hebben plaats gevonden alsmede over idealen, doelen of toekomstbeelden met betrekking tot de pleegzorg.

En verder hebben we er met z'n tweeën wel over gehad. Wat gebeurde er nou? Soms ben je ook verrast over elkaar, vind je dat goed of vind je dat niet goed. Hoe kijk jij er tegen aan? Dus ook in dat opzicht is het een onderwerp van gesprek en.. ja wel een euh.. ja verdieping van je relatie. (Joze, 071)

Drie andere pleegouders ervaren een versterkte mate van verbondenheid met hun partner omdat zij zich als een goed team beschouwen. Een goed team dat intensief samenwerkt om een doel te bereiken waarvan voor de pleegzorgplaatsing nog geen sprake van was. Waarbij je als pleegouders op elkaar moet zijn ingespeeld, samen op een lijn moet zitten en elkaars zwakkere momenten moet compenseren. *“Ik merk nu ik besloten heb om dit met mijn vriend te doen dat het wel echt een toevoeging is aan onze relatie. Dus dat we echt een soort team zijn en dat we doen waar we achter staan” (Kim, 065).*

4.2.2 Verbondenheid met bestaande relaties

De tweede manier waarop het pleegouderschap volgens deze pleegouders bijdraagt aan de ervaring van verbondenheid, is doordat pleegouders een intensere mate van verbondenheid ervaren met reeds bestaande relaties. Uit de interviews blijkt dat dit op twee gebieden naar voren komt, in de familiesfeer en in de vriendenkring. Vier van de tien pleegouders geven aan dat zij door het pleegouderschap zich (nog) meer betrokken en verbonden voelen met hun eigen familie (ouders, broers, zussen). Zij noemen hier drie oorzaken voor.

Ten eerste komt dit volgens de pleegouders in het bijzonder doordat de familie geïnteresseerd is in het pleegkind, er erg op gesteld is en het leuk vindt als hij er is. Dit uit zich in gezamenlijke (familie)activiteiten, zoals samen eten, verjaardagen en dagjes uit. Wat bij de weekendpleegouders resulteert in het gevoel van meer betrokken zijn en meer verbonden zijn met hun eigen familie.

Ten tweede ervaren sommige pleegouders hulp van hun familie bij het zorgen voor het weekendpleegkind. Twee van deze weekendpleegouders geven zelfs aan het gevoel te hebben dat zij er niet alleen voor staan en het pleegouderschap in bepaalde mate delen met hun familie. De alleenstaande Marith noemt het pleegouderschap best wel zwaar omdat ze alleen is en geen partner heeft om op terug te vallen of dingen mee te bespreken. Zij geeft aan veel hulp van haar familie te krijgen. *“Gelukkig helpt mijn familie enorm, zonder de hulp van hen had ik niet gekund.(...) Ik ga ieder weekend als Dave er is minstens een avond bij mijn ouders of zus eten” (Marith, 107).*

Ten derde geven drie van de weekendpleegouders te kennen dat verbondenheid met de familie ook ontstaat doordat zij nu ook (pleeg)ouders zijn. Dit komt enerzijds doordat de pleegouders zich nu beter op hun plaats voelen bij familieactiviteiten waar veel kinderen aanwezig zijn, omdat hun pleegkind enerzijds met de neefjes en nichtjes mee kan spelen en anderzijds omdat de pleegouders in een bepaalde mate de ervaring van (pleeg)ouder zijn, kunnen delen met broers en zussen. Door deze gedeelde ervaring ervaren de pleegouders in grote mate van verbondenheid met hun familie. Deze gedeelde ervaring blijkt ook een rol te spelen in de mate waarop de weekendpleegouder de verbondenheid met vrienden met kinderen ervaren. Een aantal pleegouders geeft aan dat veel van hun vrienden op dit moment in een levensfase zitten waarin het krijgen van kinderen en ouderschap aan sich een veelbesproken onderwerp is. Drie pleegouders ervaren zich meer verbonden te voelen tot hun vrienden doordat ze hierover kunnen meepraten en hun ervaringen, meningen en gevoelens op het gebied van ouderschap kunnen delen. Zo geeft Joze aan dat hen voorheen nog wel eens verweten werd dat het over bepaalde dingen makkelijk praten was, omdat zij geen

kinderen hadden en dat dit door de komst van het pleegkind veranderde, “... *dat er niet meer zo'n scheidslijn was tussen mensen die wel of geen kinderen hadden in zo'n situatie. Er zat soms een vorm van verwijt in, nou dat verdween dus. Dat maakt het wel net ietsje anders*” (Joze, 042).

Behalve vrienden met kinderen blijken ook kinderloze vrienden belangrijk voor sommige weekendpleegouders. Twee weekendpleegouders noemen expliciet het belang van specifieke vrienden in het pleegouderschap. Door samen dingen te doen en veel met elkaar te bespreken en te delen voelen deze weekendpleegouders zich gesteund en intens verbonden in deze vriendschappen.

4.2.3 Nieuwe vormen van verbondenheid

Uit de interviews blijkt dat er drie nieuwe vormen van verbondenheid zijn ontstaan door het weekendpleegouderschap bij deze weekendpleegouders. Zo voelen verschillende pleegouders zich door het weekendpleegouderschap verbonden met de biologische ouders/verzorgers van hun pleegkind, met de pleegzorgorganisatie en haar leden en met nieuw opgedane contacten.

Een eerste vorm van bijkomende verbondenheid, wat door acht weekendpleegouders wordt ervaren, is de verbondenheid met de verzorgers van het weekendpleegkind. Dit gaat in vier van de acht gevallen om de verbondenheid met de biologische ouder(s) en in de overige vier gevallen met de langdurige pleegouder(s) van het weekendpleegkind. Voor zes van de acht pleegouders is de relatie met de verzorgers van het weekendpleegkind er een die kan worden gezien in het belang van het pleegkind. Voorbeelden van verbondenheid die weekendpleegouders noemen, ontstaan tijdens het ophalen of wegbrengen van het pleegkind, bij de communicatie over bepaalde afspraken en regels of tijdens de besprekingen over de voortgang van de plaatsing. De twee overige weekendpleegouders ervaren een grotere mate van verbondenheid met de langdurige pleegouders van hun weekendpleegkind, hetgeen zich niet beperkt tot zaken rondom het pleegkind. Zij noemen het gewoon leuk om meer contact te hebben en dingen te delen. Voor Betsie betekent dit af en toe appen en foto's doorsturen terwijl bij Marcel er echt sprake is geworden van vriendschapsrelatie. “*Ja sowieso met die ouders nu. De pleegouders van ons pleegkindje. Daar is een hele goede relatie ontstaan waarbij we inmiddels op elkaars verjaardagen komen. Waar wij echt wel een onderdeel van hun vriendengroep zijn geworden*” (Marcel, 128).

Een tweede oorzaak van de ervaring van bijkomende verbondenheid ontstaat door toedoen van pleegzorg. Zes weekendpleegouders geven aan dat zij zich verbonden voelen met de pleegzorgbegeleider die hen begeleidt bij de opvang van hun pleegkind. Dit komt met

name doordat deze weekendpleegouders allemaal het gevoel hebben dat zij hen ondersteunt met goede adviezen en raad, op basis van haar ervaringen en kennis. Daarbij geven twee pleegouders te kennen dat zij de ervaring hebben dat ze terecht konden bij en opgevangen werden door hun pleegzorgbegeleider toen dit nodig was. Behalve via de pleegzorgbegeleider zijn er ook twee pleegzorgouders die zich verbonden voelen met de pleegzorgorganisatie, doordat zij de informatieavonden bezoeken die pleegzorg organiseert. Zij geven aan zich op deze avonden verbonden te voelen met andere pleegouders, ondanks dat de andere aanwezigen vaak langdurige pleegouders zijn en tegen hele andere dingen aanlopen dan de weekendpleegouders.

Tot slot geven drie pleegouders in het interview aan dat zij ook een bijkomende vorm van verbondenheid ervaren doordat zij door het pleegouderschap in contact zijn gekomen met andere mensen die zij hiervoor nog niet (goed) kende. Volgens deze pleegouders is het pleegouderschap de verbindende factor, aangezien het in twee gevallen ook pleegouders waren en het in het andere geval ging om een stel dat geïnteresseerd was in het pleegouderschap, omdat zij zelf pleegouder willen worden.

Jorien: En nu, via het roeien, we roeien allebei, ook ja.. zeg maar een stel gehad die zeiden, oh we hebben dat ook altijd al gewild, mogen we komen kijken. Nou die zijn een keer komen eten, nou die had je anders niet euh..

Interviewer: Toen Thomas of de andere kinderen hier waren?

Jorien: Ja precies, toen is hij gekomen en eventjes zo.. we hebben met z'n allen gegeten. Nou kinderen op bed en nog even een borreltje gedaan. Nouja, dat is een stel geweest waar je anders niet mee in aanraking was gekomen' (Jorien, 226).

4.2.4 Verbondenheid met andere aspecten dan pleegouderschap

De laatste manier waarop het pleegouderschap volgens deze pleegouders bijdraagt aan de ervaring van verbondenheid is van een andere aard dan de hierboven beschreven vormen. Deze manier is namelijk niet direct een gevolg van het weekendpleegouderschap, maar krijgt wel de ruimte in de variant van het weekendpleegouderschap. Het is de ervaring van verbondenheid met andere aspecten, zoals werk, hobby's, etc. Zeven pleegouders geven in het interview aan dat juist de variant van weekendpleegouderschap hen de mogelijkheid geeft om ook nog andere dingen te blijven doen dan alleen maar zorgen voor je pleegkind. *“Je kan alle leuke dingen doen en je hoeft het ook niet met je werk te combineren. Dus het is een relaxte vorm van ouderschap” (Betsie, 147).* Doordat het weekendpleegouderschap opgevat

wordt als een relaxte vorm van ouderschap ervaren de weekendpleegouders ook nog de ruimte en tijd om zich op andere manieren te verbinden.

4.2.5 Samenvatting

Het weekendpleegouderschap draagt volgens deze pleegouders op vier gebieden bij aan de ervaring van verbondenheid. Ten eerste draagt het bij aan de verbondenheid in het gezin. Niet alleen doordat de pleegouders zich intens verbonden voelen met hun pleegkind of in diepere mate verbonden voelen met hun partner, maar ook doordat het pleegkind van betekenis is op de mate waarin de pleegouder gezamenlijkheid binnen het gezin ervaart. Ten tweede voelen deze pleegouders zich in grotere mate verbonden met hun familie en/of vrienden. Door de betrokkenheid van familie en vrienden bij het pleegouderschap delen pleegouders meer met hun familie en voelen ze zich meer op hun plaats bij familie en vrienden met kinderen. Ten derde zijn deze pleegouders van mening dat het pleegouderschap heeft geleid tot verbondenheid met nieuwe contacten. Dit kunnen zowel de verzorgers van hun weekendpleegkind, de pleegzorgbegeleider, andere pleegouders als nieuwe contacten zijn. Ten slotte blijkt dat pleegouders zich door het weekendpleegouderschap verbonden voelen met andere aspecten dan pleegouderschap. Doordat weekendpleegouderschap niet het hele leven verandert, ervaren deze pleegouders nog ruimte om zich te binden met andere dingen en zich op diverse manieren verbonden te voelen.

4.3 Weekendpleegouderschap en de ervaring van erkenning

De pleegouders geven te kennen dat het weekendpleegouderschap op positieve wijze bijdraagt aan erkenning. In deze paragraaf worden de twee manieren besproken die door de pleegouders in de interviews zijn genoemd; ten eerste de erkenning door anderen en ten tweede de erkenning door de pleegouder zelf.

4.3.1 Erkenning door anderen

Alle pleegouders geven in hun interview aan een bepaalde mate van erkenning te ervaren in het weekendpleegouderschap doordat ze zich gewaardeerd voelen door andere mensen. Deze anderen kunnen zowel bekenden – zoals burens, collega's en kennissen – als onbekenden zijn. De wijze waarop de pleegouders deze waardering ervaren is per pleegouders verschillend en per situatie afhankelijk. Veruit de meeste pleegouders geven aan de erkenning in de beginfase van het weekendpleegouderschap te ontvangen, omdat in deze fase anderen de waardering uitspreken voor de stap om daadwerkelijk te beginnen aan pleegouderschap. Zo ervaren acht

pleegouders erkenning doordat andere uitspreken dat zij het zo knap, goed en stoer vinden wat de pleegouders doen.

De pleegouders noemen vier oorzaken waardoor zij zich erkent voelen door anderen. Ten eerste voelen vier pleegouders zich gewaardeerd door hun pleegkind. Doordat hun pleegkinderen het uiteten dat ze het fijn vinden om bij hun te zijn, laten merken dat ze iets voor hen betekenen en de pleegouders lief hebben. In het verhaal van Kim komt deze erkenning ook van de biologische moeder van haar twee jonge pleegzonen, omdat zij aangeeft dat Kim belangrijk voor hun is en goede dingen doet.

En dat zit hem al in hele mooie dingetjes. Bijvoorbeeld dat ze afgelopen Moederdag een berichtje stuurde [Kim wordt emotioneel en krijgt tranen in haar ogen]. Dat ze een berichtje stuurde van euh, nou het is nu moederdag en dat dan één van de jongens een berichtje had ingesproken van euh, fijne Moederdag omdat je ook een beetje mijn moeder bent. Nou, toen moest ik er om huilen en nu weer [huilend]. (Kim, 183)

De tweede oorzaak waardoor deze pleegouders zich erkent voelen, is doordat ze steun en waardering krijgen van hun eigen familie en vrienden. Drie pleegouders geven te kennen dat zij zowel steun in het helpen opvoeden van de pleegkinderen ervaren alsmede in het er zijn voor de pleegouders. Zo spreekt Joze uit dat ze het fijn en belangrijk vond om van vrienden te horen dat het wel heel prettig moest zijn voor de kinderen dat zij dit deden, omdat zij hier zelf eigenlijk nog nooit echt bij stilgestaan had.

Wat voor ons vaak onderwerp van gesprek was onderling was dat wij er plezier in hadden en minder wat wij voor het kind betekende. En dat was wel wat de buitenwereld, wat anderen vaker benoemden. Euhm.... wat er ook wel voor zorgde dat wij daar zelf over dachten, ojaa, dat is waar! Dat is eigenlijk wel hartstikke prettig. Het is dus niet alleen voor onszelf fijn maar ook voor de kinderen die daar binnenkomen. (Joze, 048)

Ten derde slotte geven drie pleegouders aan waardering te ervaren doordat anderen geïnteresseerd en nieuwsgierig zijn in de ervaringen en verhalen rondom het pleegouderschap. “En als mensen nieuwsgierige vragen aan mij stellen dan zie ik dat ook als een vorm van erkenning. Dat mensen nieuwsgierig zijn en mijn verhaal willen horen” (Kim, 181).

4.3.2 Erkenning van jezelf

De tweede manier waarop het pleegouderschap heeft bijgedragen aan de ervaring van erkenning van deze pleegouders is doordat pleegouders zichzelf als persoon waarderen en erkennen. Deze ervaring van zelferkenning ontstaat door twee oorzaken, namelijk doordat pleegouders door het pleegouderschap zichzelf accepteren en het gevoel hebben iets na te laten.

Ten aanzien van de zelfacceptatie geven zes pleegouders te kennen dat het zelfbeeld en het inzicht in de eigen ontwikkeling is veranderd door het pleegouderschap. Zo noemen deze pleegouders dat het pleegouderschap hen meer zelfwaardering, zelfkennis en zelfvertrouwen heeft gegeven en heeft geholpen om persoonlijke aspecten te uiten.

De tweede oorzaak waardoor deze pleegouders zelferkenning hebben ervaren is doordat ze het gevoel hebben dat ze iets nalaten aan een nieuwe generatie en bij dragen aan de samenleving. Dit gevoel van nalatenschap is het effect van de eerder in paragraaf 4.1.1 besproken manieren waarop de pleegouders het gevoel hebben van waarde te zijn en er toe te doen. De in deze paragraaf besproken inzichten op het gebied van iets doorgeven, van betekenis zijn en ergens aan bijdragen geeft de weekendpleegouder een gevoel van zelferkenning doordat ze iets na te laten aan de pleegkinderen en de maatschappij. *“We hebben daar wel twee kinderen een andere kijk op de wereld kunnen geven ... Ja, ik ben er wel tevreden over dat ik het gedaan heb” (Joze, 087).*

4.3.3 Samenvatting

Het weekendpleegouderschap draagt op twee manieren bij aan de ervaring van erkenning van deze pleegouders. Ten eerste doordat de pleegouders erkenning ervaren van andere mensen. Deze erkenning wordt veroorzaakt doordat pleegouders zich geliefd voelen door hun pleegkind, steun en waardering krijgen van familie en vrienden en interesse van anderen in hun verhaal ervaren. Op de tweede manier draagt het pleegouderschap bij aan de ervaring van zelferkenning bij deze pleegouders. Deze ervaring komt enerzijds doordat pleegouders het gevoel hebben dat hun zelfbeeld positief veranderd is en zij zich door het pleegouderschap beter kunnen uiten en daarnaast doordat zij het idee hebben dat zij iets nalaten in de wereld.

5 HOE WEEKENDPLEEGOUDERSCHAP EEN ERVARING VAN EXISTENTIELE ZINGEVING BEPERKT

In dit hoofdstuk worden de resultaten met betrekking tot het beantwoorden van deelvraag twee besproken. Deelvraag twee luidt: *Op welke manier beperkt weekendpleegouderschap volgens de weekendpleegouders de ervaring van existentiële zingeving?* Evenals in hoofdstuk vier worden de resultaten per aspect beschreven. Zo beschrijft paragraaf 5.1 op welke manier het pleegouderschap de ervaring van waardevolheid beperkt, paragraaf 5.2 op welke manier het de ervaring van verbondenheid beperkt en paragraaf 5.3 op welke manier het de ervaring van erkenning beperkt. Tijdens de analyse bleek dat er verschillende manieren en oorzaken zijn genoemd, die op negatieve wijze bijdragen aan meerdere aspecten van een existentiële zinervaring. Zo blijkt bijvoorbeeld de negatieve ervaring rondom het uithuisplaatsen van een pleegkind op alle drie de aspecten van zingeving een negatieve invloed te hebben. Zoals eerder aangegeven is de manier of oorzaak onderverdeeld bij het ervaringsaspect waar hij ofwel door de pleegouder genoemd is, ofwel volgens de onderzoeker het meest van invloed is. Zo zijn bepaalde negatieve ervaringen van de weekendpleegouders maar bij één aspect uitvoerig beschreven terwijl ze ook van invloed zijn op een ander aspect. Vanzelfsprekend wordt er bij dit andere aspect dan verwezen naar de uitvoerige beschrijving.

5.1 Op welke manier pleegouderschap de ervaring van waardevolheid beperkt

Uit de interviews blijkt dat het weekendpleegouderschap op drie manieren van negatieve invloed is op de ervaring van waardevolheid bij deze pleegouders. Zo geven pleegouders te kennen dat het gevoel van werkzaamheid (*efficacy*) ontbreekt, zij zich machteloos kunnen voelen en moeilijkheden ervaren rondom de hechting met het pleegkind. Deze drie manieren waarop hun gevoel van waardevolheid wordt beperkt, worden in deze paragraaf besproken. Ten slotte zal de paragraaf eindigen met een korte samenvatting van de resultaten.

5.1.1 Ontbreken aan gevoel van werkzaamheid

Ten aanzien van het ontbreken van het gevoel van werkzaamheid bedoelen de onderzochte pleegouders dat zij het gevoel hebben dat zij niet van invloed zijn en de organisaties niet open staan voor de hun ideeën. Omdat beide organisaties – pleegzorg en jeugdzorg - veel met elkaar verweven zijn en het niet altijd duidelijk is over welke organisatie het gaat, worden hier de samengenomen resultaten behandeld. Wanneer organisatie specifieke resultaten aan de orde komen wordt dit genoemd. Acht van de tien gesproken pleegouders noemt ten minste

éénmaal de rol van en de samenwerking met de organisatie als beperkend in hun gevoel van waarde te zijn. De pleegouders geven twee oorzaken waardoor het gevoel van werkzaamheid ontbreekt en hoe dit hun gevoel van waardevolheid beperkt. Dit komt volgens de pleegouders doordat de organisaties bureaucratisch zijn en doordat de organisaties leidend zijn in de besluitvorming.

Ten aanzien van de bureaucratie gaven vier pleegouders aan dat zij dit als vervelend en nadelig zien. In het verhaal van Jorien komt de ervaring van bureaucratie tot uiting doordat zij het idee heeft dat dingen die zij vraagt of aangeeft te langzaam worden verwerkt, doordat het ergens onderop een grote stapel komt en pas langzamerhand kan worden opgepakt. De drie andere pleegouders geven te kennen dat het in orde moeten maken van dossiers en het naleven van regels in sommige gevallen de overhand krijgen op het samen goed zorgen voor het pleegkind. Twee van deze weekendpleegouders geven aan dat de organisatie hierdoor niet ziet waar het daadwerkelijk om gaat, namelijk de goede zorg en begeleiding voor het pleeggezin. Zo is Wilma van mening dat de voogd van Nilson, haar weekendpleegzoon, het voldoen van het voortgangsrapport belangrijker vond dan het contact met Nilson.

Geen onaardige man, maar gewoon dat je denkt, ja dan krijg je weer een verslag van zes kantjes van een gesprek. Heb je nou even aan Nilson gevraagd hoe hij dat vind? Nee, ik heb een verslag gemaakt. Maar, maar.. er wordt aan ons gevraagd of hij een week komt. Heb je ook even gevraagd of hij het wel leuk vind? (Wilma, 159)

Doordat de organisaties leidend zijn in de besluitvorming rondom de plaatsing van hun pleegkind ontbreekt bij vier van de gesproken pleegouders het gevoel van werkzaamheid. En ondanks dat twee pleegouders dit wel kunnen begrijpen omdat de organisatie met alle partijen rekening moet houden en daardoor in allerlei richtingen moet navigeren, neemt bij een aantal pleegouders het gevoel van waarde te zijn af doordat ze weinig invloed hebben. Zo benoemt Tessa het als problematisch dat zij geen/weinig inspraak heeft gehad rondom de besluitvorming van haar pleegkind. Zij noemt het getob van de vele verschillende professionals die allen een eigen strategie uitzetten als mede oorzaak waardoor de plaatsing uiteindelijk niet succesvol heeft kunnen worden. *“Pleegzorg begeleidt de pleeggezinnen in het omgaan met de pleegkinderen maar Bureau Jeugdzorg is de God. De machthebber. Want zij bepalen en pleegzorg moet het doen (...) Ik ben niet de baas, zij zijn de baas!” (Wilma, 135).*

5.1.2 Machteloosheid

De tweede manier waarop het pleegouderschap de ervaring van waardevolheid bij pleegouders beperkt komt omdat pleegouders zich machteloos voelen. Dit gevoel van machteloosheid bij de pleegouders ontstaat grotendeels door drie oorzaken.

Zo voelen de pleegouders zich op de eerste plaats machteloos in de besluitvorming omtrent de plaatsing van hun weekendpleegkind. Vijf pleegouders geven in het interview aan dat zij niet achter het besluit van de biologische ouder(s) of verzorgers stonden om te stoppen met weekendpleegzorg, maar inzien dat zij niet in de positie waren om er iets aan te doen. In alle vijf de gevallen geven de weekendpleegouders aan dat het niet alleen voor hun persoonlijk vervelend en verdrietig was, maar dat het met name erg jammer en zonde was voor hun weekendpleegkind. De weekendpleegouders zijn namelijk van mening dat de weekendpleegkinderen het, om uiteenlopende redenen, fijn vonden om in de weekenden bij hun te komen. Deze pleegouders zijn dan ook van mening dat het weekendpleegkind uiteindelijk het slachtoffer is van het besluit van zijn ouders/verzorgers. Het feit dat de weekendpleegouders hier welbeschouwd niets tegen konden doen, maar wel inzagen dat het geen goede beslissing was voor hun pleegkind, creëert het gevoel van machteloosheid bij de weekendpleegouders. Zoals blijkt uit het volgende citaat van Klaas, in wiens verhaal de moeder van zijn weekendpleegzoon wil stoppen met de weekendplaatsing.

En dan ineens zegt zij van jaa ik ga stoppen. Ja dat vonden we wel even vervelend. We hadden ook echt zoiets van, jaa dat moet je hem niet aandoen. Want hij heeft het zo naar zijn zin hierzo. Je straft ons er niet mee maar je straft hem er mee. (Klaas, 064)

Ten tweede ervaren de gesproken pleegouders machteloosheid in het contact met de biologische ouders/verzorgers omtrent de onderlinge afspraken over het weekend; bijvoorbeeld welke weekenden het weekendpleegkind bij zijn weekendpleegouders is en hoe laat hij wordt gehaald en gebracht. Zo noemen drie pleegouders het ingewikkeld om samen te werken met biologische ouders of verzorgers die zich niet aan de gemaakte afspraken houden. De ingewikkeldheid lijkt met name te bestaan in het feit dat de weekendpleegouders aan de ene kant verantwoordelijkheid voelen voor hun weekendpleegkind, maar aan de andere kant machteloos zijn in de relatie met de biologische ouders of verzorgers. Dit wordt sprekend geïllustreerd in het voorbeeld dat Joze geeft over hoe de langdurige pleegouders van

haar pleegzoon tegen het weekendpleegouders aan keken en welke invloed dit had op het gezin van Joze, met name op haar biologische kinderen.

Want dan gingen ze ons gebruiken als breekijzer. Als hij dan niet braaf was geweest dan mocht hij niet bij ons komen. Weet je wel. Want dan had hij het bij ons naar zijn zin en waren wij als het ware zijn straf. Dus dan hoorde we wel eens gewoon op vrijdagmiddag, ja weetje, hij zou om vijf uur komen dan hoorde wij om half vijf, ja hij komt niet want hij heeft iets gedaan. (...) Vooral voor Eldert was het eindelijk heel zielig. Want hij stond dan echt te wachten van waar blijft hij. Dat is dan eigenlijk hartstikke sneu. (Joze, 032)

De derde oorzaak die volgens verschillende pleegouders leidt tot een gevoel van machteloosheid is dat zij maar een beperkte invloed hebben op het leven van het pleegkind. Zo geven vijf van de pleegouders aan het lastig te vinden dat ze weinig inspraak hebben in het leven van hun weekendpleegkind. Doordat ze in beperkte mate invloed hebben op de opvoeding van hun pleegkind en beseffen dat ze niet dé persoon zijn voor het weekendpleegkind, ervaren ze op sommige momenten een gevoel van machteloosheid. Deze oorzaak van machteloosheid wordt bij een drietal pleegouders versterkt omdat zij een andere pedagogische visie hebben dan de biologische ouders en verzorgers.

Ik hoop echt dat ze naar het ZMOK [School voor Zeer Moeilijk Opvoedbare Kinderen] mag op het voorgezet onderwijs en dat ze niet naar praktijkonderwijs moet. Dat zie ik voor haar als gevaar omdat zij zo beïnvloedbaar is en zij is zo, dan wordt ze weer de domste van de klas. Om dat zo maar ze te zeggen en op het ZMOK wordt ze gewoon de beste van de klas en is het een veel beschermde omgeving. Maarja, daarin heb ik helemaal niks te zeggen. (Betsie, 206)

5.1.3 Moeilijkheid van hechting

Uit de gesprekken met de weekendpleegouders blijkt ten slotte dat het gevoel van waardevolheid bij sommige van deze pleegouders beperkt wordt doordat ze moeilijkheid ervaren, rondom de hechting met hun pleegkind. Deze moeilijkheid ontstaat enerzijds doordat hechting ook pijnlijke momenten met zich meebrengt en anderzijds doordat het niet altijd lukt om aan een pleegkind te hechten.

Ten aanzien van de pijnlijke en verdrietige momenten geven drie pleegouders aan pijn en verdriet te hebben ervaren doordat zij zich gehecht voelden aan hun pleegkind. Zo verteld Joze dat zij wel ervaren heeft dat op het moment je heel veel van een kind houdt, dat het kind je ook heel erg kan kwetsen. En blijkt uit het verhaal van Wilma dat zij er bewust van was dat haar pleegzoon ook verschrikkelijk op haar hart kon gaan staan. Omdat haar pleegzoon in haar ogen onbetrouwbaar was in de liefde hield zij, in vergelijking met de manier waarop zij van haar biologische kinderen houdt, uit zelfbescherming een beetje reserve in het houden van haar pleegzoon. Ook Tessa heeft ervaren veel pijn en verdriet ervaren in het zorgen voor haar pleegdochter. Met name de afstandelijkheid die haar pleegdochter nodig had, maakte het pleegzorgproces voor haar op bepaalde momenten erg pijnlijk.

Weetje, op een gegeven moment komt ze naar buiten uit school, ik zal het nooit vergeten hoor, en ze loopt met iets in haar hand. Ik was, m'n hart sprong op gewoon ik dacht oohh, nou gaat ze het toch doen.. En ze loopt zo langs mij heen, want er stond een andere moeder van een jongetje dat wel eens bij ons speelde met mij zoon. En ze loopt daar zo naar toe en zegt, kijk eens! En toen, toen, weetje.. je hebt wel eens van die momenten in het leven dat je denkt, aaoh nou is het kapot. (Tessa, 109)

De tweede oorzaak waardoor de weekendpleegouders moeilijkheid ervaren in hun idee van waarde te kunnen zijn in het leven van hun weekendpleegkind, komt tot uiting op momenten dat de pleegouders geen klik voelden met hun weekendpleegkind en daardoor in een bepaalde mate onverschillig raakte in het contact met hun pleegkind. Vier weekendpleegouders geven in het interview aan te hebben ervaren dat ze geen klik hadden met een pleegkind dat bij hun in huis was geplaatst. In één van de gevallen ging het om een vakantieplaatsing van twee weken, waarbij het voor de pleegouder mogelijk was om de tijd samen uit te zitten zonder dat het tot problemen of conflicten leidden. In de drie andere gevallen ging het om een weekendplaatsing waarbij de weekendpleegouders het lastig vonden om zich te hechten aan het weekendpleegkind. Dit leidde ertoe dat de weekendpleegouders het gevoel hadden niet zichzelf te kunnen zijn in de omgang met het kind en zich heel onnatuurlijk te moesten gedragen. Een gevolg van dat er geen gezonde hechting plaats vond tussen de weekendpleegouder en het weekendpleegkind is, dat de weekendpleegouder een gevoel van niet-verbonden zijn en onverschilligheid ervaarde. Zo noemt Monique dat het haar op één of andere manier niet lukte om haar te hechten aan haar pleegzoontje van twee jaar en dat zich dat uitte in dat zij, ondanks dat ze dat zelf heel vervelend vond, hem vies vond als hij in zijn

broek gepoept had. En geeft Betsie aan dat het haar niet uitmaakte dat haar pleegdochter jeuk kreeg van de eczeem, aangezien dat zij niet mocht helpen met goed insmeren. En ook Tessa heeft zichzelf geconfronteerd gevoeld met een gevoel van onverschilligheid. *“Dadelijk kan het mij niet meer schelen. En dat is het voor jou uit .. Shit. Als dit hele gevoel van die ellende, want ik voelde me toen heel ellendig, als ik dat niet meer voel. Dan is het klaar”* (Tessa, 109). Bij deze drie pleegouders heeft dit er uiteindelijk toe geleid dat de plaatsing beëindigd is. Hierdoor hebben deze pleegouders ervaren niet van waarde te kunnen zijn in het leven van hun pleegkind.

5.1.4 Samenvatting

Samenvattend kan worden gesteld dat deze weekendpleegouders drie manieren noemden waarop het pleegouderschap de ervaring van waardevolheid beperkt. Ten eerste omdat het gevoel van werkzaamheid (*efficacy*) bij de pleegouders ontbrak. Hierbij noemden zij aan de ene kant de bureaucratie van de organisaties als oorzaak. En aan de andere kant omdat de organisaties leidend zijn in de besluitvorming. Ten tweede beperkt het weekendpleegouderschap de ervaring van waardevolheid van deze pleegouders omdat zij zich machteloos voelen. Het gevoel van machteloosheid wordt door deze pleegouders ervaren, omdat zij geen stem hebben in de besluitvorming rondom de plaatsing van het pleegkind, de biologische ouders of verzorgers hun afspraken niet nakomen en doordat ze beperkte invloed hebben op het leven van hun pleegkind. Ten slotte noemden deze pleegouders ook de moeilijkheid rondom de hechting als een manier die de ervaring van waardevolheid beperkt. Deze moeilijkheid wordt veroorzaakt doordat de pleegouders aan de ene kant gekwetst kunnen worden als ze zich hechten en anderzijds doordat het hechten aan een pleegkind niet altijd lukt.

5.2 Op welke manier pleegouderschap de ervaring van verbondenheid beperkt

In de interviews geven pleegouders te kennen dat het weekendpleegouderschap op twee manieren op negatieve wijze bijdraagt aan de ervaring van verbondenheid, doordat zij zich aan de ene kant té verbonden voelen met het pleegkind en aan de andere kant zich, wat betreft de hulpverlening van hun pleegkind, geen team voelen met de organisaties en biologische ouders/verzorgers. Deze twee manieren worden respectievelijk in de eerste en tweede paragraaf beschreven worden. Tot slot zijn in de laatste paragraaf de resultaten kort samengevat.

5.2.1 Te verbonden voelen

Verschillende weekendpleegouders zijn van mening dat het weekendpleegouderschap een negatieve invloed heeft op de ervaring van verbondenheid doordat zij zich té verbonden voelen met (de plaatsing) van het weekendpleegkind. Hiervoor geven zij twee oorzaken.

De eerste oorzaak die de pleegouders noemen is dat zij ervaren slechts in een bepaalde mate van belang en maatgevend te zijn in het leven van het pleegkind. Terwijl zij juist het leven van dit pleegkind als heel belangrijk ervaren. Deze oorzaak heeft een groot raakvlak met de machteloosheid die weekendpleegouders ervaren bij het hebben van een andere pedagogische visie (zie het hierboven als derde beschreven argument in paragraaf 5.1.2). Doordat de pleegouders, ondanks hun idee van wat goed is voor het pleegkind, beseffen dat zij niet dé persoon en maatgevend zijn voor hun weekendpleegkind vermindert bij drie pleegouders het gevoel van intense verbondenheid met het pleegkind.

Ten tweede ervaren drie pleegouders dat hun gevoel van verbondenheid met hun zelf is afgenomen door het weekendpleegouderschap. Dit komt doordat alle drie de pleegouders het gevoel hebben ervaren dat zij niet in de positie waren om te kunnen besluiten te stoppen of te minderen met het weekendpleegouderschap op het moment dat deze gedachte zich aandienende. Doordat ze ooit als weekendpleegouder begonnen zijn en zich verbonden hebben met hun weekendpleegkind, ervaren deze drie pleegouders nu niet meer de mogelijkheid om terug te kunnen. Zo komt in het verhaal van Tessa een keuzemoment naar voren, waarbij zij het morele appél dat op haar wordt gedaan in die mate ervaart dat ze het gevoel heeft geen keuze meer te hebben. Zij wordt door het tehuis, waar haar pleegdochter woont na de niet-succesvolle langdurige plaatsing bij haar, gevraagd beschikbaar te blijven als weekendpleegouder. En ondanks dat zij het gevoel had hier geen energie meer voor te hebben en al te lang geprobeerd te hebben om het wel succesvol te laten worden, besluit ze om toch weekendpleegouder te worden.

Wil je alsjeblieft weekendouder blijven, want ze heeft niks. Nou dat was ook zo. Maar ja, wij waren.. wij zijn echt zover doorgegaan, dat ik echt... ik was er eigenlijk zo, ik had gewoon niets meer over. Maar ja, goed, kinderen gaan voor hè? (Tessa, 154)

Een vergelijkbaar moreel appél wordt door Kim en Wilma ervaren op het moment dat zij geconfronteerd werden met de keuze om hun weekendpleegkinderen (tijdelijk) vast in huis te nemen.

5.2.2 Geen gezamenlijkheid

De tweede door deze pleegouders genoemde manier die de ervaring van verbondenheid beperkt, is dat de pleegouders zich niet altijd verbonden voelen met de andere actoren rondom de hulpverlening van hun weekendpleegkind. Doordat vier pleegouders geen verbondenheid voelen met enerzijds de instanties en anderzijds de biologische ouders/verzorgers, ervaren zij geen gezamenlijkheid – geen team – te zijn rondom de zorg van hun weekendpleegkind. Deze pleegouders geven drie oorzaken waarom zij geen gezamenlijkheid ervaren in de hulpverlening van hun weekendpleegkind, namelijk doordat er onderling slecht gecommuniceerd wordt, ze geen steun ervaren van de organisatie en doordat ze zich soms tegenover de biologische gepositioneerd voelen.

Ten aanzien van de slechte communicatie met en tussen de organisaties geven drie pleegouders te kennen dat dit een groot aandeel heeft op de beperkte mate waarop pleegouders zich verbonden voelen met deze Instanties. Voorbeelden van deze slechte communicatie komen naar voren in de verhalen van Wilma en Tessa. Zo vertelt Wilma in haar interview dat pleegzorg haar nooit heeft laten weten dat haar weekendpleegzoon – een aantal weken nadat de weekendplaatsing op verzoek van zijn langdurige pleegouders beëindigd was – naar een tehuis moest verhuizen, omdat zijn langdurige pleegouders het niet meer zagen zitten. Waardoor hij een aantal jaar in een tehuis heeft gewoond terwijl Wilma en haar gezin hem graag wilde opvangen en een thuis wilde bieden. Deze slechte manier van communiceren heeft naar Wilma's idee adequaat en goed handelen in de weg gestaan. En noemt Tessa dat zij door een aantal botsingen met voornamelijk Jeugdzorg bepaalde dingen niet meer uitsprak, wat ertoe leidde dat ze ook steeds minder hoorde en zo verwijderd raakte van het idee een gezamenlijkheid te zijn rondom de zorg voor haar pleegdochter. Wat voor haar idee de draaglast van het pleegouderschap steeds groter maakte.

Maar de pijn zat hem natuurlijk in de hele bullshit erom heen. Weetje niet meer met elkaar op een goede manier communiceren. Bij ons is het ook zo dat de voogd en de pleegzorgbegeleider hebben zo'n ruzie gekregen. Nou dat is ook al heel prettig. Want als zij dan niet meer vertellen aan haar hoe het zit, dan hoor ik van haar ook niet meer hoe het zit. (Tessa, 145)

De tweede oorzaak waardoor deze pleegouders zich minder of niet verbonden voelen met de instanties komt voort uit het feit dat zij zich niet altijd (voldoende) gesteund en gezien voelen door de instanties. Vier pleegouders geven aan dit gevoel ervaren te hebben tijdens het

pleegouderschap. In drie van deze vier verhalen lijkt dit te komen doordat enerzijds pleegouders het gevoel hadden niet terecht te kunnen bij de pleegzorgorganisatie met hun problemen of gedachten. In het vierde verhaal, het verhaal van Wilma, wordt het gevoel van er alleen voor staan nog duidelijker omdat zij expliciet uitspreekt dat beide instanties hun handen van haar gezin en pleegzoon af zouden trekken op het moment dat hij hem volledig in huis zou nemen.

Want daardoor heb je weinig steun, weinig context. Wij weten ook heel veel dingen niet hoe je dat moet doen. Zeker niet met iemand die beschadigd is en opgroeiend is. Geen idee. Maar als dan het advies moet zijn, je moet hem echt niet in huis nemen want we trekken onze handen van jullie af want dit is zo slecht plan. (Wilma, 165)

Doordat deze pleegouders van mening zijn niet altijd voldoende steun te hebben ontvangen van de instanties, hebben zij allemaal de ervaring gehad er alleen voor te staan wat hun gevoel van verbondenheid heeft beperkt.

De derde oorzaak waardoor pleegouders zich niet als gezamenlijkheid verbonden voelen binnen de hulpverlening van het pleegkind, komt door de negatieve relatie met de biologische ouders. Zo blijkt uit het verhaal van vijf pleegouders dat zij niet het gevoel hebben als team samen te werken met de biologische ouders of verzorgers van hun weekendpleegkind. Dit heeft volgens deze pleegouders drie redenen (zoals uitgebreid uitgelegd in paragraaf 5.1.2 Machteloosheid). Ten eerste doordat de biologische ouders/verzorgers bepalen zonder naar de stem van de pleegouders te luisteren. Ten tweede omdat sommige biologische ouders/verzorgers de gemaakte afspraken niet nakomen. En ten derde omdat de biologische ouders/verzorgers vaak een hele andere pedagogische visie hebben dan de pleegouders. Hierdoor voelen de pleegouders zich eerder tegengewerkt dan dat ze verbondenheid in de gezamenlijkheid ervaren.

5.2.3 Samenvatting

Het weekendpleegouderschap is volgens deze pleegouders op drie manieren van negatieve invloed op de ervaring van verbondenheid. Ten eerste wordt de ervaring van verbondenheid volgens deze pleegouders beperkt doordat zij zich té verbonden voelen met het pleegkind. Dit komt enerzijds doordat zij maar in een beperkte mate van invloed zijn op het leven van het pleegkind en anderzijds doordat deze pleegouders het moréle appel die zij ervaren groter is dan de keuzevrijheid. Ten tweede beperkt het pleegouderschap volgens een aantal

pleegouders de ervaring van verbondenheid doordat zij geen gezamenlijkheid ervaren met andere actoren in de hulpverlening van hun pleegkind. Dit komt vooral omdat ze van mening zijn dat er slecht wordt gecommuniceerd tussen de actoren, ze onvoldoende steun krijgen van de instanties en een slechte relatie met de biologische ouders/verzorgers ervaren.

5.3 Op welke manier pleegouderschap de ervaring van erkenning beperkt

Uit de interviews met de pleegouders blijkt dat het weekendpleegouderschap ook de ervaring van erkenning kan beperken. Tezamen noemen de pleegouders twee manieren waarop het pleegouderschap de ervaring van erkenning beperkt, doordat ze zich afhankelijk voelen en door de afname van de eigenwaarde.

5.3.1 Afhankelijk zijn

Pleegouderschap beperkt voor sommige pleegouders de ervaring van erkenning doordat zij het gevoel hebben in het pleegouderschap afhankelijk te zijn van anderen. In zijn algemeenheid geven acht van de tien pleegouders te kennen dat zij de afhankelijkheid die ze ervaren in het pleegouderschap als een nadeel beschouwen. Ondanks dat de mate van afhankelijkheid per situatie verschilt, delen de weekendpleegouders het gevoel dat zij geen bepalende actoren zijn in het weekendpleegouderschap. Dit komt omdat het vrijwel altijd om een vrijwillige plaatsing gaat. Hierdoor ervaren de weekendpleegouders het gevoel dat ze weinig tot geen inspraak hebben in hoe de plaatsing verloopt en rondom de besluitvorming omtrent het weekendpleegkind. Opmerkelijk is dat de negatieve ervaring van afhankelijkheid in vrijwel alle gevallen ervaren is op het moment dat de pleegouders werden geconfronteerd met problemen rondom de plaatsing van het weekendpleegkind en het contact met de verzorgers van het pleegkind. De twee oorzaken waardoor een aantal pleegouders afhankelijkheid ervaren in het pleegouderschap zijn: geen inspraak hebben in het al dan niet beëindigen van de plaatsing en niet als belangrijk worden gezien.

Ten aanzien van het al dan niet beëindigen van de plaatsing geven vier pleegouders aan dat de plaatsing van hun weekendpleegkind is gestopt, zonder dat de pleegouder hier inspraak in had. In de verhalen van Jorien en Wilma besluiten de langdurige pleegouders van hun weekendpleegkind om op grond van verschillende redenen te stoppen met de weekendpleegzorg.

Dus je wil een relatie opbouwen. Maar andere mensen mogen zomaar die relatie beëindigen. Die mogen zomaar zeggen, ja dat was wel heel fijn. Maarre, we

beëindigen die relatie. (...)Dan zijn ze weg. Er is zomaar iemand die kan zeggen, je mag ze niet meer zien. Wat je ook samen hebt. (Wilma, 110)

Een zelfde soort situatie wordt door Betsie en Tessa ervaren. Bij hun is het alleen de instelling waar hun weekendpleegkind verblijft die bepaalde keuzes en besluiten maakt rondom het contact met het pleegkind. Beide pleegouders hebben ervaren dat de instelling (tijdelijk) wilde stoppen met de weekendpleegzorg.

De tweede oorzaak waardoor een aantal pleegouders afhankelijkheid hebben ervaren, is dat deze pleegouders de ervaring hebben gehad dat hun gedachten en meningen over hun weekendpleegkind en de plaatsing niet als belangrijk werden beschouwd door de bepalende personen of instanties. Hierdoor hebben de pleegouders het gevoel ervaren dat ze geen enkele positie hadden in het pleegouderschap. Zo geeft Wilma aan dat zij het idee had dat de organisaties voornamelijk waren geïnteresseerd in hun lijstjes met gedragsscores en niet in de persoon achter hun pleegzoon. En blijkt uit het verhaal van Tessa dat zij totaal niet als gelijkwaardig is behandeld door bureau Jeugdzorg.

Ja, bureau Jeugdzorg. De voogd is leidinggevend en dat is ook oké. Want die is uiteindelijk ook de wettelijke vertegenwoordiger, maar ik vond mezelf eigenlijk als pleegouders met de dagelijkse verzorging en het rataplan dacht ik van, ja we zijn minimaal gelijkwaardig. We hoeven niet gelijk te zijn, want je hebt allebei je eigen rol. Maar we zijn wel gelijkwaardig. En als ik 24/7 met een kind bezig ben en jij één uur in de maand, dan vind ik dat je naar mij zou moeten luisteren. (Tessa, 141)

5.3.2 Afname eigenwaarde

De tweede manier waarop het pleegouders volgens sommige pleegouders van negatieve invloed is op de ervaring van erkenning, is doordat de eigenwaarde van deze pleegouders is afgenomen. Hierdoor is de mate van zelferkenning ook verminderd. Deze pleegouders noemen hiervoor twee oorzaken.

De eerste oorzaak is dat een aantal pleegouders het gevoel hebben dat ze tekortschieten in het pleegouderschap. Zo geven drie pleegouders te kennen dat – ondanks dat ze het mislukken van een plaatsing niet als falen of eigen schuld zien – de mislukte plaatsing die zij hebben ervaren wel van negatieve invloed is op de eigenwaarde van de pleegouder. Zo geeft Tessa in haar verhaal aan dat zij er een “flinke dauw” van heeft gekregen door in te zien dat het niet langer werkte om hun pleegkind in huis te houden en besloot om een ander thuis

voor haar te gaan zoeken. *“Euhm ik heb het meeste last heb ik uiteindelijk nog dat ik mij dan schuldig voel naar haar dat ik het nu los laat. Want ik laat haar eigenlijk zakken. Nu laat ik haar zakken”* (Tessa, 172).

De tweede oorzaak die sommige pleegouders noemen, is het onbegrip van andere mensen. Zo geven drie pleegouders aan dat andere mensen – met name bekenden – niet kunnen begrijpen wat het pleegouderschap voor hen betekent en hen niet de waardering kunnen geven zoals zij dat graag willen. Zo geeft Kim aan dat mensen in haar omgeving wel snappen dat zij nu in de weekenden haar weekendpleegzonen heeft, maar dat zij dan niet inzien dat Kim minder tijd heeft voor andere dingen. *“Maar zou ik wel meer erkenning willen in, meer begrip willen voor wat dat van ons vraagt en wat dat dan voor consequenties heeft voor de dingen die wij besluiten”* (Kim, 175).

5.3.3 Samenvatting

Samenvattend kan gesteld worden dat het weekendpleegouderschap de ervaring van erkenning van deze pleegouders op twee manieren beperkt. Ten eerste omdat een aantal pleegouders zich afhankelijk voelt van bepalende actoren binnen de besluitvorming van de pleegzorgplaatsing. Dit komt aan de ene kant doordat pleegouders het gevoel hebben geen inspraak te hebben en aan de andere kant doordat zij van mening zijn dat zij – hun ideeën en opvattingen – niet als belangrijk worden gezien binnen de besluitvorming. Ten tweede blijkt dat het pleegouderschap een negatieve invloed kan hebben op de eigenwaarde van de pleegouders. Dit is enerzijds te verklaren doordat sommige pleegouders het zich aanrekenen op het moment dat de plaatsing mislukt en anderzijds doordat enkele pleegouders zich niet erkent en begrepen voelen door anderen.

6 CONCLUSIE EN DISCUSSIE

In dit laatste hoofdstuk wordt het onderzoek afgerond. In paragraaf 6.1 worden de opvallendste resultaten van dit onderzoek gekoppeld aan inzichten uit de literatuur. Vervolgens wordt in paragraaf 6.2 antwoord gegeven op de hoofdvraag en worden in paragraaf 6.3 de beperkingen van dit onderzoek besproken. Vervolgens worden in paragraaf 6.4 suggesties gedaan voor een vervolgonderzoek en in paragraaf 6.5 een praktische aanbevelingen beschreven. Tot slot wordt er in paragraaf 6.6 een slotconclusie getrokken.

6.1 Opvallende resultaten

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat het weekendpleegouderschap op verschillende manieren zowel positief als negatief bijdraagt aan de existentiële zinervaring van de onderzochte pleegouders. In een bepaalde mate zijn al deze manieren opvallend te noemen aangezien er nog niet eerder specifiek onderzoek is verricht naar de invloed van weekendpleegouders op de existentiële zinervaring van pleegouders, en dus alle genoemde manieren op dit gebied nieuwe inzichten zijn. Desalniettemin zijn een aantal manieren die door de pleegouders werden genoemd wel eerder beschreven in de literatuur over vergelijkbare onderzoeksonderwerpen (o.a. het gevoel van waarde te zijn, verbondenheid in het gezin, etc.), zoals weergegeven in het theoretisch kader van dit onderzoek. De resultaten van dit onderzoek die de inzichten van eerder onderzoek bevestigen worden uitgebreid beschreven in bijlage 4. Daarnaast blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat deze pleegouders een aantal nieuwe manieren noemen waarop het weekendpleegouderschap positief dan wel negatief bijdraagt aan de existentiële zinervaring. Een aantal van deze manieren vallen extra op – meer dan dat ze alleen nieuwe inzichten zijn – doordat ze bijvoorbeeld wel voorkomen in onderzoeken van vergelijkbare onderzoeksvelden of juist het tegenovergestelde laten zien van wat eerder in de literatuur is beschreven. In deze paragraaf zullen de meest opvallende resultaten van dit onderzoek op drie gebieden worden besproken. Ten eerste worden een aantal resultaten besproken die wel voorkomen in vergelijkbare onderzoeksvelden. Ten tweede worden resultaten besproken die tegenover de bestaande inzichten uit de literatuur staan. Tot slot worden er een aantal resultaten besproken die helemaal nieuw zijn in het wetenschappelijk onderzoek naar de ervaring van pleegouders.

6.1.1 Bevestiging van onderzoek is vergelijkbare velden

Ten aanzien van de resultaten die wel voorkomen in vergelijkbare onderzoeksvelden noemen de pleegouders in dit onderzoek drie nieuwe manieren die positief bijdragen aan de ervaring

van existentiële zingeving. Dit zijn: dat zij zelf een fijne tijd ervaren, zich persoonlijk ontwikkelen en zich verbonden voelen met bestaande relaties. Hoewel deze resultaten niet eerder genoemd zijn in pleegzorg gerelateerde studies, zijn ze wel eerder genoemd in studies omtrent het ouderschap in het algemeen. Zo laat bijvoorbeeld het onderzoek van Rousseau et al. (2011) zien dat 49 procent van de door hun onderzochte ouders het ouderschap als plezierig en als een fijne tijd ervaren. Horst (2009) noemt het opvoeden van een kind een dialogisch proces; een proces dat wederzijds verrijkend, onthullend en vitaliserend is. *“De opvoeder verandert niet alleen het kind, het kind verandert ook de opvoeder. Opvoeden is wederzijds!”* (Horst, 2009, p.36). En toont het onderzoek van Belsky en Rovine (1984) naar de relatie tussen ouderschap en contact met het sociale netwerk, dat de relatie met vrienden en familie toeneemt op het moment dat er een kind wordt geboren. Ten slotte wijst het onderzoek van Simons en Johnson (1996) op het belang van een sociaal netwerk bij goed ouderschap.

De nieuwe manieren die de pleegouders in dit onderzoek noemen zijn opvallend, omdat ze in lijn zijn met inzichten uit de literatuur over ouderschap. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het pleegouderschap (nog) niet zo uitgebreid is onderzocht als het ouderschap. Hierdoor is er minder bekend over de ervaring van pleegouders dan over de ervaring van ouders in het algemeen. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat het wat betreft de ervaring van deze nieuwe manieren, gezien vanuit deze theorieën, niet uitmaakt of je een pleegkind of een biologische kind hebt, maar dat elke vorm van (pleeg)ouderschap leidt tot de ervaring van deze manieren.

6.1.2 Conflicterende resultaten

Ten aanzien van de resultaten die conflicteren met bestaande inzichten, valt op dat de pleegouders in dit onderzoek twee manieren noemen die tegenover bestaande inzichten in de literatuur staan. Zo noemen deze pleegouders allereerst dat het pleegouderschap positief bijdraagt aan hun gevoel van existentiële zingeving, doordat zij zich erkend en gewaardeerd voelen door andere mensen om hetgeen wat ze doen en betekenen in het leven van hun pleegkind. Dit is een opvallend resultaat, omdat het onderzoek van Farmer et al. (2005) en Wilson et al. (2000) juist aantonen dat pleegouders zich niet gewaardeerd voelen door anderen, doordat de anderen van mening zijn dat de pleegouders hun kind niet goed opvoeden en hem niet onder controle hebben. Een mogelijke verklaring voor het verschil tussen het resultaat uit dit onderzoek en het resultaat uit het onderzoek van Farmer et al. (2005) en Wilson et al. (2000) is dat de pleegouders in dit onderzoek hun pleegkind wel

‘goed’ opvoeden en onder controle hebben. Een andere verklaring kan zijn dat mensen in Nederland – in tegenstelling tot Amerikanen zoals beschreven in de literatuur – het opvangen en opvoeden van een pleegkind, ongeacht op welke manier het pleegkind wordt opgevoed, op zich al waarderen.

Ten tweede noemen de pleegouders in dit onderzoek het pleegouderschap op negatieve wijze bijdraagt aan hun gevoel van existentiële zingeving, doordat zij zich afhankelijk voelen van de bepalende actoren binnen de pleegzorg en ervaren weinig invloed te hebben op de besluitvorming rondom de pleegzorgplaatsing. Dit is opvallend, omdat uit eerdere onderzoeken van Crum (2010), Fisher et al. (2000) en Rodger et al. (2006) blijkt dat pleegouders zich als een team verbonden voelen met de pleegzorgprofessionals en mogelijk biologische ouders/verzorgers omtrent de hulpverlening van hun pleegkind. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in het weekendpleegouderschap de biologische ouders/verzorgers van het pleegkind in veel gevallen actief betrokken zijn en nog inspraak hebben, in tegenstelling tot bij het langdurige- of crisispleegouderschap. Doordat de biologische ouders/verzorgers een grotere rol hebben en er rondom de besluitvorming ook – of liever gezegd, vooral – rekening moet worden gehouden met hen, zou dit een verklaring kunnen zijn voor waarom weekendpleegouders zich afhankelijk en van weinig invloed voelen in vergelijking met de andere pleegzorgvarianten zoals die beschreven zijn in de literatuur.

6.1.3 Nieuwe inzichten

Ten slotte heeft dit onderzoek geleid tot een tweetal resultaten die belangrijk en opvallend zijn omdat zij nieuw zijn in het wetenschappelijk domein en doordat ze mogelijk specifiek bij het deeltijdpleegouderschap horen. En omdat er nog niet eerder wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar de ervaring van deeltijd(pleeg)ouders, zijn deze manieren nieuwe inzichten die nog niet eerder zijn beschreven in de literatuur.

De eerste nieuwe manier die de pleegouders in dit onderzoek noemen, draagt op positieve wijze bij aan de ervaring van existentiële zingeving, namelijk dat zij zich naast het weekendpleegouderschap ook nog verbonden voelen met andere aspecten dan het pleegouderschap. Dit kan worden verklaard doordat deze pleegouders naast het pleegouderschap nog voldoende tijd en aandacht overhouden voor andere dingen in het leven. Hierdoor ervaren deze pleegouders zich ook verbonden met bijvoorbeeld hun werk of hobby's.

De tweede nieuwe manier die specifiek tot het deeltijd(pleeg)ouderschap behoort draagt op negatieve wijze bij aan de ervaring van existentiële zingeving, namelijk doordat de pleegouder zich té verbonden voelt met het pleegkind. Aangezien de deeltijdpleegouder maar

voor een bepaald deel de opvoeder is van het pleegkind, is de pleegouder ook maar in een bepaalde mate van invloed op het leven van het pleegkind. Dit beperkt de ervaring van verbondenheid van de pleegouder, omdat de pleegouder in de praktijk maar voor een deel verbonden is met het pleegkind.

6.2 Antwoord op de hoofdvraag

In deze paragraaf wordt, aan de hand van de in de voorgaande hoofdstukken beschreven resultaten, antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek: *Op welke manier draagt het weekendpleegouderschap volgens weekendpleegouders, die aangesloten zijn bij de stichting FlexusJeugdplein, bij aan de ervaring van existentiële zingeving?*

Op basis van de in dit onderzoek opgedane inzichten blijkt dat het weekendpleegouderschap volgens de onderzochte pleegouders zowel op positieve als negatieve wijze kan bijdragen aan de ervaring van de drie ervaringsaspecten van existentiële zingeving. Deze pleegouders noemen tezamen negen manieren waarop het pleegouderschap positief bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving. Vier van deze manieren werden eerder al benoemd in de literatuur, namelijk dat pleegouders het gevoel hebben van waarde te zijn en ertoe te doen, zij een grote mate van verbondenheid voelen binnen het gezin, zich verbonden voelen met nieuwe contacten die door het pleegouderschap zijn opgedaan en een grotere mate van zelferkenning ervaren door het pleegouderschap. Daarnaast noemen zij vijf nieuwe manieren waarop het pleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving. Doordat deze pleegouders zelf een fijne tijd hebben, kunnen zij zich persoonlijk ontwikkelen, zich in grotere mate verbonden voelen met bestaande relaties, zich verbonden voelen met andere aspecten dan het ouderschap en zich erkend voelen door andere mensen.

Ten tweede noemen deze pleegouders tezamen zeven manieren waarop het pleegouderschap op negatieve wijze bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving. Drie daarvan zijn eerder in de literatuur genoemd, namelijk een negatieve relatie met de biologische ouders/verzorgers van het pleegkind, geen gezamenlijkheid ervaren in de hulpverlening rondom hun pleegkind en ten slotte niet het gevoel van werkzaamheid ervaren in samenwerking met de organisaties. De vier nieuwe manieren waarop het pleegouderschap op negatieve wijze van invloed is op de ervaring van existentiële zingeving van deze pleegouders zijn: dat ze zelf moeilijkheden ervaren met betrekking tot de hechting aan een pleegkind, zich té verbonden voelen met hun pleegkind, zich afhankelijk voelen van bepalende actoren binnen de besluitvorming rondom de plaatsing van het pleegkind en ten slotte doordat het pleegouderschap van negatieve invloed kan zijn op hun eigenwaarde.

6.3 Beperkingen van het onderzoek

In deze paragraaf worden vier beperkingen van dit onderzoek besproken. Per besproken beperking wordt de impact op de kwaliteit van het onderzoek genoemd.

De eerste beperking van dit onderzoek is de selectie van de respondenten. In het empirisch onderzoek zijn alleen maar respondenten geïnterviewd met een positief beeld van het pleegouderschap. Zo is er in dit onderzoek niet gesproken met ex-pleegouders die besloten hebben te stoppen met het pleegouderschap. Wel is er gesproken met pleegouders die een negatieve ervaring hebben gehad, maar zij wijten dit in de meeste gevallen aan situatie-specifieke factoren en niet aan negatieve consequenties van het pleegouderschap in het algemeen. Ter verduidelijking: alle gesproken weekendpleegouders gaven in de interviews aan het weekendpleegouderschap te adviseren aan anderen. Hierdoor is er mogelijk een te eenzijdig en te positief gekleurd beeld ontstaan van de ervaring van existentiële zingeving van pleegouders.

De tweede beperking van dit onderzoek is de verwevenheid en het onduidelijke onderscheid tussen de pleegzorgvarianten. Zo was het oorspronkelijke idee van dit onderzoek om alleen de ervaring van weekendpleegouders te onderzoeken en aan de hand van de verkregen onderzoeksresultaten uitspraken te doen over de ervaring van existentiële zingeving van weekendpleegouders. Deze resultaten zijn op twee manieren negatief beïnvloed in dit onderzoek naar de specifieke ervaring van weekendpleegouders. Ten eerste omdat de inzichten in de literatuur zijn gebaseerd op andere varianten van pleegouderschap, namelijk de crisis- en langdurige pleegzorg. Ten tweede bleek ook tijdens het empirisch onderzoek dat een aantal pleegouders ervaringen hadden als pleegouder met andere varianten van pleegzorg. Hierdoor hebben de inzichten uit zowel de literatuur als het empirische gedeelte niet enkel betrekking op het weekendpleegouderschap. Dit betekent dat de verkregen onderzoeksresultaten en gedane uitspraken over de ervaring van existentiële zingeving van weekendpleegouders mogelijk zijn gekleurd door de invloed van andere pleegzorgvarianten en niet volledig zijn gebaseerd op de variant van weekendpleegzorg.

Een derde beperking van dit onderzoek is de manier waarop de centrale aspecten (waardevolheid, erkenning en verbondenheid) zijn afgebakend. Zo bleek tijdens het onderzoek dat er een aantal manieren naar boven kwamen, die niet goed onder te brengen waren in het bestaande kader en met behulp van de bestaande theorieën. Hierdoor ontstonden er grijze gebieden tussen de centrale aspecten met als gevolg dat de door pleegouders genoemde manieren niet eenvoudig onderverdeeld konden worden in de centrale begrippen. Dit heeft ertoe geleid dat de onderzoeksresultaten niet altijd eenduidig en duidelijk

gestructureerd staan weergegeven. Ter verduidelijking: door het aspect waardevolheid niet voldoende ingekaderd te hebben, kan het aspect op meerdere manieren worden geïnterpreteerd. Zo kan de respondent waardevolheid ervaren doordat hij het idee heeft dat hij er toe doet en van waarde is. Maar de respondent kan ook waardevolheid in zijn leven ervaren, door bijvoorbeeld fijne momenten en leuke dingen. Waardevolheid betekent dus zowel waardevol zijn van het leven van de respondent, als waardevol zijn in het leven van de respondent. Een onderzoek als deze, naar de ervaring van aspecten van existentiële zingeving, behoeft verdere uitwerking en her-framing van het theoretisch kader.

De vierde en laatste beperking van dit onderzoek is de mate van zelfreflectie die wordt gevraagd van de respondenten. Tijdens de interviews gaven meerdere respondenten aan nog nooit zo over het pleegouderschap te hebben nagedacht en bleek dat sommige respondenten moeite hadden met het onder woorden brengen van de eigen gevoelens en ervaringen. Dit leidde er enerzijds toe dat bepaalde respondenten meningen deelden en geen ervaringen, en anderzijds dat sommige respondenten antwoord gaven op de gestelde vragen vanuit het perspectief van het kind. Dit kan natuurlijk betekenen dat zij het ervaren zoals het in het kindperspectief tot uiting komt, maar het zou ook kunnen zijn dat deze respondenten niet bij hun eigen ervaring of gevoel konden komen. Hierdoor is in een aantal interviews niet de diepte verkregen die nodig is om de ervaringsaspecten te onderzoeken. Dit heeft een beperkende invloed op de rijkheid van de resultaten, waardoor uiteindelijke uitspraken op basis van een kleiner aantal respondenten zijn gedaan dan vooraf de bedoeling was.

6.4 Suggesties voor vervolg onderzoek

Aansluitend bij de resultaten van dit onderzoek geeft deze paragraaf een aantal suggesties voor mogelijk vervolgonderzoek. Ten eerste worden drie suggesties gegeven voor mogelijk vervolgonderzoek naar de invloed van pleegouderschap op existentiële zingeving van pleegouders. Daarnaast worden er twee suggesties genoemd die verder ingaan op de resultaten van dit onderzoek.

Voortbouwend op de resultaten van dit onderzoek is het interessant om meer onderzoek te doen naar de invloed van pleegouderschap op de existentiële zinervaring van pleegouders. Zo is het allereerst interessant om in een vervolgonderzoek alle aspecten van zingeving – zoals genoemd door Alma en Smaling (2010) – te onderzoeken. Hierdoor ontstaat er mogelijk een completer en meer volledig antwoord op de vraag hoe het pleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving van pleegouders. Ten tweede is het interessant om een vergelijkend onderzoek te doen tussen de verschillende

pleegzorgvarianten. De resultaten van dit onderzoek zijn – ondanks dat de pleegzorgvarianten in dit onderzoek niet strikt gescheiden zijn – specifiek toe te wijzen aan de weekendpleegzorgvariant. Een vergelijkend onderzoek is interessant, omdat het mogelijk andere (nieuwe) resultaten geeft op de vraag hoe pleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving. Met deze resultaten kan dan per situatie en per pleegouder worden bekeken welke pleegzorgvariant het beste bijdraagt aan de existentiële zinervaring van de pleegouder. Ten derde is het interessant om de invloed van persoonlijke en sociale factoren van de pleegouder, zoals gender, leeftijd, burgerlijke staat, levensbeschouwing, werk, opleiding, etc., te onderzoeken. De resultaten van dit onderzoek laten zien hoe het pleegouderschap op positieve en negatieve wijze bij kan dragen aan de ervaring van existentiële zingeving. Hierbij zijn er in dit onderzoek geen verklaringen gezocht of gegeven van waarom bepaalde weekendpleegouders overwegend positieve of negatieve ervaringen hebben met betrekking tot de invloed van het pleegouderschap op de existentiële ervaring. Door de invloed van persoonlijke en sociale factoren van de pleegouders mee te laten wegen, kan mogelijk worden verklaard in welke situaties het pleegouderschap positief bijdraagt aan existentiële zingeving en in welke situaties het op een beperkende manier bijdraagt.

Een belangrijk resultaat van dit onderzoek is dat pleegouders aangeven dat het pleegouderschap de ervaring van existentiële zingeving beperkt, doordat zij zich niet voldoende gehoord en gesteund voelen door de pleeg- en jeugdzorgorganisaties. En doordat zij van mening zijn te weinig inspraak te hebben rondom de besluitvorming. Dit onderzoeksresultaat is van groot belang gebleken in dit onderzoek en verdient daardoor de aandacht in vervolgonderzoeken. Zo zou ten eerste een vervolgonderzoek naar het perspectief van de organisaties interessant zijn, waarin hun visie op de betrokkenheid van en mogelijkheden voor pleegouders onderzocht wordt. Daarnaast is het interessant om te onderzoeken wat deze organisaties kunnen doen om dit gevoel bij de pleegouders te laten af- of wegnemen. Zo zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op de mogelijkheid om de pleegouders en hun ideeën meer te betrekken in en rondom de besluitvorming of op de mogelijkheid om de pleegouders op dit specifieke gebied van betere begeleiding te voorzien. Ten derde zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op hoe de cursus – die iedere pleegouder voorafgaand aan het pleegouderschap moet volgen – bij kan dragen aan de afname van dit gevoel van de pleegouders. Zo zou er onderzocht kunnen worden of de cursus de pleegouder voldoende voorbereidt op het gebied van samenwerken met verschillende

organisaties en belanghebbenden. En als dit niet het geval is, hoe dit een plaats kan krijgen in de cursus zodat pleegouders van te voren duidelijk weten waar ze aan beginnen en een afweging kunnen maken of ze dit willen of niet. Deze drie vervolgonderzoeken zouden kunnen leiden tot nieuwe inzichten over hoe het negatieve gevoel van pleegouders wat betreft het gezien en betrokken worden door de organisaties kan worden verminderd.

6.5 Praktische aanbeveling

Dit onderzoek geeft inzicht in de invloed van het pleegouderschap op de ervaring van existentiële zingeving van een kleine groep pleegouders. De discussie laat zien dat de uitkomsten van dit onderzoek wel breder dan deze klein groep pleegouders gedeeld worden. Dit biedt de mogelijkheid om een aanbeveling te doen voor de praktijk. In deze laatste paragraaf van dit onderzoeksrapport wordt dan ook een praktische aanbeveling gedaan voor de pleegzorgorganisaties en in het bijzonder Flexusjeugdplein.

Aangezien – zoals uit dit en andere onderzoeken blijkt – pleegouderschap zowel op positieve als op negatieve wijze bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving bij pleegouders, is aan de pleegzorgorganisaties aan te bevelen om de verkregen kennis op twee manieren te gebruiken. Ten eerste lijkt het van belang om deze kennis te gebruiken bij het werven, selecteren en opleiden van aspirant pleegouders, omdat het bijdraagt aan een vollediger beeld van het pleegouderschap. Zo kan met behulp van de in dit onderzoek verkregen kennis worden getoond wat het pleegouderschap betekent in het leven van de pleegouders met betrekking tot existentiële zingeving. Dit onderzoek biedt bijvoorbeeld input voor het bespreken van de verwachtingen van aspirant pleegouders, aan de hand waarvan kan worden gekeken naar eventuele situaties die zich kunnen voordoen tijdens het pleegouderschap. Ten tweede is het aan te bevelen dat deze kennis actief wordt ingezet bij de begeleiding van weekendpleegouders. Met deze kennis kunnen de pleegzorgbegeleiders meer alomvattende begeleiding bieden aan de weekendpleegouders en de weekendpleegouders het inzicht bieden hoe het pleegouderschap beleefd kan worden met het oog op de ervaring van existentiële zingeving in hun specifieke situatie.

Op deze twee wijzen kunnen de verkregen resultaten bijdragen aan nieuwe inzichten. Nieuwe inzichten die vervolgens, in samenwerking met de bestaande werving, opleiding en begeleiding mogelijke problemen en negatieve consequenties in een vroegtijdig stadium kunnen ontdekken en voorkomen. Wellicht heeft dit als gevolg dat er meer succesvolle pleegzorgplaatsingen worden gedaan. Dit kan vervolgens van invloed zijn op het imago van de pleegzorg, de ervaring van alle betrokken actoren en de financiële kosten.

6.6 Slotsom

Dit afstudeeronderzoek naar de invloed van weekendpleegouderschap op de existentiële zinervaring van weekendpleegouders heeft geleid tot diverse, nieuwe inzichten. Zo blijkt op basis van tien verschillende verhalen van de onderzochte pleegouders dat het pleegouderschap zowel op positieve wijze als op negatieve wijze bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving. Tezamen noemen de pleegouders negen manieren waarop het pleegouderschap volgens hen positief bijdraagt aan de existentiële zinervaring en noemen ze zeven manieren waardoor het op negatieve wijze bijdraagt aan deze ervaring (zie tabel 3).

Positieve wijze	Negatieve wijze
1. Van waarde zijn en er toe doen	1. Ontbreken van gevoel van werkzaamheid
2. Een fijne tijd hebben	2. Machteloosheid
3. Zich persoonlijk ontwikkelen	3. Moeilijkheid van hechting
4. Verbondenheid binnen het gezin	4. Té verbonden voelen
5. Verbondenheid met bestaande relaties	5. Geen gezamenlijkheid in hulpverlening
6. Verbondenheid met nieuwe contacten	6. Afhankelijk zijn
7. Verbonden met andere aspecten dan pleegouderschap	7. Afname eigenwaarde
8. Zelf erkenning	
9. Erkenning van anderen	

Tabel 3: De manieren waarop weekendpleegouderschap bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving volgens de pleegouders.

Met de verhalen uit en de resultaten van dit onderzoek draagt dit onderzoek bij aan een vollediger beeld van de weekendpleegouder. Dit beeld toont dat het weekendpleegouderschap niet enkel een kwestie is van geven aan een ander, maar in veel gevallen ook betekent dat pleegouders iets terug krijgen. Tevens laat het zien dat de meeste manieren die op negatieve wijze van invloed zijn, voortkomen uit randzaken rondom de opvoeding van het pleegkind, zoals de samenwerking met de organisaties en biologische ouders/verzorgers. En dat hier, hoewel het niet het doel is van dit onderzoek om verbeterpunten te beschrijven, nog voldoende ruimte is voor verbetering. Verbetering, zodat aan de ene kant pleegouders het pleegouderschap met oog op existentiële zingeving nog positiever beoordelen en aan de andere kant ieder kind kan opgroeien in een veilig en continue gezinsleven.

7 LITERATUUR

- Alma, H., & Smaling, A. (2010). *Waarvoor je leeft: Studies naar humanistische bronnen van zin*. Amsterdam: SWP.
- Baartman, H. E. M., & Zandberg, T. (Red.). (1997). *Pleegzorg*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Bastiaansen, P. A. C. M. (2001). *Belaste pleegouders en verscheurde gezinnen*. Academisch Proefschrift. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of life*. New York: Guilford Press.
- Billiet, J., & Waeghe, H. (red.). (2003). *Een samenleving onderzocht: Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen: De Boeck.
- Boeije, H. R. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam: Boom onderwijs.
- Brown, J. D. (2008). Foster parents' perceptions of factors needed for successful foster placements. *Journal of child and family studies*, 17(4), 538-554.
- Brown, J.D., & Campbell, M. (2007). Foster parents perception of placement success. *Children and Youth Services Review*, 29, 1010-1020.
- Brugman, E., & Slagter, K. (2011). "Door de ogen van een pleegkind": Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen en bevindingen van kinderen in een pleeggezin. Geraadpleegd op 26 november 2014 op <http://www.kompaanendebocht.nl/downloads/Onderzoek-pleegkinderen.pdf>
- Crescioni, A. W., & Baumeister, R. F. (2013). The four needs for meaning, the value gap, and how (and whether) society can fill the void. In J.A. Hicks & C. Routledge (red.), *The Experience of Meaning in Life: Classical perspectives, emerging themes and controversies* (pp. 3-15). Dordrecht: Springer.
- Crum, W. (2010). Foster parent parenting characteristics that lead to increased placement stability or disruption. *Children and Youth Services Review*, 32(2), 185-190.
- Denby, R., Rindfleisch, N., & Bean, G. (1999). Predictors of foster parents' satisfaction and intent to continue to foster. *Child abuse & neglect*, 23(3), 287-303.
- Derckx, P.H.J.M. (2010). Humanisme als moderne levensbeschouwing. In H. Alma & A. Smaling. (red.), *Waarvoor je leeft: Studies naar humanistische bronnen van zin* (pp. 43-55). Amsterdam: SWP.
- Doelman, G. (2009). *Pleegouderschap in de praktijk. Werkboek voor de pleegouder*. Barneveld: Nelissen.

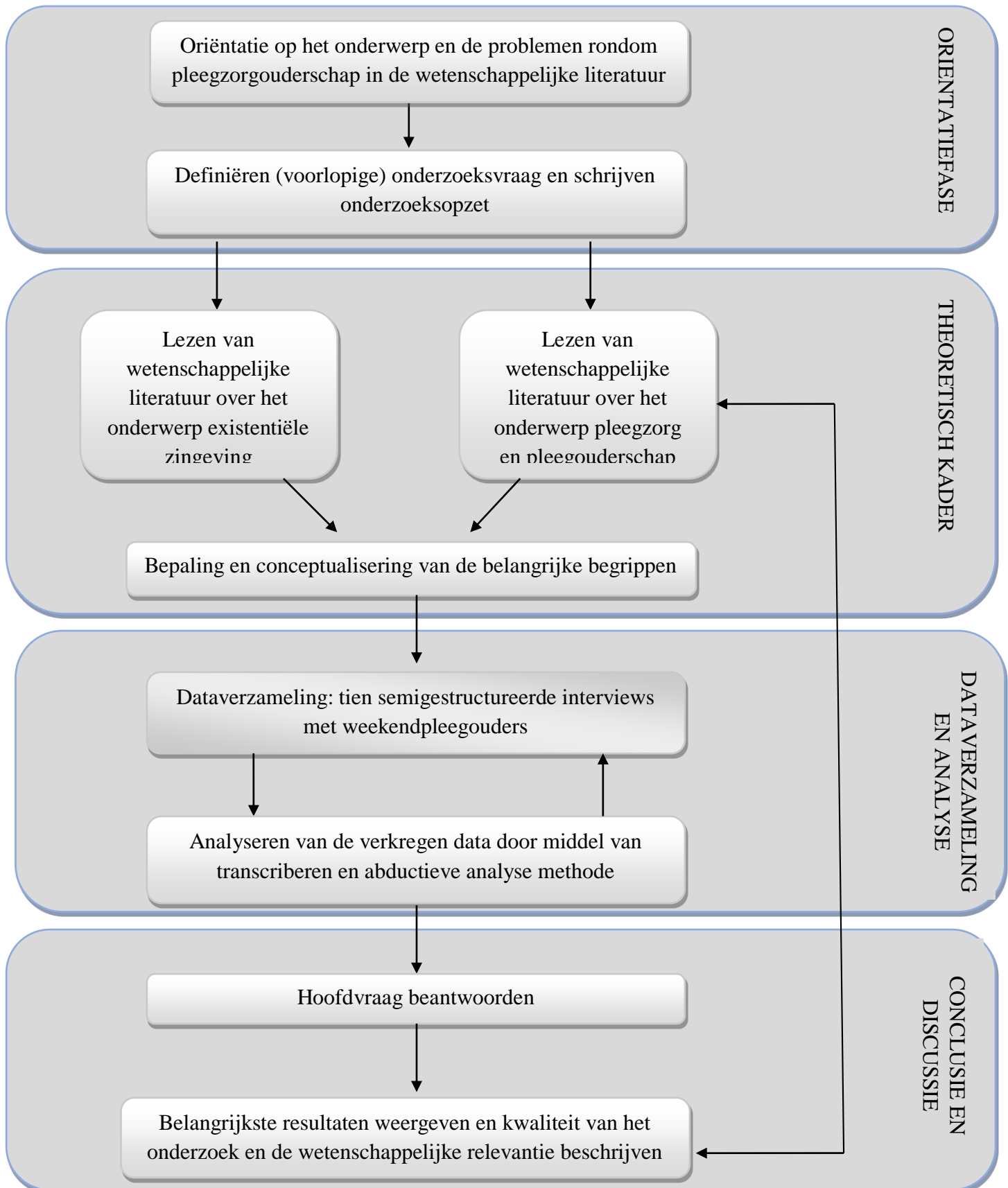
- Dorsey, S., Farmer, E. M., Barth, R. P., Greene, K. M., Reid, J., & Landsverk, J. (2008). Current status and evidence base of training for foster and treatment foster parents. *Children and Youth Services Review*, 30(12), 1403-1416.
- Evers, Jeanine (red.)(2007). *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Den Haag: Uitgeverij LEMMA.
- Farmer, E., Lipscombe, J., & Moyers, S. (2005). Foster carer strain and its impact on parenting and placement outcomes for adolescents. *British Journal of Social Work*, 35(2), 237-253.
- Farris-Manning, C., & Zandstra, M. (2003). Children in Care: A summary of current issues and trends with recommendations for future research. Ottawa. ON: *Child Welfare League of Canada*.
- Feikens, N., Mensinga, N., & Strijker, J. (2007). *Voorlopige handleiding bij de CHAP*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Fisher, T., Gibbs, I., Sinclair, I., & Wilson, K. (2000). Sharing the care: The qualities sought of social workers by foster carers. *Child and Family Social Work*, 5, 225-233.
- Frankl, V.E. (1973). The philosophical foundations of logotherapy. In V.E. Frankl (red.), *psychotherapy and existentialism. Selected papers in logotherapy* (pp. 13-28). Harmondsworth, Middelsex, England: Penquin Books Ltd.
- Gibbs, D. (2005). Understanding Foster Parenting: Using Administrative Data to Explore Retention. Research Triangle Institute.
- Given, Lisa M. [ed.] (2008). *The sage encyclopedia of qualitative research methods* (2 volume set). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Goetting, A. (1986). Parental satisfaction: A review of research. *Journal of Family Issues*, 7, 83-109. doi:10.1177/019251386007001006.
- Hermanns, J., & Horn, T. (1999). Pleegzorg in revisie. *Nederlands Tijdschrift voor jeugdzorg*, 3, 3-9.
- Hudson, P., & Lévasséur, K. (2002). Supporting foster parents: caring voices. *Child Welfare: Journal of Policy, Practice, and Program*, 81 (6), 853-877.
- Horst, W. (2006). *Het herstel van het gewone leven. Een handreiking aan alledaagse opvoeders in problematische opvoedingssituaties*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Jong, de T. (2011). *In huis en hart. Interviews met pleegouders*. Assen: Van Gorcum.
- Lub, V. (2014). *Kwalitatief evalueren in het sociale domein: Mogelijkheden en beperkingen*. Amsterdam: Boom Lemma uitgevers.
- Maaskant, A. M. (2007). *Kind tussen pleegouders en ouders*. Amsterdam: SWP.

- Maaskant, M. A., & Reinders, A. (2010). *De zorg voor pleegkinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Martin Geurts, B. (2012). *Waarom stoppen pleegouders met pleegzorg? Een onderzoek naar de rol van de pleegzorgbegeleiding in de beslissing van pleegouders om te stoppen met het pleegouderschap*. (Master thesis, Leiden).
- Maso, I., & Smaling, A. (1998). *Kwalitatief onderzoek: Theorie en praktijk*. Amsterdam, Boom.
- Nesmith, A., Patton, R., Christophersen, K., & Smart, C. (2015). Promoting quality parent–child visits: the power of the parent–foster parent relationship. *Child & Family Social Work*, 1-10. doi: 10.1111/cfs.12230
- Oppenoorth, W.H. (1998). Ouders willen het beste voor hun kind. In A.M. Weterings (red.), *Pleegzorg in balans. Bestaanszekerheid voor kinderen* (pp. 101 – 114). Apeldoorn: Garant.
- Orme, J. G., & Buehler, C. (2001). Foster Family Characteristics and Behavioral and Emotional Problems of Foster Children: A Narrative Review. *Family Relations: Interdisciplinary journal of applied family studies*, 50, 3-15.
- Puddy, R. W., & Jackson, Y. (2003). The development of parenting skills in foster parent training. *Children and Youth Services Review*, 25(12), 987-1013.
- Punselie, E.C.C. (2006). *Voor een pleegkind met recht een toekomst. Een studie naar de (recht)positie van (pleeg)ouders en (pleeg)kinderen in geval van langdurige uithuisplaatsing* (Doctoral thesis, Leiden). Kluwer.
- Quik-Schuijt, N. (2010). Het juridisch kader van een pleeggezinplaatsing. In P.M. van den Bergh & A.M. Weterings (red.), *Pleegzorg in Perspectief: Ontwikkelingen in theorie en praktijk* (pp. 114-141). Assen: Van Gorcum.
- Quinton, D., Rushton, A., Dance, C., & Mayes, D. (1998). *Joining new families: A study of adoption and fostering in middle childhood*. Chichester: John Wiley and Sons.
- Rodger, S., Cummings, A., & Leschied, A. W. (2006). Who is caring for our most vulnerable children?: The motivation to foster in child welfare. *Child abuse & neglect*, 30(10), 1129-1142.
- Rousseau, S., Van Leeuwen, K., Hoppenbrouwers, K., Desoete, A., Wiersema, J. R., & Grietens, H. (2011). *Hoe beleven ouders het ouderschap en welke zijn hun eerste vragen?*. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

- Sanchirico, A., Lau, W. J., Jablonka, K., & Russell, S. J. (1998). Foster parent involvement in service planning: Does it increase job satisfaction?. *Children and Youth Services Review*, 20(4), 325-346.
- Simons, R. L., & Johnson, C. (1996). The impact of marital and social network support on quality of parenting. In Pierce, G. R., Sarason, B. R., & I. G. Sarason (red.), *Handbook of social support and the family* (pp. 269-287). New York: Springer US.
- Singer, E., Uozie, A., & Zeijlmans, K. (onbekend). *Nooit meer zo alleen*. Geraadpleegd op 26 november 2014 op <http://www.michielkuijs.nl/pleegzorg/images/downloads/Boek%20nooit%20meer%20zo%0alleen.pdf>
- Strijker, J. (2009). *Kennisboek pleegzorg*. Utrecht: STILI NOVI.
- Strijker, J., & Knorth, E. J. (2009). Uitdagingen voor pleegouders: Een empirisch onderzoek naar factoren die samenhangen met de aanpassing van het pleegkind. *Tijdschrift voor orthopedagogiek, kinderpsychiatrie en klinische kinderpsychologie*, 34, 2-15.
- Strijker, J., Zandberg, T., & Van der Meulen, B. F. (2001). Verschillen tussen netwerkgezinnen en bestandsgezinnen in de pleegzorg. *Pedagogiek*, 21(3), 214-227.
- Strozier, A. L., Elrod, B., Beiler, P., Smith, A. & Carter, K. (2004). Developing a network of support for relative caregivers. *Children and Youth Services Review*, 26 (7), 641-656.
- Umberson, D., & Gove, W. R. (1989). Parenthood and psychological well-being: Theory, measurement and stage in the life course. *Journal of family issues* 10, 440-462.
- Unicef (2015). *Het international verdrag inzake de rechten van het kind*. Geraadpleegd op 9 juni 2015 op <http://www.kinderrechten.nl/p/1/64>
- Van den Bergh, P. M., A.M. Weterings & Schoenmakers (2010). Gehechtheid en loyaliteit. In P.M. van den Bergh & A.M. Weterings (red.), *Pleegzorg in Perspectief: Ontwikkelingen in theorie en praktijk* (pp. 38 – 56). Assen: Van Gorcum.
- Verbraak, A.M.L. (1998). De plaats van de pleegzorg binnen de jeugdzorg. In A.M. Weterings (red.), *Pleegzorg in balans. Bestaanszekerheid voor kinderen* (pp. 15-26). Apeldoorn: Garant.
- Weille, K. L. (2013). Ouderschap en professionele begeleiding van ouders in neoliberale tijden: De behoefte aan een dialogische en voorlopige benadering. *Waardenwerk*, 52.
- Weterings, A.M. (1998) Wat is een pleegkind? In A.M. Weterings (red.), *Pleegzorg in balans. Bestaanszekerheid voor kinderen* (pp. 9 – 14). Apeldoorn: Garant.
- Wilson, K., Sinclair, I., & Gibbs, I. (2000). The Trouble with Foster Care: The Impact of Stressful 'Events' on Foster Carers. . *British Journal of Social Work*, 30, 193-209.

8 BIJLAGEN

8.1 Bijlage 1: Schematische weergave van de genomen stappen

8.2 Bijlage 2: Interviewguide

<p>Introductie: Aan de hand van onderstaande vragen en informatie introduceer ik het gesprek.</p>	
<p>Intro</p>	<p>Ik ben blij dat U deel wilt nemen aan dit onderzoek en interview en hier de tijd voor wilt nemen. In het telefonisch (of emailcontact) dat we gehad hebben heb ik U al geïnformeerd over het onderwerp van dit gesprek. Heeft U daar op dit moment nog vragen over?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnen we elkaar tutoyeren?
<p>Uitleg over doel van het onderzoek</p>	<p>Jij (jullie) bent (zijn) weekendpleegouder(s) bij Flexusjeugdplein. In dit afstudeeronderzoek aan de Universiteit voor Humanistiek staat centraal hoe weekendpleegouderschap al dan niet bijdraagt aan de existentiële zingeving van het leven van de pleegouder; m.a.w.: of – en op welke manier – je het pleegouderschap van waarde vindt voor je eigen leven.</p> <p>Ik wil graag een gesprek met (je) jullie voeren in de vorm van een interview. Om van jouw (jullie) kennis en informatie te krijgen over hoe jullie, als weekendpleegouders, het weekendpleegouderschap ervaren.. Deze interviews hou ik bij meerdere pleegouders. Jouw (jullie) verhaal is belangrijk bij dit onderzoek. En ondanks dat ik soms het gesprek stuur aan de hand van een vraag wil ik je vragen vrij te spreken. Er is geen goed en fout en alles wat je verteld kan waardevol zijn voor het onderzoek. Met andere woorden; spreek vrijuit!</p>
<p>Thema's aangeven</p>	<p>In dit gesprek staan drie thema's centraal. Dat zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ervaring van <u>waardevolheid</u> als pleegouder 2. Ervaring van <u>verbondenheid</u> als pleegouder 3. Ervaring van <u>erkenning</u> als pleegouder <p>Daarnaast zal ik een aantal algemene vragen stellen om inzicht te krijgen in verschillen en overeenkomsten op persoonlijk en sociaal vlak.</p>
<p>Opnemen gesprek</p>	<p>Daarbij is het goed te vermelden dat ik dit gesprek ga opnemen. Dit zorgt ervoor dat ik nu niet veel hoeft op te schrijven. En dat ik het later kan terug luisteren en analyseren.</p>
<p>Aangeven dat het gesprek vertrouwelijk is</p>	<p>Ondanks dat ik het gesprek opneem is het gesprek volstrekt vertrouwelijk. De dingen die je verteld zullen alleen en anoniem gebruikt worden voor dit onderzoek.</p>
<p>Pauze is mogelijk</p>	<p>Als je tijdens het interview even een pauze wilt of een vraag hebt kun je dat natuurlijk altijd aangeven.</p>

1. De sociale context		
Persoonlijk	Man/vrouw? Leeftijd? Woonplaats? Beroep/opleiding?	Alternatieven doorvragen:
Burgerlijke staat	1. Wat is jouw burgerlijk staat? 2. Zijn er wijzigingen geweest in de gezinssamenstelling sinds de keuze van weekendpleegouderschap?	Is deze situatie in de loop van de tijd verandert? Hoelang ben/woon je al samen?)
(Pleeg)ouderschap	1. Aantal jaren pleegouder? 2. Aantal ((weekend)pleeg)kinderen / in totaal gehad? 3. Wat maakte dat jullie oorspronkelijk voor pleegouderschap gekozen hebben? 4. Welke invloed heeft pleegouderschap volgens jou op hoe het met je gaat en hoe je je voelt?	Kun je daar meer over vertellen? Je hebt net (..) gezegd, kun je dat verduidelijken? Begrijp ik het goed dat...? Belangrijk is voor jou...?
2. Waardevolheid (extrinsiek, intrinsieke, ethische, esthetische waarde maar ook nuttigheid, eigenwaarde, zelfwaardering)		
Draagt pleegouderschap bij	1. Wat maakt het dat jullie op dit moment voor pleegouderschap kiezen? 2. Wat brengt het hebben van weekendpleegkinderen in jouw leven? 3. Zou je weekendpleegouderschap adviseren aan anderen? Waarom?	Kun je daar een voorbeeld van geven dat dit illustreert? Wat voor gevoel geeft je dat? Zijn er nog dingen die jij waardevol acht in jouw leven die nog niet benoemd zijn?
Beperkt pleegouderschap bij	1. Wat vind jij de nadelen van het weekendpleegouderschap? 2. Heb je wel eens overwogen om te stoppen met pleegouderschap? Waarom?	Het is mij opgevallen dat (...). Wat bedoel je daarmee? Wat zijn jou ervaringen daarbij? Als jij het voor het zeggen had, wat zou je dan veranderen?
Algemeen	1. Hoe draagt pleegouderschap bij aan het idee dat je leven zinvol is?	Heb ik het goed begrepen dat..?

		Mag ik samenvattend concluderen dat (...)?
3. Verbondenheid (sociale verhoudingen, alterniteit van de ander, liefde, vriendschap, overgave ; voorbij maakbaarheid en nuttigheid.		
Draagt pleegouderschap bij	<ol style="list-style-type: none"> 1. Is weekendpleegouderschap van invloed op andere reeds bestaande persoonlijke relaties, zoals vriendschappen of familie? Zoja, hoe? 2. Zijn er nieuwe persoonlijke relaties ontstaan doordat/sinds je pleegouder geworden bent? 	<i>Zowel + als -</i> Kun je daar een voorbeeld van geven dat dit illustreert? Wat vind je daarvan? Hoe komt dit volgens jou?
Beperkt pleegouderschap bij	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zijn er (...) mensen/situaties/elementen waarbij je je minder verbonden voelt door het pleegouderschap? (<i>als mogelijke extra vraag bij vraag 1 hierboven</i>) 	
Algemeen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe beïnvloed weekendpleegouderschap je relaties op het gebied van familie en vriendschap? 	Heb ik het goed begrepen dat ...?
4. Erkenning (van competenties, feitelijke gedrag, eigenheid, autonomie, gelijkwaardigheid)		
Draagt pleegouderschap bij	<ol style="list-style-type: none"> 1. Heb je het idee dat mensen het waarderen dat je pleegouder bent? Waarin wel/niet? Hoe merk je dat? 2. (Waar) zou je meer erkenning wensen? 3. Is je zelfbeeld of de mening over jezelf verandert doordat je pleegouder bent? 	Kun je daar een voorbeeld van geven dat dit illustreert? Hoe waardeer je (...)?
Beperkt pleegouderschap bij	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zijn er voorbeelden waarbij jij je anders behandeld of gezien wordt dan voordat je pleegouder was? 	Wat voor gevoel geeft dat? Hoe denk je daarover?

Algemeen	1. Vind je erkenning belangrijk?	Welke mensen zijn hierbij belangrijk? Kun je daar een voorbeeld van geven dat dit illustreert? Belangrijk voor jou is ...?
Afsluiting		
Afsluiting	Dit was het interview. Zijn er nog dingen die niet aan bod zijn gekomen in het gesprek maar jij wel belangrijk vind met betrekking pleegouderschap en zingeving? Of wil je nog graag iets toevoegen aan dit gesprek?	
Bedanken voor het interview	Wat vond je van dit interview? Heb je het gevoel dat je je verhaal hebt kunnen vertellen? Ik wil je graag bedanken voor je tijd en deelname aan het interview.	
Contactgegevens achterlaten	Als je nog vragen hebt, mag je me altijd mailen op	

8.3 Bijlage 3: Schematische weergave resultaten

CATEGORIE	WAARDEVOLHEID +		VERBONDENHEID +		ERKENNING +	
Manier	2.1.1 Van waarde zijn en er toe doen		2.2.1 In het gezin		2.3.1 Door anderen	
Oorzaken		iets betekenen iets doorgeven Bijdragen		Met pleegkind Met biologische kinderen Met partner		Liefde van pleegkind Steun van familie en vrienden Interesse in verhaal
Manier	2.1.2 Een fijne tijd		2.2.2 Bestaande relaties		2.3.2 Door jezelf	
Oorzaken		Nieuw leven Belangrijke momenten		Familie Vrienden		Zelfacceptatie Nalatenschap
Manier	2.1.3 Persoonlijke ontwikkeling		2.2.3 Nieuwe vormen			
Oorzaken		Verrijkt als (pleeg)ouder Verrijkt als persoon		Biologische ouders Pleegzorg : ouders en begeleider Nieuwe mensen		

Manier			2.2.4 Andere aspecten dan		
CATEGORIE	WAARDEVOLHEID -		VERBONDENHEID -		ERKENNING -
Oorzaken			Ruimte voor andere dingen		
Manier	3.1.1 Ontbreken van gevoel van werkzaamheid		3.2.1 Té verbonden		3.2.1 Afhankelijk zijn
Oorzaken		Bureaucratie organisaties Organisaties zijn leidend		Verg. pedagogische visie Verbondenheid met het zelf	Geen inspraak Niet als belangrijk gezien
Manier	3.1.2 Machteloosheid		3.2.2 Geen gezamenlijkheid		3.2.2 Eigenwaarde
Oorzaken		Besluitvorming plaatsing Afspraken met biologische ouders Andere pedagogische visie		Instantie: slechte communicatie Niet gesteund Biologische ouders	Afname eigenwaarde Afname erkenning
Manier	3.1.3 Moeilijkheid van hechting				
Oorzaken		Verdriet door pleegkind Geen klik (onverschillig)			

8.4 Bijlage 4: Resultaten in relatie tot de verwachte uitkomsten

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat pleegouders diverse manieren ervaren waarop het pleegouderschap zowel op positieve als op negatieve wijze bijdraagt aan de existentiële zinervaring.

Een aantal van deze manieren zijn nog niet eerder in de literatuur genoemd en vormen de nieuwe inzichten van dit onderzoek. Deze nieuwe inzichten zijn besproken in paragraaf 6.1 *Opvallende resultaten*. Behalve nieuwe manieren noemen de pleegouders in dit onderzoek ook een aantal manieren die wel eerder genoemd zijn in de literatuur. In deze bijlage worden de manieren die overeenkomstig zijn met de inzichten uit de literatuur, zoals beschreven in het theoretisch kader, beschreven. Allereerst worden de manieren die op positieve wijze bijdragen aan de ervaring van existentiële zingeving in relatie met de vooraf verkregen inzichten uit de literatuur beschreven, en vervolgens worden de resultaten die op negatieve wijze bijdragen aan deze ervaring beschreven.

Wat betreft de negen manieren waarop pleegouderschap op positieve wijze bijdraagt aan de ervaring van existentiële zingeving blijkt dat er vier manieren overeenkomstig zijn met eerder beschreven inzichten uit de literatuur. De vier manieren zijn; dat pleegouders het gevoel hebben van waarde te zijn en er toe te doen, een grote mate van verbondenheid voelen binnen het gezin, zich verbonden voelen met nieuwe contacten die door het pleegouderschap zijn opgedaan en een grotere mate van zelferkenning ervaren door het pleegouderschap.

Ten aanzien van het gevoel van waarde te zijn en er toe te doen wezen diverse, andere onderzoeken al op het inzicht dat pleegouders het idee hebben dat zij iets terug geven aan de maatschappij omdat ze moreel iets goeds doen (Brown, 2007; Maaskant & Reinders, 2010; Rodger et al., 2006; Strijker & Knorth, 2009). In het bijzonder omdat ze iets kunnen betekenen voor een ander en bij kunnen dragen aan een beter leven voor het pleegkind.

Wat betreft de verbondenheid binnen het gezin wezen Crum (2010) en Maaskant (2007) al op de mate van verbondenheid met het pleegkind en de ouderlijke verantwoordelijkheid die bij het pleegouderschap komt kijken. Daarnaast wezen Doelman (2007) en Maaskant en Reinders (2010) dat de mate van verbondenheid met de partner toeneemt door het pleegouderschap.

Ten aanzien van de verbondenheid met nieuwe contacten wezen Brown (2007), Farmer (2005) en Strozier et al. (2004) al op het inzicht dat pleegouderschap zorgt voor verbondenheid met de biologische ouders/verzorgers van het pleegkind, met de pleegzorgwerker en met andere pleegouders.

En wat betreft de zelferkenning bleek uit de onderzoeken van Crum (2009), Fisher et al. (2000) en Rodger et al. (2006) dat pleegouders zichzelf als professional en belangrijke schakel ziet in de hulpverlening van het pleegkind. In dit onderzoek kwam ook een reden naar voren dat niet eerder in de literatuur genoemd werd, namelijk dat de zelferkenning van een aantal van deze pleegouders is toegenomen doordat zij het idee hebben iets persoonlijks na te laten.

Wat betreft de zeven genoemde manieren die op negatieve wijze bijdragen aan de ervaring van existentiële zingeving blijken er drie manieren overeenkomstig te zijn met eerder beschreven inzichten uit de literatuur. Zo noemen ook de pleegouders in dit onderzoek dat zij een negatieve relatie hebben met de biologische ouders/verzorgers van het pleegkind, geen gezamenlijkheid ervaren in de hulpverlening rondom hun pleegkind en ten slotte niet het gevoel van werkzaamheid ervaren in samenwerking met de organisaties.

Ten aanzien van de slechte relatie met de biologische ouders/verzorgers wezen Dorsey et al. (2008), Hudson & Levasseur (2002) en Nesmith et al (2015) al op het inzicht dat pleegouders zich vaak als tegenstander gesitueerd voelen tegenover de biologische ouders/verzorgers. In dit onderzoek blijkt dat pleegouders zich vooral machteloos voelen tegenover de biologische ouders/verzorgers. Zo voelen de pleegouders zich machteloos in de besluitvorming rondom de plaatsing van het pleegkind, wanneer de biologische ouders/verzorgers gemaakte afspraken niet nakomen en wanneer pleegouders een andere pedagogische visie hebben maar slechts beperkt van invloed zijn op het leven van hun pleegkind.

Ten aanzien van het ontbreken van de gezamenlijkheid wezen diverse onderzoeken al op het gebrek aan steun en erkenning (Brown, 2007; Cummings & Leschied, 2006; Rodger et al., 2006, van Holen, 2005). Dit gebrek wordt door de pleegouders in dit onderzoek genoemd als reden waarom zij geen gezamenlijkheid ervaren in de hulpverlening rondom hun pleegkind.

Tot slot komt de bevinding dat pleegouders weinig werkbaar en weinig van invloed zijn in de samenwerking met de organisaties overeen met de inzichten uit het onderzoek van Fisher et al., (2000) en Rodger et al., (2006). In beide onderzoeken geven een aantal pleegouders aan dat zij niet als belangrijk gezien en behandeld worden en dat er niet genoeg naar hun geluisterd wordt.